SADEDDİN NÜZHET ERGUN

HATÂYÎ DİVANI

ŞAH ISMAİL SAFEVÎ

Edebî Hayatı ve Nefesleri

(İKİNCİ BASKI)

Sahip ve Naşiri:
İSTANBUL MAARİF KİTAPHANESİ
Ankara caddesi No. 46 — 83
MCMLVI

Şah İsmail Hakkında Bir Kaç Söz

Sadeddin Nüzhet Ergun, uzun çalışmalarla, İsmail Safevî'nin Türkçe şiirlerini topladı ve eşsiz bir eser vücuda getirdi. Eserde Şah İsmail'in Kızılbaşlıkla alâkası gösterildiği içindir ki, bu hususta okuyucularımıza bir fikir vermenin faydalı olacağını düşündük. Kızılbaşlığın nasıl çıktığını, Şah İsmail'in soyunu ve milliyetini araştırmayı doğru bulduk.

Şah İsmail Safevî

ve

KIZILBAŞLIK

Şah İsmail'in adı: İsmal, lâkabı: Safevî'dir. Babası: Cüneyd oğlu Haydar, anası: Uzun Hasan kızı Alemşah Begim'dir. (Begim) Türklerde bey kızlarına verilen unvandır; hanım gibi...

Şah İsmail, Safevî soyadını büyük dedesi Safiyyüddin'in adından almıştır (1). Bazı Avrupa tarihleri ona (Sofî) demişlerse de (2) bu, yanlıştır.

Erdebilli Safiyyüddin

Safiyyüddin'in adı: İshak'dır. On birinci asrın sonlarında büyük dedesi Firuz, Erdebil'e gelerek yerleşti. Bu aile, gitgide büyük bir şöhret almış; bu şöhret Safiyyüddin zamanında en büyük dereceyi bulmuştu. Bu aile siyasetle uğraşmadığı cihetle zamanın büyük kumandanları ve hükümdarları da onların müritleri sırasına geçmişlerdi. Bunlar arasında meşhur Emîr Çûban'la Cengiz'in torunlarından Ebu Said de vardı.

---

(1) Sör Can Melkem: Cilt 1, sahife 234. Mehmet Kemal bin İsmail'den.
(2) Mehmet Ata, Hammer tercümesi: Cilt 4, sahife 62.

Hamit Vehbi diyor ki (1):

«Safiyyüddin, bu sülâlenin en nüfuzlusu, en meşhuru idi. Bu nüfuz ve şöhretinin artmasına sebep, Zahid-i Gîylânî'ye damat oluşu idi. Zahid-i Gîylânî o zamanın en büyük şeyhi idi. Ölürken (1301) müritlerine Safiyyüddin'e tâbi olmalarını vasiyet etmiş, bu sebeple Safiyyüddin'in müritleri milyonları aşmıştı. Sultan Ebu Said ile Emîr Çûban ve Cengiz beylerinden çoğu onun müritleri arasında idi.

Safiyyüddin'in bu parlak zamanı Cengiz torunlarının ortalığı kasıp kavurduğu bir felâket devrine rasladığından o, insaniyet âlemine büyük hizmetler etmişti. Çünkü müslüman bulunan Cengiz oğulları onun emirlerini dinlemeği vecibe (borç) sayıyorlardı. O da, bunlar arasındaki ihtilâfları sulh yolile halle vasıta oluyor ve böylelikle zulmün azalmasına sebep oluyordu.

Müritlerinin çokluğu birkaç devletin askerî kuvvetine muadil = eşitti. Bir gün, Emîr Çûban'la konuşurken, Emîr Çûban:

— Müritleriniz askerlerimden çok mudur, az mıdır?

Diye sormuş, o da:

— Askerleriniz müritlerimden nasıl çok olabilir ki, bütün askeriniz benim müridimdir...

Cevabını vermişti.»

Safiyyüddin ailesi bu nüfuzlarını daima iyi yolda kullanmış, o sıralarda yaşayan hükümdarların halka karşı zulümlerini azaltmaya çalışmışlardı. Meselâ; Safiyyüddin'in oğlu Sadreddin zamanında yaşayan Timurlenk'le Yıldırım anlaşamamış, ve bu anlaşmazlığın sonu savaşa kadar dayanmıştı. Ankara yakınlarında Çubuk Ovada yapılan büyük savaşta Yıldırım orduları yenilmiş, Timur, yüz binlerce halkı ve Yıldırım askerini esir alarak İrana götürmüştü. İran'a dönüşünde Erdebil'e giderek Sadreddin'i ziyaret etmiş, onun elini öpüp duasını dilemiş ve:

(1) Hamit Vehbi, Meşahiri İslâm: S. 454. (Hamit Vehbi'nin sözleri bugünkü Türkçeye çevrilmiştir.)

— Benden bir dileğiniz var mı? demesi üzerine Sadreddin, alınan esirlerin serbest bırakılmasını istemiş, Timur da bunu kabul etmişti.

Bu suretle esirlikten kurtulan bu yüz binlerce kişi Anadoluya döndükleri zaman, Safevî ailesinin sevgisini de birlikte götürmüşlerdi (1). Bazı kitaplar bu olayın Safiyyüddin'le Timur arasında geçtiğini yazarlarsa da (2) bu, doğru değildir. Çünkü, Yıldırımla Timur arasındaki savaş, Safiyyüddin'in ölümünden 67 yıl sonra olmuştur. Safiyyüddin'in ölümü 1335, Çubukova savaşı ise 1402 dedir.

Cüneyd

On beşinci asrın son yarısında Sadreddin'in torunu İbrahim ölmüş, yerine oğlu Cüneyd geçmişti. Cüneyd, babasının ve dedelerinin sade yaşayışları yerine beyler gibi yaşamağa başlamıştı.

O sıralarda Azerbaycan'da iki Türk ili mevcuttu. Bunlardan biri Karakoyunlu'lar, öteki de Akkoyunlu'lardı.

Karakoyunlu hükümdarı Cihan Şah, Azerbaycan'ın ve İran'ın bir kısmını ele geçirmiş, idaresi altına almıştı. Bunların düşmanı olan ve Diyarbakırda hüküm süren Akkoyunlu beyleri, Safiyyüddin ailesine bağlı bulunuyorlardı.

Cihan Şah, Cüneyd'in varlığını ve onun halk üzerindeki nüfuzunu hoş görmedi. Akkoyunlulara yardım eder düşüncesiyle Cüneyd'i ortadan kaldırmaya karar verdi. Safiyyüddin ailesine bağlı olmıyan kabîlelerden büyük bir ordu toplıyarak ansızın Erdebil üzerine yürüdü.

(1) Sör Can Melkem: Cilt 1, S. 234, Hamit Vehbi: Meşahiri İslâm: S. 454.

(2) Hayat ansiklopedisi: Cilt 5, sahife 2260.

Cüneyd, Cihan Şah'ın bu hareketini haber alınca yüz binlerce müridi olduğu halde, karşı koymayı düşünmedi. Ailesini alarak Suriye'ye gitti. Bir müddet Suriye'de kaldıktan sonra Diyarbakıra geldi. Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan, Cüneyd'i büyük bir saygı ve sevgi ile karşıladı. Bununla da kalmıyarak kızkardeşi Hatice Begim'i Cüneyd'e verdi.

Cüneyd'le akrabalığı Uzun Hasan'ın kuvvetini bir kat daha arttırmaya sebep olmuştu. Cihan Şah'la yaptığı son savaşta Cihan Şah öldü (1469) ve bütün Azerbaycan, Uzun Hasan'ın idaresi altına geçti.

Uzun Hasan, Kafkasya'yı ve Gürcistan'ı zaptetmek istiyordu. Esasen Gürcülerle Safevî ailesi arasında bir geçmiş de vardı.

Safiyyüddin'in büyük dedesi Kutbüddin zamanında Gürcüler durup dururken ansızın Erdebil'e hücum etmiş, Kutbüddin de bunları durdurmayı vazife bilerek alelâcele topladığı müritlerinin bir kısmı ile bunlara karşı koymuş, fakat muharebeye alışık olan Gürcülerin karşısında etrafındakilerin çoğu ölmüş, kalanlar da perişan olmuşlardı. Kutbüddin yaralılar arasında gizlenmiş, hayatını güçlükle kurtarabilmişti.

Cüneyd, hem Gürcistan'ı Uzun Hasan'ın idare ettiği memleketlere ilâve etmek, hem de Gürcüleri müslüman yapmak düşüncesiyle hareket etti. Topladığı bir ordu ile Gürcüstana yürüdü. Fakat onun bu hareketinden kuşkulanan Şirvan hâkimi (1) Sultan Halil, büyük bir ordu toplamış ve ansızın Cüneyd'in karşısına çıkmıştı. Neye uğradığını bilmiyen Cüneyd, Sultan Halil'e karşı koymak zorunda kalmışsa da bütün geçitleri ve ehemmiyetli noktaları tutan Sultan Halil karşısında, ordusu perişan oldu, kendisi de öldü (1472).

---

(1) Hâkim, o zaman büyük bir eyalete hükmeden Beylere denirdi. Hâkimlikler çok vakit babadan oğula geçerdi.

Haydar

Uzun Hasan'ın kızkardeşi Hatice Begim'den Cüneyd'in bir oğlu olmuştu: Haydar.

Haydar'ı dayısı Uzun Hasan pek ziyade seviyordu. Kızı Alemşah Begim'i (1) ona verdi ve Haydar'ı kendisine damat yaptı. Bu sıralarda Uzun Hasan bütün Azerbaycan ve İranı ele geçirmiş, hudutlarını pek çok genişletmişti. Uzun Hasan ölünce (1477) oğulları arasında harbler başladı ve nihayet Yakup Tebriz'de babasının tahtına geçti.

İlk Kızılbaş Ordusu

Haydar, babası Cüneyd'in intikamını almayı düşünüyordu. Müritlerinden topladığı bir ordu ile Şirvan üzerine yürüdü. Ordudaki askerler intikam alâmeti olarak başlarına kırmızı sarmışlardı (2). Böylece bu orduya Kızılbaş ordusu denildi.

Haydar; Şirvan'lılarla yaptığı savaşları kazandı. O sıralarda Şirvan hâkimi bulunan Ferruh Yesâr, Akkoyunlu hükümdarı Yakup beyin kayınpederi idi. Yakup bey büyük bir ordu göndererek kayınpederine yardım etti. Yapılan savaşta Haydar öldürülerek Kızılbaş ordusu perişan edildi (1488).

Haydar'ın oğulları da İsfahan kalesine (3) hapsedildi. İki yıl sonra Akkoyunlu hükümdarı Yakup ölmüş, yerine Rüstem Bey geçmişti. Alemşah Begim, Rüstem'in halası idi. Rüstem'e giderek çocuklarının serbest bırakılmasını istedi. O da bunu yaptı.

Yâr Ali

Haydar'ın oğulları yine Erdebil tekkesine yerleşmiş ve büyük oğlu Yâr Ali dedelerinin postuna geçmişti. O sıralarda Yâr Ali 10, İsmail de 4 yaşında idiler.

---

(1) Bazı tarihler bu kızın adının Pârise olduğunu yazarlarsa da doğru değildir.

(2) Bazıları: «Askerler başlarına kırmızı börk giymişlerdi.» diye yazar. Börk, Türkçedir. Farisîsi külâhtır.

(3) Bazı tarihler İstahr kalesi yazarlar.

Akkoyunlu Ailesi birbirile savaşmakta ve bu sebeple iki üç senede bir hükümdar değişmekte idi. Bu sırada Uzun Hasan'ın torunlarından Bay Sungur Mirza, Rüstem üzerine yürüdü. Rüstem de Yâr Ali'den kendisine yardım etmesini istedi.

Yâr Ali kendisini hapisten kurtaran Rüstem'e yardım etmeyi vazife bildi. Müritlerinden topladığı büyük bir kuvvetle Bay Sungur'a karşı çıktı ve onun ordusunu perişan etti. Yâr Alinin bu kudretini gören Rüstem, ondan korkmağa başladı ve Erdebil tekkesini ortadan kaldırmaya karar verdi.

Safiyyüddin ailesine bağlı olmıyan kabîlelerden topladığı askerlerle ansızın Erdebil üzerine bir baskın yaptı. Neye uğradığını bilemiyen ve 12 yaşında bulunan Yâr Ali, karşı koymak zorunda kaldı; buna muvaffak olamadı. Savaşta öldürüldü.

Safevî ailesi müritleri, 6 yaşında bulunan İsmail'i alarak Gîylân'a kaçtılar.

Gîylân hâkimi Şerif Hasan, İsmail'i himaye etti. O sırada Akkoyunlu tahtına Ahmed geçmişti. Ahmed; İsmail'in teslim edilmesini israrla istiyordu. Şerif Hasan da onun Gîylân'da bulunmadığını söylüyordu. Nihayet Akkoyunlu hükümdarı, Gîylân'a bir heyet gönderdi. Gîylân hâkimi Şerif Hasan bunu haber almış, ormanda sık ağaçların tepesine bir çadır kurdurarak İsmail'i orada gizlemişti. Heyet gelince Şerif Hasan eski sözünde israr etti ve İsmail'in Gîylân'da bulunmadığını söyledi. Bunun üzerine İsmail'in Gîylân'da bulunmadığına dair kendisinden yemin etmesi istendi. Şerif Hasan da aptest alarak Kur'âna el bastı ve İsmail'in Gîylân topraklarında olmadığına ant içti.

Buna inanan heyet geri dönmüş, Şerif Hasan da kendi fikrince yalan yere yemin etmemişti. Çünkü İsmail, Gîylân topraklarında değil, Gîylân'ın havasında bulunuyordu.

İsmail, Gîylân'da terbiye edildi. Dedelerinin mezhebi (İmamiye mezhebi) en ince noktalarına kadar öğretildi. Bundan başka, kültürünün yükselmesi için elden geldiği kadar da

çalışıldı. O, Gîylân'da böyle terbiye edilirken Akkoyunlu tahtı da elden ele geçmekte idi. İsmail 15 yaşına gelince, yaşına nispetle, her bakımdan olgun bir hale gelmişti. Safevî ailesine candan bağlı bulunan babasının ve dedelerinin müritleri onun başına toplanmışlardı. İsmail bunların arasında en pişkin adamlardan yedi bin süvari seçti. Bunlarla Şirvan üzerine yürüdü. Onun etrafındakiler de Haydar ordusu gibi başlarına kırmızı börk koymuşlardı.

Şirvan hâkimi Ferruh Yesâr, Kızılbaş atlılarının geldiğini duyunca yirmi bin kişilik bir ordu ile karşı koydu. Fakat ilk çarpışmada kendisi öldü, ordusu da dağıldı (1501).

Şirvanı ele geçiren İsmail, Karabağ'ı başkent yaptı. Akkoyunlu hükümdarı Elvend —ki Yayub'un oğluydu— İsmail'i kuvvetlenmeden bastırmak maksadiyle büyük bir ordu ile harekete geçmişti. Bunu haber alan İsmail onu Nahcüvan'da karşıladı. İlk hamlede ordusunu perişan etti. Elvend güç halle yakayı kurtarabilmişti. Bu muzafferiyetten sonra İsmail, Tebriz'e girdi ve Safevî hükûmetini ilân etti (1502).

Şah İsmail

Gîylân'dan Şirvan üzerine yürürken Şah İsmail'in başında bulunduğu yedi bin atlı yedi Türk kabîlesinden seçilmişti. Bu kabîleler şunlardı: 1 — İstaçlu, 2 — Şamlu, 3 — Tekelu, 4 — Varsak, 5 — Zülkadiriye, 6 — Afşar, 7 — Kacer (1).

Şah İsmail, az zamanda bütün Azerbaycan'ı ve İran'ı zaptettikten başka, Horasan eyaletini, Özbekistan'ın bir kısmile Efganistan'ı idaresi altına almıştı.

Şah İsmail'in bu muvaffakiyetinin başlıca iki sebebi vardı:

1 — Cengiz istilâsından beri bir türlü rahat yüzü görmiyen, Akkoyunlular zamanında iki üç senede bir devlet değiş-

(1) Bu kelimeyi Farslar (Kacâr) yapmışlardır. Bazıları da (Kaçar) yazarlar. Doğrusu: (Kacer) dir.

tiren ve bu sürüp giden savaşlar yüzünden mahvü perişan olan halkın rahata kavuşmak istemesi.

2 — Anadolu, İran halkının ve hattâ bir kısım Özbeklerin bile Safiyyüddin ailesine bağlı bulunmaları ve bu bağlılık sebebile Şah İsmail'e yardım etmeleri.

Şah İsmail 1524 de otuz sekiz yaşında ölmüş, Erdebil'de dedelerinin yanına defnedilmiştir. Yaptığı bütün muharebelerde muzaffer olmuş, yalnız Çaldıran'da Sultan Selim'e karşı yenilmiştir.

Şah İsmaili sevenler; onun insanların üstünde bir insan olduğunu düşünüyor ve keramet sahibi olduğuna inanıyorlardı. Düşmanları ise onu en ağır sözlerle itham ediyor, Şah İsmail'in anayı, kızkardeşi helâl bildiğini ve hiçbir ahlâk mefhumunu tanımadığını etrafa yayarak aleyhinde propagandada bulunuyorlardı.

Naci Kasım

ŞAH İSMAİL'İN SOYU

Safevî ailesinin bir nesepnamesi = soy kitabı vardır. Bu nesepnameye göre, Şah İsmail'in 32 nci dede babası Hazreti Ali ve 32 nci ana babası da İslâm Peygamberi Hazreti Muhammed'dir. Muhammed ve Ali'nin dedeleri Abdülmuttalib, onun babası da Hâşim'dir. Bu sebepledir ki, Muhammed ve Ali ailesine tarihte: «Hâşim oğulları» adı verilmiştir. Bu nesepnameye göre, Safevîler de Hâşim oğullarındandır.

Safevîleri yazan tarih kitapları hep bu nesepnameden bahsetmişlerdir. Sör Can Melkem: «Bu nesepnameyi ikinci Şah Abbas devrinde yaşıyan Muhammed Kemal bin İsmail'in (Zübde-tüt-Tevarih) adlı eserinden aldım!.» demektedir.

Fakat bilindiği üzere Zübde-tüt-Tevarih, nispeten son zamanlarda yazılmış bir eserdir. Çünkü ikinci Abbas (17 nci asırda) 1643, (H. 1052) tarihinde tahta geçmiş ve 1667, (H. 1077) tarihinde ölmüştür. Halbuki bu silsilename ikinci Abbas'dan beş asır evvel mevcuttu.

11 inci asrın sonlarında Erdebil yakınlarında Rengin kasabasına gelerek orada yerleşen ve Şah İsmail'in on üçüncü göbekten dedesi bulunan Firuz, bu nesepnameye dayanarak, kendisinin peygamber torunlarından olduğunu söylemişti. O asırlarda yaşıyanlar bu nesepnameyi tasdik etmişlerdir. Bunların arasında Muhammed Zahid-i Gîylânî gibi doğru sözlülüğile tanınmış insanlar vardı. Osmanlı Devleti de bu nesepnameyi kabul etmişti.

Hamit Vehbi «nesepnameyi kendilerine güvenilir tarihçilerden Gaffarî ve Kazvinli Seyyid Yahya'nın tasdik ettiğini, söylemektedir.» (1).

---

(1) Meşahiri İslâm, Sahife: 450.

Bu nesepnameyi «Safvetüssafa» da aynen yazmaktadır (1).

Son zamanlarda «Firuz'un veya dedelerinin bu nesepnameyi uydurduğunu» söyliyenler varsa da bu hususta bir vesika gösterilmemektedir.

Nesepnamede yazıldığı üzere Şah İsmail'in dedelerini aşağıya yazıyoruz:

Safevî nesepnamesi:

Şah İsmail'in babası Haydar, Haydar'ın babası Cüneyd, babası Sadreddin İbrahim, babası Hâce Ali, babası Sadreddin Mûsâ, babası Safiyyüddin İshak, babası Emineddin Cibril, babası Şeyh Salih, babası Kutbüddin, babası Salâhaddin Reşid, babası Muhammed-ül-Hafız, babası İvaz-ıl-Havâs (2), babası Firuz Şah, babası Muhammed, babası Şeref Şah, babası Muhammed, babası Hasan, babası Muhammed, babası İbrahim, babası Cafer, babası Muhammed, babası İsmail, babası Muhammed, babası Ahmed-il-Â'rabî, babası Ebu Muhammed Kasım, babası Ebül Kasım Hamza, babası İmam-ı Mûsâ Kâzım, babası İmam-ı Cafer-i Sâdık, babası İmam-ı Muhammed Bâkır, babası İmam-ı Ali Zeynel'âbidin, babası İmam-ı Hüseyin, babası İmam-ı Ali, İmam-ı Hüseyin'in ana babası Hazreti Muhammed, Muhammed'in babası Abdullah, Ali'nin babası Ebu Talib, Abdullah ve Ebu Talib'in babaları Abdülmuttalib, Abdülmuttalib'in babası Hâşim.

N. K.

(1) Safvetüssafa, Safiyüddin'in oğlu Sadreddin zamanında 759 hicrîde telif edilmiştir. Müellifi Tevekkülî bin İsmail'dir. Bir temiz nüshası İnkılâp müzesinde, Muallim Cevdet kitapları arasında vardır. Orta 1 bak. Bu yazma nüsha 886 sahifedir. Çok temiz bir yaziyle yazılmıştır. Söz başları yaldızlıdır.

(2) Safvetüssafa: (Ğavvâs) diye yazar.

ŞAH İSMAİL SAFEVÎ'NİN

Hatâyî Mahlâslı

TÜRKÇE DİVANI

Şairin edebî şahsiyeti ve divanı hakkında bir mukaddeme
(eserin muharriri tarafından 1946 da yazılmıştır.)

Şah İsmail Safevî

TÜRKÇE DİVANI

ve

Nefesleri

XVI ncı asrın ilk yarısında büyük bir şöhret kazanan Âzerî - Türk şairlerinden biri de *Hatâyî* mahlâsıyla manzumeler vücuda getiren *Şah İsmail Safevî*'dir. *Safevî* saltanatının müessisi olan bu büyük hükümdarın hayatı, ecdâdı, menkıbeleri, muzafferiyet ve mağlûbiyetleri hakkında gerek Osmanlı ve gerek İran tarihlerinde pek çok tafsilâta tesadüf edilir. Biz, bu eserimizde bütün bu malûmatı hattâ hulâsa olarak kaydetmeğe bile lüzum görmüyoruz. Gayemiz, Türkçe şiirlerinden bahsetmek olduğu için, sadece onun 38 yaşında iken 930 (M. 1524) yılında hayata gözlerini kapayan kudretli ve meşhur bir hükümdar olduğunu bildirmekle iktifa edeceğiz.

شاه جهان كرد جهانرا وداع

Mısraı, ölüm yılını gösterir.

Şah İsmail, genç denilecek bir yaşta ölmesine rağmen, siyasî sahada olduğu kadar, edebî sahada da muvaffakiyet göstermiş bir şahsiyettir. XIV üncü asrın meşhur Âzerî şairi *Nesîmî*'den itibaren *Halîlî, Habibî* gibi muktedir şairler elinde işlenen Âzerî edebiyatı, *Hatâyî*'de de bir tekâmül safhası arzetmiştir.

Hatâyî'nin Türkçe ve Farsça birer divan vücuda getirdiği malûmdur. Şairin oğlu *Sam Mirza* da «Tuhfe-i Sâmî» adlı meşhur eserinde babasının gerek Türkçe, gerek Farsça şiirle-

rinde *Hatâyî* mahlâsını kullandığını bildirmekte ve Farsça şiirlerinden bazı örnek beyitler kaydetmektedir. Fakat onun mahdud miktarda Arapça manzumeler de kaleme aldığı ve netice itibariyle bu üç lisana vâkıf olduğu anlaşılmaktadır. Meselâ *Yavuz Sultan Selim*'e hitaben Arapça yazılmış şöyle bir kıt'ası elimizdedir *(Topkapı Sarayı, Emanet hazinesi Mc. No. 1562)*:

نحن اناس قد غدا طبعنا
حبّ علی ابن ابی طالب
عيّبنا الناس علی حبّه
فلعنة الله علی العايب

Bu manzumeye *Yavuz* da şu cevabı vermiştir *(Aynı mecmuada)*:

ما عيّبكم هذا ولكنّه
بغض الذی لقّب بالصّاحب
وكذبكم عنه وعن بنته
فلعنة الله علی الكاذب

Şah İsmail Safevî'nin Farsça divanını görmedim. Bu şiirlerin bir külliyat halinde Tebriz'de basıldığını bazı menbalar bildiriyor *(Bakınız: Yusuf Bey Vezirof, Azerbaycan edebiyatına bir nazar S. 31)*.

İstanbul kütüphanelerindeki mecmualarda da şairin bu lisanla yazılmış bazı beyit, kıt'a ve gazellerine rastlanmaktadır.

Hatâyî'nin Türkçe divanı bugüne kadar tab'edilmemiş-

tir. Fakat muhtelif yazma nüshaları mevcuddur. XVI ncı asırda yazılmış mükemmel bir nüshası Erdebil Kütüphanesindedir. Gene eski bir nüshası Sıvas'ta Tuzcu Topal Hoca namiyle maruf merhum bir şahsın kitapları arasındadır. Bugün Devlet Demiryolları Sıvas garında vazife gören bu zatın oğlu Bay İsmail'in elinde bulunan bu yazmayı tedkik eden İnkılâp Müzesi Müdürü *Hüseyin Şemseddin Güneren* ve kardeşi *Ahmed Şemseddin Güneren*, kıymetli bir nüsha olduğunu söylemektedirler.

Hatâyî divanının yazma başka bir nüshası da *Prof. Fuad Köprülü*'nün hususî kütüphanesindedir. Mükemmel bir yazması ise, Londra müzesindedir *(Rieu: Türkçe yazmalar kataloğu S. 205, No. 3380)*.

Altın zemin üzerine beyaz yazı ile

اشعار فيض آثار حضرت فردوس مكان
ابو المظفر شاه اسماعيل حسينى نور الله مرقده

başlığını muhtevidir.

Esere önce şairin 168 beyitli «Nasîhatnâme» si kaydedilmiş, sonra gazelleri dercedilmiştir. İlk gazelin matlaı şudur:

Eyledim bünyâd evvel ben de ez nâm-ı Hudâ
Ol yaratmış server-i Merdân Aliy-yel-Murtezâ

Şairin hece vezniyle yazdığı 10 dörtlük de bu yazmaya «Rubaî» namı altında kaydedilmiştir. Bu eserde mevcud bütün manzumelerin makta' beyitlerindeki «Hatâyî» mahlâsları, daima altında yazılmıştır.

Bahsettiğim bu dört yazmadan istifade imkânını bulamadım. Ben ancak Millet Kütüphanesindeki nüshadan ve bilhassa müteferrik mecmualardan faydalanarak bu divanı vücuda getirdim.

Şah İsmail Safevî'nin görebildiğim yegâne Türkçe divanı, Millet Kütüphanesinde Ali Emîri kitapları arasındadır *(No. 131)*. Bu yazmanın eski bir nüshadan istinsah edildiği

anlaşılıyor. Hangi tarihte ve kimin tarafından yazıldığı belli değildir. 33 yapraktan ibaret bulunan bu eserin başında ayrıca bir yazı yoktur. Sonunda da

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب

kaydı görülüyor.

Bu divanda (935) beyitli (87) manzume vardır. Bunlardan (41) i hece vezniyle, (46) sı aruz vezniyledir. Eserde bir takım imlâ yanlışları ve vezin düşüklükleri görülüyor. Fakat bu şiirlerden mühim bir kısmı, muhtelif mecmualarda ekseriyetle doğru bir şekilde kaydedilmiştir. Bundan da anlaşılıyor ki, bu hatâlar, müstensihe âiddir.

Hatâyî divanının bu nüshası mutlak surette eksiktir. Mecmuaların tedkiki bu kanaati kuvvetlendirmiştir. Londra müzesindeki yazma divanın ilk gazelini teşkil eden *Hazreti Ali* hakkındaki medhiye de bu yazmada yoktur. Bununla beraber Londra nüshasında *Nasîhatnâme* 168 beyit olduğu halde Ali Emîri nüshasında bu mesnevî, 173 beyittir. Görülüyor ki, Hatâyî divanının tam bir nüshasını meydana getirmek için bütün yazmaların bir araya getirilmesi icab etmektedir. Bu imkân ise, şimdilik mevcud değildir.

Hatâyî'nin şiirlerini ihtiva eden mühim bir mecmuaya da bir divançe gözüyle bakılabilir:

Millet Kütüphanesinde Ali Emîrî kitapları arasında 631 numarada saklı bulunan ve bir takım Kızılbaş - Bektaşî şairlerinin nefeslerini de ihtiva eden bu mecmuada Hatâyî'nin (908) beyitli (74) manzumesi yazılıdır. Bu şiirlerden bazıları Hatâyî divanının Millet Kütüphanesi nüshasında yoktur.

İstanbul kütüphanelerinde ve bazı hususî ellerde mevcud diğer bir takım mecmualarda da bu maruf şairin bazı manzumelerine tesadüf edilmektedir. Bunlar arasında XVI ve XVII nci asırlarda vücuda getirilmiş pek kıymetli yazmalara da rastlanmaktadır.

Ben, görebildiğim bütün bu yazmalardan ve Ali Emirî Kütüphanesindeki divandan istifade suretiyle bu eseri vücuda getirdim. Dercettiğim her şiirin hangi menbadan alındığını da kısaltma işaretleriyle gösterdim. Bu divan, bu çalışma neticesinde vücuda gelmiş oldu, ve ilk tab'ı 1946 da neşredildi. Bu divanda (2242) beyitli (201) manzume mevcuttur. Bunlardan (1242) beyitli (115) şiir, hece vezniyle, (1000) beyitli (86) şiir de aruz vezniyle yazılmıştır. Bu hesaba göre benim neşrettiğim divanın Millet Kütüphanesindeki yazma nüshadan tam (1307) beyit fazlası var demektir.

Hatâyî'nin bazı şiir parçalarına da bir kaç matbu kitapta rastladım. Fakat bunların tamamını elde edemedim. Meselâ *Selman Mümtaz*'ın «Âzerbaycan edebiyatı» adlı eseriyle, *Prof. İsmail Hikmet*'in «Azerbaycan edebiyatı tarihi» nde Hatâyî'ye âidiyeti söylenen bir manzumenin şu bendleri kayıtlıdır:

Mihr ü vefâ biri birinden azdı
Behlûl baykuşleyin vîranda gezdi
Seyyid Nesîmi'yi zâhidler yüzdü
İncinmedi Hak'tan gelen cefâya

Bu işlerin cümlesini Hak etti
Taptuk bahrî olup ummâna battı
Yunus kırk gün balık karnında yattı
İncinmedi Hak'tan gelen cefâya

Fakat bu şiire mecmualarda tesadüf edemedim. Kezalik *Prof. Fuat Köprülü*'nün «İlk mutasavvıflar» ında şöyle bir dörtlük yazılıdır:

Hatâyî hal çağında
Hak gönül alçağında
Yüz bin Kâ'be yapmaktır
Bir gönül al çağında

Bu şiir, bir manzumenin son bendi midir, yoksa müstakil bir mani midir? bilmiyorum.

Bunlara benzer daha bazı manzume parçalarına tesadüf olunmaktadır. İleride bu şiirlerin de tamamını elde etmek mümkündür.

Hatâyî'nin topladığım şiirlerinde aruz vezinlerinin şu nevileri vardır:

I — *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün:* 43 parçada kullanılmıştır. Şiir numaraları şunlardır: 116, 119, 120, 121, 124, 125, 129, 132, 133, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 148, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 165, 166, 167, 169, 171, 174, 175, 177, 178, 181, 182, 183, 185, 186, 188, 189, 191.

II — *Mefâîlün mefâîlün faûlün:* 22 parçada kullanılmıştır. Şiir numaraları şunlardır: 118, 122, 123, 126, 128, 136, 144, 146, 147, 150, 151, 155, 161, 162, 164, 168, 173, 176, 179, 180, 184, 192.

III — *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün:* 7 parçada kullanılmıştır. Şiir numaraları şunlardır: 117, 130, 131, 149, 152, 163, 172.

IV — *Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü faûlün:* 1 parçada kullanılmıştır. Şiir numarası şudur: 170.

V — *Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün:* 1 parçada kullanılmıştır. Şiir numarası şudur: 137.

VI — *Failâtün failâtün failâtün failün:* 1 parçada kullanılmıştır. Şiir numarası şudur: 127.

VII — *Faûlün faûlün faûlün faûl:* 1 parçada kullanılmıştır. Şiir numarası şudur: 190.

VIII — *Mefûlü mefailün faûlün:* Dehnâme adlı mesnevî ile diğer bir mesnevîde kullanılmıştır. Aralarındaki gazeller de dahil olduğu halde Dehnâme'deki 76 parça şiir, tamamiyle bu vezinde yazılmıştır. Kitabımızda bulunanlar şunlardır: 187, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201.

Hatâyî, —kitabımızda sırasiyle ayırdığımıza göre— hece vezniyle beş şekilde şiir yazmıştır. Bunları, manzume ve beyit adetleriyle birlikte burada gösteriyorum:

Şiir nev'i	Manzume adedi	Beyit yekûnu
11 heceli nefes (Koşma tarzı)	61	718
11 heceli gazel	5	32
8 heceli nefes (Semaî tarzı)	38	462
7 heceli nefes (İlâhî tarzı)	1	10
7 heceli mâni	10	20
	115	1242

Aruzla yazdığı şiirleri nazım şekilleriyle, manzume ve beyit mikdarlarını da şu suretle tesbit edebiliriz:

Şiir nev'i	Manzume adedi	Beyit yekûnu
Gazel	68	552
Murabba	6	98
Müseddes	1	45
Terci'-i bend	1	47
Mesnevî	2	208
Dehnâme'den	8	50
	86	1000

Şah İsmail Safevî'den başka *Hatâyî* mahlâsını kullanan iki şair daha tanıyoruz. Bunlardan biri XV inci asırda yaşayan bir Âzerî şairidir. *Yûsuf ve Züleyhâ* adıyla Türkçe bir mesnevî kaleme almış ve *Sultan Yâkub*'a ithaf etmiştir.

İbtidâ kıldım be-nâmı ol-Kerîm
Ey ki Bismillâhi Rahmân-ir-Rahim

beytiyle başladığını ve yazma bir nüshanın kendisinde bulunduğunu *Mehmed Ali Terbiyet* söylemektedir *(Dânişmendân-ı Âzerbaycan)*.

Hatâyî mahlâslı diğer bir şâir ise Şimal Türklerindendir. Matbu Bakırgan kitabında, 324 beyitli dinî ve menkıbevî bir mesnevîsi kayıtlı bulunan bu şaire dair malûmata sahip de-

ğiliz. Fakat Çağatay lehçesiyle yazılan bu manzum hikâyenin nâzımı mutlak surette başka bir Hatâyî'dir.

Osmanlı Türkleri arasında ise, bu namda hiçbir divan şairini tezkirecilerimiz kaydetmiyorlar. Esasen bu iki şairin de, hattâ muhitlerinde bile, geniş ve devamlı bir şöhret temin edemedikleri ve eserlerinin Anadolu Türkleri arasında yayılmadığı muhakkaktır. Bundan dolayıdır ki, İstanbul kütüphanelerinde ve hususî ellerdeki mecmualarda kayıtlı bulunan Hatâyî mahlâslı şiirlerden hiç birinin bu şairlerden birine âit olmasına imkân yoktur.

Şah İsmail Safevî'den başka «Hatâyî» mahlâsını kullanan bir veya bir kaç Bektaşî şairinin mevcut olduğu hakkında da yanlış bir tahmin ileri sürülmektedir. Fakat ağızdan ağza dolaşan bu tahmine esas olabilecek tarihî hiç bir vesikaya malik değiliz. Bu yolda fikir serdedenler, önce her hangi bir mahlâsın müteaddit şairler tarafından kullanılabildiğini, bundan dolayı «Hatâyî» mahlâsının da bir kaç şaire âit olabileceğini ileri sürüyorlar. Fakat Türk edebiyatı tarihinde bu hal, umumî değildir. *Ârif, Abdî, Bâkî...* gibi isimler, muhtelif şairlerin mahlâsı olduğu halde *Âbî, Ferrî, Suâlî...* gibi mahlâslar da ancak birer şair tarafından kullanılmıştır.

Osmanlı dairesine mensup tezkirecilerin kaydetmedikleri Kızılbaş ve Bektâşî şairleri arasında da bu mahlâsı kullanan başka bir şairin mevcudiyetine dair hiç bir bilgimiz yoktur. Şu halde bu tahmin bir esasa dayanmıyor demektir.

İkinci bir tahmin de «Hatâyî» mahlâsiyle yazılan şiirler arasında *Hacı Bektaş Velî*'den hürmetle bahseden ve Bektâşîlikle ilgili görülen manzumelere tesadüf edilmiş olmasından doğmaktadır. Çünkü Şah İsmail Safevî, Bektâşî değildir. Bizce bu düşünüş de yersizdir. Bilhassa hece vezniyle yazdığı şiirlerde akîde propagandası yapmayı gaye sayan Şah İsmail'in, o sırada tamamiyle Şiî bir mahiyet almış bulunan Bektâşîlikten ve bu tarikatin müessisi *Hacı Bektaş Velî*'den bahsetmiş olmasını pek tabiî görmelidir. Esasen gerek Londra,

gerek İstanbul kütüphanelerindeki divanda kayıtlı bulunan «Nasîhatnâme» adlı mesnevîsinde de *Rûm erenleri* ile *Horasan pirleri* hakkında hürmetkâr bir lisan kullandığı gibi, gene aynı eserde *Hünkâr Hacı Bektaş Veli* ve *Seyyid Gazî*'nin ruhaniyetlerine de sığınmaktadır. Kitabımızda görülen 4 numaralı manzumesinde «Rûm diyarındaki Hacı Bektaş» ı derin bir saygı ile zikretmesi de dikkate şayandır. «İsnâ aşeriye» telâkkilerini terennüm eden ve Şah İsmail'in benimsediği akîdelere aykırı hiç bir kanaati ihtiva etmeyen bu manzumeleri, elde hiç bir delil yokken muhayyel bir şaire mal etmeğe sebep yoktur. Esasen bu tereddüt, onun yalnız hece vezinli manzumelerine âittir. Aruzla yazılmış olanlar ise — bir kaçı müstesna — mutlak surette onundur. Şu kadar var ki bu nevi şiirler arasından da *Hitâbî*'nin olanları dikkatle ayırmak zarurîdir.

Hitâbî, *Kanunî Süleyman* devrinde yaşamış bir «Sipâhî» dir. Hayatı hakkında etraflı malûmata sahip değiliz. Sadece *Sehî*, vücuda getirdiği tezkirede, genç şairlerden bahsederken ona dair de şunları söylemektedir *(Sehî tezkiresi, matbu nüsha S. 135)*:

«Hitâbî: Akdeniz'de olan Midillî nâm cezîre Kalesindendir. Selîkî tab'dır. Dediği eş'ârı ekser al-el-fevr der bedîhe gûydur. Bu matla'-ı murabba' anındır ki zikrolunur:

Âh kim hasret ile gözlerimi bürüdü yaş
Yine kan oldu kara bağrımın üstündeki baş
Beni aşkın sanemâ eyledi âlemlere fâş
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş»

Sehî'nin örnek olarak eserine dercettiği bu dört mısra, şairin elimizde mevcut bir murabbaının ilk bendidir. Gerek bu manzumesinde, gerek diğer bir gazelinde *Kanunî Süleyman*'dan hürmetle bahseden şair, kendisinin sipahîlerden olduğunu ve gurbet diyarında çokça gezdiğini anlatmaktadır.

Hitâbî, sade ve tasannusuz şiirler yazmış, rindane ve ek-

seriyetle âşıkane manzumeler vücuda getirmiş bir divan şairidir. Eserlerinde tasavvuf çeşnisi yoktur. Divanı elimizde mevcut olmayan bu şairin «Mecma'-ün-nezâir» den itibaren bir kısım mecmualarda bazı şiirlerine tesadüf edilmektedir. Fakat bu şiirler, bir kısım mecmualarda yanlış olarak Hatâyî namına dercedilmiştir.

Hitâbî ve Hatâyî benzerliğine dikkat etmeyen, yahut da Hitâbî'yi Hatâyî zanneden müstensihler, bu yanlışlığa sebep olmuşlardır. Hattâ *Sehî* tezkiresinde ilk bendi kaydedilen murabba bile bir mecmuada *Hatâyî* namına yazılıdır *(Mlt. Alm. K. Mc. No. 599)*. Üniversite kütüphanesinde Rıza Paşa kitapları arasında 1547 numarada kayıtlı bulunan kıymetli bir mecmuada da Hitâbî'nin 6 gazeli Hatâyî başlığıyla tesbit edilmiştir. Bir kısım mecmualarda ise bu mahlâsın doğru olarak kaydedildiğini görüyoruz. Meselâ, Topkapı sarayında Revan köşkü kütüphanesinde 1969 numaralı kıymetli bir mecmuada kayıtlı bulunan 10 kadar manzume, tamamiyle Hitâbî adıyla yazılıdır. Ve Hitâbî'nin manzumelerine «Divan edebiyatı» tarzında şiir yazan şairlerin eserlerini muhtevî mecmualarda tesadüf edilmektedir.

İster Hatâyî, ister Hitâbî şeklinde kayitlı bulunsun; bu şiirlerden hiç birinin Şah İsmail Safevî'ye ait olmasına imkân yoktur. Bilhassa XVI ncı asırla XVII nci asır bidayetinde vücuda getirilmiş bu nevi mecmualarda Şah İsmail Safevî'nin hiçbir şiiri kayıtlı olamaz. Osmanlı hükûmeti ile İran hükûmeti arasındaki siyasî rekabet ve mezhep ayrılığı, o sıralarda vücuda getirilen bu yazmalara, bu hükümdarın şiirlerini derce mâni olmuştur. Netekim XVI ncı asırda kaleme alınmış *Sehî, Lâtifî, Âşık Çelebi, Hasan Çelebi* gibi tezkirelerin hiçbirinde Hatâyî'den bahsedilmediği gibi *Hacı Kemal, Edirneli Nazmî, Pervane Bey* gibi şahsiyetlerin tertip ettikleri meşhur nazire mecmualarına da hiçbir şiiri kaydedilmemiştir. Gerçi — yukarıda da söylediğimiz gibi — XVI ncı asırda vücuda getirilmiş bazı mecmualarda Şah İsmail Safevî'nin bir kısım şiirlerine rastlanır. Meselâ 960 - 970 (M. 1552 - 1562) yılları ara-

sında vücuda getirilmiş mühim bir mecmuada Hatâyî'nin de bazı manzumeleri dercedilmiştir. *(Mlt. Alm. K. Mc. No. 667).* Fakat bu mecmualar, tarikat mensupları ve bilhassa şiîliği benimseyen Hurufî, Bektaşî, Kalenderî gibi zümrelere bağlı şahsiyetler tarafından tertip edilmiş, münderecatı da ekseriyetle dinî-tasavvufî şiirlere tahsis edilmiştir. Fakat Hatâyî, münhasıran dinî-tasavvufî manzumeler kaleme almamış, mahdut olmakla beraber bir kısım âşıkane şiirler de vücuda getirmiştir. Âzerî lehcesiyle Osmanlı lehcesi arasındaki ayrılıkları ise cüz'î tasarruflarla ortadan kaldırmak mümkündür: İşte bu yüzden Hitâbî'nin bazı şiirleri Hatâyî'nin zannedilerek, bazan bu nevi mecmualara da kaydedilmiştir.

Bizim Hatâyî namına dercettiğimiz şiirler arasında Hitâbî'ye ait olmak ihtimali bulunan yalnız bir murabba vardır (No. 188). Bu şiirin hakikî kailini, zaman tâyin edecektir.

Hatâyî ve Hitâbî'nin edebî sahadaki hususiyetlerini az çok belirtmek maksadiyle kitabımızın sonuna bu Midillili şairin de sekiz manzumesini dercetmeyi faydalı bulduk.

Bütün bu mülâhazalar gösteriyor ki, Anadolu Türkleri arasında yayılan Hatâyî mahlâslı şiirler, — Hitâbî'nin iken Hatâyî namına kaydedilenler müstesna — mutlak surette Şah İsmail Safevî'ye aittir. Yalnız bu şiirler arasında da mahdut bazı ihtilâfların bulunduğunu unutmamak icabeder.

Hatâyî namına kayıtlı bulduğumuz (nefes) lerden bazıları, bir kısım mecmualarda *Pir Sultan* ile *Kul Himmet*'e isnad edilmektedir. Bunlar arasında şüphe yok ki hakikaten bu iki şairden birine ait oldukları halde, büyük şöhretinden dolayı Hatâyî namına tesbit edilenler de vardır. Fakat bu hususta muahhar devirlerde yazılan mecmualara güvenmemek lâzımdır. Tarihî kıymeti haiz mecmualarda ve hususiyle Hatâyî'nin yazma divanlarında Şah İsmail namına dercedilen şiirlerde hiçbir tereddüde mahal yoktur. Meselâ Hatâyî'nin,

Ben dahi nesne bilmezem
Allah bir Muhammed Ali

beytiyle başlayan (79) numaralı nefesi, bazı menbalarda *Pir Sultan* namına kayıtlıdır. Fakat divanda da, eski bir takım mecmualarda da Hatâyî adına dercedilmiştir. Şu halde bu şiirin Pir Sultan'a isnadı yanlıştır.

Mamafih bu nevi şiirlerden bir kısmının esas itibariyle Hatâyî'ye nazire olarak vücuda getirildiklerini ve zaman geçtikçe asıllariyle nazirelerinin birbirine karıştırılmış olması ihtimalini de göz önünde bulundurmak lâzımdır. En maruf Türk - Kızılbaş şairleri, Hatâyî'yi bir mürşid tanımışlar ve daima onun izinde yürümeyi, onu taklit etmeyi şeref addetmişlerdir. Bundan dolayıdır ki, bu şiirlerden mühim bir kısmının ya Hatâyî'nin olduğunu veya Hatâyî'ye nazire olarak kaleme alındığını söylemek de yanlış olmaz.

Bütün menbaların ittifakla Hatâyî namına kaydettiği şiirler, kitabımızda ekseriyeti teşkil etmektedir. Bunlar için her hangi bir şüpheye mahal yoktur. Fakat müteaddit menbalarda Hatâyî, bir kısım menbalarda da *Kul Himmet* veya *Pir Sultan* namına dercedilen şiirler hakkında mutlak surette bir tereddüt hasıl olacaktır. Aynı akidenin müterennimi olan, üslûp ve edâ itibariyle de birbirlerine çok benzerliği bulunan bu şiirlerin hakikî kailini tam bir doğrulukla tesbit etmek, elde bulunan vesikalarla bugün için imkânsızdır. Şu halde yapılacak iş, menbalardaki ayrılığı mehaz göstererek zikretmekten ibaret kalıyor demektir. Esasen kitabımızda da bu usulü tatbik etmiş bulunuyoruz. Görebildiğimiz mehazlarda hem Hatâyî, hem de diğer iki Kızılbaş şairine isnat edilmiş bulduğumuz tereddütlü şiirleri, burada sırasiyle gösteriyoruz:

Muhammed Ali'nin aldım elini
Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam.

beytiyle başlayan (21) numaralı nefes, bir mecmuada *Kul* Himmet namına kayıtlıdır.

Karşıki karlıca dağı gördün mü
Yoldurmuş eyyâmın eriyüb gider

beytiyle başlayan (38) numaralı nefes, Raif Yelkenci'ye ait bir mecmuada Pir Sultan namına kayıtlıdır.

Ben dervişem deye göğsün gerersin
Hak'kı zikretmeye dilin var mıdır

beytiyle başlayan (41) numaralı nefes *Abdülbâki Gölpınarlı* ve *Pertev Nailî Boratav* tarafından neşredilen (Pir Sultan Abdal) kitabında *Pir Sultan* namına dercedilmiştir *(S. 113-114)*.

Hû diyelim gerçeklerin demine
Gerçeklerin demi nurdan sayılır

beytiyle başlayan (47) numaralı nefes, *Derviş Ruhullah*'ın Bektaşî nefesleriyle *Abdülbâki Gölpınarlı* ve *Pertev Nailî Boratav*'ın neşrettikleri Pir Sultan Abdal kitabında Pir Sultan namına kayıtlıdır (S. 114).

Tâ kalû belâ'dan sevdik seviştik
Ezel bizim ile yârdır mahabbet

beytiyle başlayan (61) numaralı nefes, bazı mecmualarda epeyce nüsha farkiyle *Pir Sultan Abdal* namına kayıtlıdır.

Zâhid hû demeyi inkâr eyleme
Ne içün çağırır insan hû deyu

beytiyle başlayan (53) numaralı nefes bir kısım menbalarda *Kul Himmet* namına dercedilmiştir.

Yine mihman gördüm gönlüm şâd oldu
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

beytiyle başlayan (61) numaralı nefes, bazı mecmualarda Hatâyî, bazı mecmualarda da *Pir Sultan* namına kayıtlıdır.

Önüme bir çığır geldi
Bir ucu var şar içinde

beytiyle başlayan (72) numaralı nefes, bir kısım menbalarda *Pir Sultan Abdal* namına kaydedilmiştir.

Hakîkat bir gizli sırdır
Açabilirsen gel beri

beytiyle başlayan (80) numaralı nefes, iki matbu eserde, ilk bendi noksan olarak Pir Sultan namına dercedilmiştir *(Saded-din Nüzhet Ergun: Pir Sultan Abdal, şiir numarası 96. S. 68. Bu eserden naklen Abdülbâki Gölpınarlı ve Pertev Nailî Boratav: Pir Sultan Abdal S. 89).*

Bir nefescik söyleyeyim
Dinlemezsen neyleyeyim

beytiyle başlayan (82) numaralı nefes, *Abdülbâki Gölpınarlı* ve *Pertev Nailî Boratav* tarafından (Pir Sultan Abdal) adlı kitapta *Pir Sultan* namına kaydedilmiştir. (S. 97).

Tereddütle kaydettiklerimizden biri de *Sârban Ahmed, İsmail Mâşûkî, Âşık Ahmed* ve *Pir Sultan* gibi şairlere de isnad edilen, fakat bazı mecmualarda Hatâyî namına kayıtlı bulunan (12) numaralı manzumedir.

Lâmekân ilinden misâfir geldim
Şu fenâ mülküne bastım kademe

beytiyle başlayan ve bir çok mecmualarda bâriz nüsha farklariyle kayıtlı bulunan bu şiirin de hakikî nâzımını henüz tesbit etmek zamanı gelmemiştir.. Yalnız bu meşhur manzumenin aslı ve bir takım nazîreleri olduğuna muhakkak nazariyle bakılabilir.

Aruz vezni ile yazılmış şiirler arasındaki yanlış isnadlar ise pek mahduttur. Meselâ:

Ey gönül şâd ol Muhammed Mustafa devrânıdır
Meşreb-i şâh-ı velâyet Murteza devrânıdır

matlaıyla başlayan gazel (1), bir çok mecmualarda XVI ncı asrın Meşhur Bektaşî şairlerinden *Kalender* namına kayıtlı olduğu halde, bir kısım mecmualarda Hatâyî adına dercedilmiştir *(Meselâ, bakınız, Mlt. Alm. K. Mc. No. 614).*

---

(1) Bu manzumenin tamamı için bakınız: Sadettin Nüzhet Ergun: Bektaşî Şairleri ve Nefesleri cilt 1, S. 120.

XIX uncu asırda bilgisiz bir takım Bektaşîlerin tertib ettikleri mecmualarda tesadüf edilen bazı yanlış isnadları ise burada bahsetmek bile fazladır. Bunlar *Fuzulî*'nin, *Figanî*'nin ve daha bir takım meşhur şahsiyetlerin bir kısım şiirlerini Hatâyî namına dercetmişlerdir ki hataları meydandadır.

İşte bütün bu izahlar gösteriyor ki, Şah İsmail Safevî'ye aidiyeti hakkında kat'î kanaat sahibi olamadığımız şiirler pek mahduttur; sekiz, on manzumeye inhisar etmektedir.

Hatâyî'nin en orijinal manzumeleri hiç şüphe yok ki hece veznile yazdığı (Koşma) ve (Semaî) şeklindeki nefeslerídir, ve bu tarz şiirde *Yunus Emre*'nin muhakkak surette tesiri altında kalmıştır. Hattâ bu büyük Türk şairine bazı nazireler vücuda getirdiği de görülmektedir. Fakat bu nazîreler ve bu taklidler onun şahsiyetini küçültecek bir mahiyet almamış, ve hiç şüphe yok ki, şair, bu nevi şiirlerinde ayrı bir hususiyet göstermiştir. Esasen Yunus'un terennüm ettiği mevzula, Hatâyî'nin terennüm ettiği mevzu arasında ayrılıklar vardır.

Hatâyî'nin edebî sahadaki en mühim mümtâziyetini bilhassa nefesler vücuda getirmesinde aramalıdır.

Nesimî, Halîlî, Habîbî, Sürurî... gibi bir çok Âzeri şairleri yalnız aruz veznile şiirler yazarlarken, Hatâyî, hece veznile de manzumeler kaleme almayı ihmal etmemiş, sade ve tasannusuz nefesler de vücuda getirmiştir. Onun halk zevkine uygun bir eda ile yazdığı bu nevi şiirlerde san'at düşüncesinden ziyade tâlimi bir maksad takib ettiği ve Anadolu Türklerine *İmamîlik* akîdelerini aşılamak gayesini güttüğü açıkça görülür. Ve muhakkak ki Şah İsmail Safevî, bu tarz hareketile büyük muvaffakiyetler elde etmiş, *İmamîlik* akîdelerini Türkiyenin bir çok yerlerine, bilhassa bu vasıta ile daha kolaylıkla yaymak imkânını bulmuştur.

(Kızılbaş edebiyatı) denilen zümre edebiyatının teşekkülündeki en mühim âmili de Hatâyî nefeslerinin bir kısım yerlerde süratle yayılmış ve bir kısım halk tarafından samimî surette benimsenmiş olmasında aramalıdır.

Başta *Pir Sultan, Kul Himmet* gibi maruf şahsiyetler olmak üzere bütün Kızılbaş şairleri Hatâyî'yi örnek ittihaz etmişler, onu üstad tanımışlardır.

XVI ncı asırdan itibaren (Bektaşî Edebiyatı) mahsulle-

rinin ehemmiyetli bir kısmında da Hatâyî tesirini görmemek kabil değildir.

Hatâyî'nin aruzla yazdığı şiirler, *Fuzulî*'den evvelki Âzerî edebiyat mahsullerinin olgun örnekleri arasında gösterilebilir. Yalnız şairin bu manzumelerinde dış bakımından bazan bir ibtidaîlik de görülür. Bir hükümdar oluşu dolayısile, hayatının bütün müddetince yazdığı şiirler tesbit edildiği için bu hali tabiî görmek lâzımdır. Meselâ onun 16-17 yaşlarında iken kaleme aldığı bir manzume ile 28-30 yaşlarında iken vücuda getirdiği bir manzume arasında elbette fark görülecek, sonradan yazdıkları, hiç şüphe yok ki teknik bakımından daha mükemmel bulunacaktır. Hatâyî'nin hangi şiirini pek genç iken, hangi şiirini olgunlaştıktan sonra yazdığını tarihî delillerle bulup ayırmaya imkân yoktur. Fakat bir kısım eserlerinde imaleler, zihaflar, kafiye hataları görüldüğü halde, bir kısım eserlerinin pürüsüzsüz oluşu bu tekâmülü sarih olarak göstermektedir. Ve Hatâyî'nin gerek iç, gerek dış tezahürü bakımından aruzla yazılmış, hakikaten güzel şiirleri vardır.

Hatâyî'nin şiirlerini ruh ve mâna bakımından dört kısma ayırmak mümkündür:

1 — Tasavvufî kanaatleri ihtiva edenler.

2 — Alevîliği terennüm edenler.

3 — Hurufîlik remizlerini ihtiva edenler.

4 — Âşıkane mahiyeti haiz olanlar.

Hatâyî, her şeyden evvel muttasavvıf bir şairdir ve mühim bir kısım manzumelerinde bilhassa tasavvuf telâkkilerini terennüm etmiştir. Esasen büyük ceddi *Şeyh Safiyyüddin-i Erdebilî*'den beri sofiyane bir terbiye almış bulunan bir aile çocuğunun bu zevka sahip olmamasına imkân yoktur. Netekim yazdığı bir (tevhid) de Safiyüddin'i mensup olduğu tarikatin piri olarak zikretmekte ve onun emirlerini tutmayanların menzile varamıyacaklarını bildirmektedir *(No. 9)*.

Şeyh Safiyyüddin, tarikatte Kalenderîliği ihtiyar etmiş bir mutasavvıftır. Şah İsmail de bir manzumesinde bu zümre mensuplarını medh etmiş *(No. 161)*, diğer bir manzumesinde de bizzat kendisinin Kalender bir derviş olduğunu bildirmiştir *(No. 146)*.

Terk, tecrid, ve aşk yoluyla Hak'ka vuslat imkânlarını arayan şair, (Vahdet-i vücud) prensiplerini tamamile benimsemiş bir şahsiyettir. Ona göre bu mezahirde Hak'dan başka vücud yoktur. Giden, gelen, gören, görünen bir hakikatten ibarettir.

Görünen gösteren gözde gören ol
Aparup getiren veren alan ol

Hak'a mazhardürür âdem sücûd et uyma İblis'e
Ki âdem donuna girmiş Hudâ geldi Hudâ geldi
Cümle bu âlemde sen günden dahi zâhir iken
Dilde dâim adını Settâr eden Perverdigâr geldi

tarzındaki beyitlerle tasavvufî görüşlerini izhar eden şairin, bu hususlarda *Hallac-ı Mansur, Ferideddin-i Attâr* gibi maruf mutasavvıflardan ayrı hiç bir kanaati benimsemediği görülür. Hatâyî, bütün bu vicdanî zevklere sahip olabilmek için her şeyden evvel kâmil bir insan olmanın lüzumunu da bildirmektedir. Ona göre kemal merhalelerini tamamlamak için, hakikî bir mürşide intisab eylemek ve ahlâkı tasfiye etmek lâzımdır. Gıybet etmemek, kötülerden ve kötülük etmekten kaçınmak, kâmillerle düşüp kalkmak, kalbini tertemiz etmek, güzel huylara sahip olmak, hayırlı işler işlemek, kulun bilip bilmemesine ehemmiyet vermiyerek daima iyilikte bulunmak, mağrur olmamak, varlıktan tecerrüd etmek, dışını düzeltip de içini karartmamak, nefse hâkim olmak, gibi insanî meziyetlere sahib olmak bu yolun esas şartlarındandır. Ve Hatâyî, manzumelerinde ekseriyetle bu düsturları terennüm etmiş, bu vâdideki tasavvufî-ahlâkî telkinlerde bulunmayı gaye saymıştır.

Hatâyî, *Şia-i isnâ aşeriyye* akîdelerini benimsemiş bir şahsiyettir. Vücuda getirdiği şiirlerin ekserisinde en ziyade bu kanaatleri terennüm ettiği görülür. *İmam Ali* hakkında bir çok medhiyeler vücuda getirmiş *Ehl-i Beyt* ve *On iki İmam'*dan da muhtelif manzumelerinde hürmetle bahsetmiştir.

Akl-ı evvel nazariyesini *İmam Ali*'nin mânevî şahsiyetine tatbik eden ve Hazret-i Ali'nin *Zâtullah*'a mazhar olduğunu bütün imanıyla kabul eden Hatâyî, Velâyet sırrının da sadece Ali ve On iki İmam vasıtasıyla yayıldığına tam bir kanaat getirmiştir.

Allah-Muhammed-Ali esas itikadına dayanarak *Hazret-i Muhammed*'le *Hazret-i Ali* arasında hiç bir fark görmeyen Hatâyî,

انا و علی من نور واحد ،

علی منی و انا منه ، لحمك لحمی ،

انا مدینة العلم و علی بابها

من کنت مولاه فعلی مولاه

لا فتی الا علی لا سیف الا ذو الفقار

gibi hadîslerden de mülhem olarak şiirlerinde en çok *Ali* muhabbetini terennüm etmiştir.

Tevellâ ve *teberrâ* esaslarına sadık kalan, yani *Âl-i Resûl*'ün dostuna dost,, düşmanına düşman olmayı gaye bilen Şah İsmail, *Yezid*'e, kavmine ve tâbi'lerine lânet etmeyi de bir ibadet olarak kabul etmiştir. İmam Ali hakkında şayi olan bir takım menkıbelerden de onun sık sık bahsettiği görülür.

Hatâyî'nin mahdut bazı şiirlerinde Hurufîlik telâkkilerine de tesadüf edilir. Fakat bu birkaç misal onu tam bir Hurufî şairi olarak göstermemize imkân vermemektedir. *Fazlullah-ı Hurufî*'ye hürmetkâr olduğu Nasîhatname adlı mesnevîsi ile bir iki gazelindeki takdirkâr teveccühlerinden anlaşılıyor. Bununla beraber şair, ne ilk devirlerde yetişen *Refiî, Penâhî* gibi Hurufîlik prensiplerinden uzun uzadıya bahsetmiş, ne de XVI ncı asırda yetişen *Misâlî, Muhîtî, Arşî* gibi muğlak ve içinden çıkılmaz bir takım kanaatleri terennüme heves etmiştir. O nihayet, Hak'kın kemalile âdemde zâhir olduğunu söylemek, âdeme secde etmenin lüzumunu bildirmek, Kur'an ile insanın tev'em olduğunu anlatmak, Kur'an ve kâinatın otuz iki harften ibaret olduğunu zikretmek, Cemâlullah'ı bütün mükevvenatta ve bilhassa mahlûkatın en mükemmeli olan insanda müşahede eylemek gibi, hattâ bir çok mutasavvıflarca da benimsenmiş bulunan kanaatleri tekrarlamakla iktifa etmiş-

tir. Bundan dolayı Hatâyî'yi (Vahdet-i vücud) prensiplerini ekseriyetle âfâka tatbik eden Hurufîlerden değil de, enfüse tatbik eden mutasavvıflardan olarak takdim etmek daha doğrudur. Yalnız onun Hurufîliğe ve Hurufîlere karşı bir meyil ve mahabbeti olduğu ve bu mesleği doğru bir yol olarak kabul ettiği de muhakkaktır. Esasen *Şiî* bir mutasavvıf olan *Fazlullah-ı Esterâbâdî*, Âzerbaycan muhitinde büyük bir veli olarak tanınmış, vücuda getirdiği eserler de takdirle karşılanmıştır. Muhtelif memleketlerdeki aleyhdarlarının çokluğuna rağmen *Nesimî*'den itibaren *Habîbî, Sürurî* gibi bir çok Âzeri şairlerinin Hurufî olduklarını da unutmamak lâzımdır.

Hatâyî'nin âşıkane eserleri de vardır. Bunlardan bir kısmı İlâhî aşkı terennüm eden mehsullerdir. Diğer bir kısmı ise tamamiyle mecazî mahiyeti haizdir. Esasen *Şâhî, Sürurî* gibi bir takım divan şairlerine iltifatta bulunan, hattâ büyük Âzerî şairi *Habîbî*'ye *Melik-üş-şuarâ*'lık pâyesini veren bu büyük hükümdar, Türk edebiyatının hemen hemen her vâdisinde manzumeler yazmak temayülünü göstermiştir.

Hatâyî'nin divanından başka *Dehnâme* adlı bir mesnevîsi de vardır. 1400 beyitten fazla olan ve baştan nihayete kadar (Mef'ûlü mefâilün faûlün) vezninde yazılan bu manzum eserde mevzu itibariyle ekseriyetle birbirine bağlı 76 bahis vardır. Her bahis, Farsça yazılmış küçük küçük başlıkları muhtevîdir. Şiir aralarında aynı vezinle yazılmış bazı gazellere de tesadüf edilmektedir.

Mutasavvıfâne ve âşıkane bir edada kaleme alınan bu mesnevî, Hatâyî'nin olgun bir çağda iken yazdığı en muvaffakıyetli eseridir. Aruz vezniyle vücuda getirdiği bir çok manzumelerine nazaran bu eserinde büyük bir tekâmül hissolunmaktadır. Nazım tekniği kuvvetli, tabiat tasvirleri canlı ve samimîdir.

Dehnâme'nin 1039 (M. 1629) da yazılan bir mecmua içindeki tam nüshası, Leningrad Asya müzesindedir *(No. 297)*.

İstanbul kütüphanelerinde hiç bir yazmasına rastlamadım. Yalnız bu mesnevî münderİcatından bulunan

Allah ü Muhammed ü Ali'dir

mükerrer mısraını ihtiva eden (murabba) a bir kaç mecmuada tesadüf ediliyor *(Kitabımızdaki şiir No. 187)*.

Bazı kısımları 1923 de Bakû'da çıkan (Maarif ve Medeniyet) mecmuasında neşredilen bu mesnevînin sekiz şiiri de *Prof. İsmail Hikmet*'in (Âzerbaycan edebiyatı tarihi) adlı eserinde münderiçtir. Biz buraya örnek olarak bu ikinci kitaptaki şiirleri kaydetmekle iktifa ediyoruz.

Mehmed Ali Terbiyet'in «Dânışmendân-ı Âzerbaycan» ında ve bu eserden, naklen diğer bir kısım kitaplarda *Nasîhâtnâme* de ayrı bir mesnevî olarak gösterilmektedir. Halbuki bu manzume, esasen divanda mevcuttur.

Bir de, Hatâyî'ye yanlış olarak isnad edilen *Menâkıb-ül-esrâr ve Behcet-ül-ahrâr* adlı bir eser vardır. *Mehmet Ali Terbiyet*'in (Dânişmendân-ı Âzerbaycan) ında ve diğer bir takım menbalarda Şah İsmail namına kaydedilen bu eser, bazı Kızılbaş şairleriyle Hatâyî'nin bir kısım manzumelerini ve Kızılbaşlık âdâb ve erkânını bildiren mensur bir kısmı muhtevi bulunması dolayısiyle Şah İsmail'in sanılmıştır. Fakat bugün bu yazma kitabın Hatâyî'ye ait olmadığı kat'î surette anlaşılmış bulunuyor *(Bakınız Prof. Fuad Köprülü: İlk mutasavvıflar S. 414)*.

Sadeddin Nüzhet Ergun

Şah İsmail Safevî'nin

— Hatâyî Mahlâslı —

Türkçe Şiirleri

ON BİR HECELİLER

— 1 —

— Koşma tarzındaki nefesler —

Gönül ne gezersin seyran yerinde
Âlemde her şeyin var olmayınca
Olura olmaza dost deyüb gezme
Bir ahdine bütün yâr olmayınca

Yürü sofî yürü yolundan azma
İlin gıybetine kuyular kazma
Varub her dükkânda metâın çözme
Yanında mürşidin var olmayınca

Kalktı havalandı gönülün kuşu
Kavga gıybet etmek kötünün işi
Üstadın tanımaz bunda her kişi
Anın kim mürşidi er olmayınca

Varub bir kötüye sen olma nöker
Çerhine değer de dolunu döker
Ne Hudâ'dan korkar ne hicap çeker
Bir kötüde nâmus âr olmayınca

Şah Hatâyî'm edem bu sırrı beyan
Kâmil midir câhil sözüne uyan
Bir başdan ağlamak ömredir ziyan
İki başdan muhib yâr olmayınca (1)

— 2 —

Gel öğüt vereyim öğüt alırsan
Hizmet eyle (2) gene gülü bulunca
Kervan gider sakın geri kalırsın
Heman elden koma yolu bulunca

---

(1) Sd. Mc. Bkt.
(2) Etti: üsha.

Öldürse de çıkmaz yoldan yol eri
Gerçeklerin elindedir yuları
Göründü seyreyle akan suları
Karışır ummâna seli bulunca

Arı oldun her çiçekten alırsın
Balın damızlığın kande bulursun
Yetmiş bin âyete delil olursun
Anlayıp da bu ma'nâyı bilince

Dinleyip de bu ma'nâyı yazmalı
Her kişi hâlince kuyu kazmalı
Yedi pâdişahlık yeri gezmeli
Hâline münâsib eri bulunca

Sil süpür kalbini sütten beyaz it
Öldür nefisini şeytandan arıt
Doksan dokuz ere çıktı Bâyezit
Hâline münâsib eri bulunca

Şah Hatâyî'm eydür bakma bu hâle
Gönlümüzde vardır bir ulu kale
Elif gele ayın gele mim gele
Derdli kullar dermânını bulunca (1)

— 3 —

Gele gönül hoş görelim bu demi
Bu da böyle kalmaya bir gün ola
Kişi çekmek gerek (2) gussayı gamı
Hak'tan gelür her ne gelse bir kula

Er odur i'tikad ede pîrine
Nazar ede evvel ü âhırına
Elbet yol kadimdir ilter yerine
Sana kim neylerse salagör yola

Biz de biliriz ki dostu kardeşi
Bulamadım bir kara gün yoldaşı

(1) İnk. Mz. M. Cv. K. Mc. No. 556, Sd. Mc.
(2) Olmaz: Nüsha.

Dost geçinüb yüze gülen kallaşı
Bahâsıdır satmak gerek bir pula

Her kişi bir hayâl ile eğlenür
Dâim anın gönlünde ol eğlenür
Böyle olur sevdiğim gâh ağlanur
Kimi gördük kıyâmete dek güle

Kârun'u gör bunadı ya buldukça
İnandı felek yüzüne güldükçe
Sen iylik et durma elden geldikçe
Dediler Halk bilmezse Hâlik bile

Gerçek olan kişi dosttan ayrılmaz
Değme kişide hakîkat bulunmaz
Sen seni satsan yedirsen bilinmez
Bu zamanda kimse yaramaz ile

Hatâyî dünyânın ötesi fânî
Bizden evvel bunda gelenler kani
Sanma dâim şad yürüye düşmeni
Bir gün olub nevbet ana da gele (1)

— 4 —

Sabah oldu kutlu günler doğuyor
Hatâ ettim günâhımı bağışla
İhsân ettiğine nurlar yağıyor
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Yağan yağmur içün esen yel içün
Dergâhına varan doğru yol içün
Urum'daki Hacı Bektaş Vel- içün (2)
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Seksen bin Urum erenleri içün
Doksan bin Horasan pirleri içün
Hasan Hüseyin'in nurları içün
Hatâ ettim günâhımı bağışla

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.
(2) Veli içün yerine.

Hüseyin Gazî'çün gerçek er içün
Nazar edüb yarattığın yer içün
Müşkilleri halleden rehber içün
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Tâlib olamaz rehbersiz babasız
Harman mı savrulur yelsiz yabasız
Kul hatâsız olmaz hatâ tevbesiz
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Eyyub Peygamber'in gözü yaşıyçün
İnüb inüb deldiceği taş içün
Yusuf Peygamber'in aziz başıyçün
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Mûsâ'ya verdiğin Tûr'un hakkiçün
Îsâ'ya verdiğin sûrun hakkiçün
Ol şems ü kamerin nûrun hakkiçün
Hatâ ettim günahımı bağışla

Cümle biten çiçeklerin hakkıçün
On iki Ma'sûm'i pâk'in hakkıçün
Sen ganîsin sende ngayrı kimsem yok
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Hatâyî çağırır aman Enelhak
Münkir kullarından uzaksın uzak
Sen ganîsin senden gayrı kimsem yok
Hatâ ettim günâhımı bağışla (1)

— 5 —

İnüb yerden göğe binâ kuranlar
Ali ile Muhammed'in aşkına
Melekler misâli secde duranlar
Ali ile Muhammed'in aşkına

Şeytanı sürdüler düş eylediler
Yezid'in bağrını (2) taş eylediler

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702.
(2) Kalbini: Nüsha.

Kırklar velâyeti fâş eylediler (1)
Ali ile Muhammed'in aşkına

Muhammed Ali'dir kuran bu yolu
Mü'mine saçıldı tarîkat gülü
Bir ulu dergâhtır sürün bu demi
Ali ile Muhammed'in aşkına

Muhammed Ali'nin cem'ine vardı
Kırklar da silkinüb ayağa durdu
Doksan bin erenler semâa girdi
Ali ile Muhammed'in aşkına

Şah Hatâyî'm hatm eyledim kelâmı
Evvelâ Cibrîl'e verdi selâmı
Mahrûm olmaz seven şâhı, imâmı (2)
Ali ile Muhammed'in aşkına (3)

— 6 —

Dün gün intizârım sana Kerbelâ
Varalım İmâmı Hüseyn aşkına
Serden gayrı sermâyem yok elimde
Verelim İmâmı Hüseyn aşkına

Ne hub öter şu seherin bülbülü
Mani söyler îman ehlin kulları
Taze açılmış Askerî'nin gülleri
Derelim İmâmı Hüseyn aşkına

Rehber tâlibini arıkla getür
Tamâm eyle eksik yerlerin yetür
Rızâ lokmasını meydâna getür
Yiyelim İmâmı Hüseyn aşkına

Kapuyu kakdı kırkların birisi
Birisinden mest olubdur varısı
Sarı kaya pâdişahın korusu
Konalım İmâmı Hüseyn aşkına

---

(1) Kırklar bir üzümü nûş eylediler: Nüsha.
(2) Bir içim su veren mahrum kala mı: Nüsha.
(3) Sd. Mc. Bkt.

Şah Hatâ'yım bu yola beli deyu
Çağrışurlar Muhammed Ali deyu
Cümlemiz bir ikrârın kulu deyu
Varalım İmâmı Hüseyn aşkına (1)

— 7 —

Mürşidlikten size budur erenler
Her ne ister menzil nere buluna
Güneş gibi tulû' ede burcundan
Ay ile gün doğub anda doluna

Mürşid oldur tâlibini pişire
Elin alub azmaklıktan devşire
Günde bin kez teber (2) vursa başına
Lâ demeye ver nasîbin alana

Lâ der ise nasîbini verme gel
Nefsi yamandır yanında durma gel
Ölür ise namazını kılma gel
Sad hezâran lâ'net anın canına

Tâlib deme pîr yanında utana
Tâlib denmez pir yanında ötene
Güman ile yatur olsa siteme
Yuma anda murdar gönder sinine

Pir oldur ki pir yurdunda otura
Tâlibin noksan yerini yetüre
Tesellî verüben yola getüre
Eriştire dört kapunun hepine

Hatâyî'yem çar köşeyi gezerem
Aşk kitabın okuyuben yazarem
Mürşidine kec bakandan bîzârem
Ne çağıram ne hod varam yanına (3)

---

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.
(2) Tîrin: üsha.
(3) Mlt. Alm. K. Mc. No. 735, Sd. Mc.

— 8 —

Aman mürvet Şâh-ı Merdan gel yetiş (1)
Bozuldu bu âlem düzülmez ebed (2)
Kim-ileri (3) çekti kimisi geru
Aradan adâvet kesilmez ebed

Gayet evliyânın delîli battı
Sofiler de yol erkânı unuttu
Tâlibin rehberden korkusu gitti
Tâlib de rehbere sorulmaz ebed

İleru gelenler geriye ürktü
İkrar veren bir sırada duruktu
Biraz yol hâini kallâş birikti
Yolda (4) büyük küçük bilinmez ebed

Bir yere bir ocak oğlu gelince
Darılur günâhın suçun sorunca
Evliyânın buyruğunu deyince
Kaçtı bir çokları (5) görünmez ebed

Şah (6) *Hatâyî*'m yanar bağrımın başı
Durmayub akıyor gözümün (7) yaşı
Ezel bu irfandan nasibsiz kişi
Elbet (8) bu demlerde bulunmaz ebed (9)

— 9 —

Evvel ol Allah'ın adı söylenür
Cümle ibâdetin başıdır tevhîd
Pîrim Şeyh Safî'den bize kalmıştır
Sofi kardeşlerin kânıdır tevhîd

(1) Yeriş: Nüsha.
(2) Oldu: Nüsha.
(3) Kimi ileru yerine.
(4) Şimdi: Nüsha.
(5) Kaçları: Nüsha.
(6) Can: Nüsha.
(7) Dîdemin: Nüsha.
(8) Şimdi: Nüsha.
(9) Sd. Mc. Raif Yelkenci'ye âid bir mecmua.

Her kim Şeyh Safî'nin emrini tutmaz
Yorulur bu yolda menzile gitmez
Gayrı millet ana i'tibâr etmez
Cümle ibâdetin başıdır tevhîd

Tevhîd ile bitmez işler bitmiştir
Tevhîd ile dünyâ karar tutmuştur
Tevhîd ile tâlib Hak'ka yetmiştir
Dermansız derdlerin dermânı tevhîd

Mürebbîsiz musâhibsiz dâmensiz
İkrârından dönen yanar îmansız
Yakın ihlâs ile çağır gümansız
Şeyh Safî'nin armağanıdır tevlîd

Can *Hatâyî*'m Tevhîd derya denizdir
Tevhîd etmeyenler bizim nemizdir
Pîrim *Şeyh Safî*'den sermâyemizdir
On iki imâmın erkânı tevhîd (1)

— 10 —

Dün ü gün isteğim budur Huda'mdan
Mürşidimden gayrı nem var benim de
Dâimâ ayırma beni izinden
Mürşidimden gayrı nem var benim de

Mürşide hile olmaz (2) doğru gelinür
Yalanın bünyâdı yokdur delinür
Her ne ister isen anda bulunur
Mürşidimden gayrı nem var benim de

Yedi yerde İmam Ca'fer makamı
Verdiler elime çün erzâkımı
Nakd elinde Şeyh Safî'nin makamı
Mürşidimden gayri nem var benim de

Muhammed Ali'nin doğru erkânı
Mürşidine var ki göresin seni
Mürşidin gemidir tâlib yelkeni
Mürşidimden gayrı nem var benim de

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc. Bkt. II.
(2) Hîl-olmaz gibi okunacak

Bu sözü söyleyen *Sultan Hatâyî*
Hatâyî'den gayrı kim var gedâyî
Saların üstüne bin bir kazâyı
Mürşidimden gayrı nem var benim de (1)

— 11 —

Kıble tarafından bir yıldız doğdu
Şevkı on sekiz bin âleme urdu
Yezidler mü'mini üstüne aldı
Hâcem hayırlısın yazsun kaleme

Yine kudretinden bir güneş doğdu
Gökteki melekler secdeye indi
Mehdi'nin sadâsı bağrımı deldi
Zülfikar Kanber'den çıkar âdeme

Şâhım gelir sağa sola bakınur
Şah hışmından gökte melek sakınur
Allah deyu ism-i a'zam okunur
İki rek'at namaz vardır kılana

Şah Hatâyî yine varayım derse
Varayım da hacı olayım derse
Bu sırrın aslına ereyim derse
Mürşid eşiğini bekler biline (2)

— 12 —

Lâmekân ilinden misâfir geldim
Şu fenâ mülküne bastım kademe
Nerenin selâmın getürdün dersen
Şu fenâ mülküne gelüb bu deme

Şu fenâ mülküne gelüb giderken
Sarvan olub bin bir katar yederken
Yoğurub çamurum balçık ederken
Şecerimle su taşıdım Âdem'e

(1) Divan Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc. Bkt.
(2) Sd. Mc.

Âdem'den ön âdem çok geldi gitti
Mülk sâhibi bu cihânı halk etti
O yuğurdu yaptı hem o yarattı
Yedi kez emeğim geçti bu deme

Ben bu dam içinde ırmağ akıttım
Celâlimden âdem oğlun kakıttım
Muhkem tuttum kalb evimi berkittim
Anın içün İblis girmez kubbeme

Şu fenâ mülküne gelüb yetmeden
Ekilüben can tohumu bitmeden
Kaldırub binâsın tamâm etmeden
Arş altında yönüm döndüm kıbleme

Ben kıblemi kıblem beni bilübdür
Evliyâ enbiyâ andan olubdur
Ben bilürem anam benden gelübdür
Ol vakitte nikâh kıydım babama

Ben hocamı kucağımda büyüttüm
Kudret meyin emzik verüb avuttum
Ders verüben ben hocamı okuttum
Dört kitabdan ders verirdim hocama

Ben obam içinde mekânda iken
Muhammed'le bile mi'racda iken
Mûsâ'la doksan bin kelâmda iken
Doksan bin ilimi koydum abama

Ben obam içinde bâkî can idim
Ali idim din idim îmân idim
Kendisi Hak idi ben zindân idim
Şimdi gelmiş sultan olmuş obama

Şükr olsun *Hatâyî* sırdır sözlerim
Aşk âteşin derûnumda gizlerim
Günden ayan aslâ görmez gözlerim
Âhır kârdan bu yazıldı adıma (1)

---

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

— 13 —

Erenler serveri Şâh-ı velâyet
Aldı mü'minlerin elin eline
Hânedan dostuna eyler hidâyet
Mü'min olanları çeker yoluna

Eğer bende isen Şâh-ı Merdân'a
Ali gibi sen de kalma noksâna
Bir tâlibi pişir getür meydana
Ezel ebed lâ gelmeye diline

Nasîhattır benden sana emânet
Sâdık emânete etmez hiyânet
Yemek ile içmek içün bir âdet
Kurdu Hak Arslanı mü'min kuluna

Erenler gittiği yolları gözle
Gözet bir kâmilin izini izle
Mü'min kardeşlerin aybını gizle
Girmek ister isen rahmet gölüne

Mürşide rehbere eyle itâat
Zâhirde bâtında gözle sadâkat
Muhammed Ali'den kaldı emânet
Bağçe donanınca güller alına

Muhammed Ali kırklara katıldı
Anda varlıkları cümle atıldı
Bir Yahudiye kul oldu satıldı
İstek Hak olduğu bundan biline

Sah Hatâvî cennet kapusun açtım
Cömerd olanların dolusun içtim
Bahil olanları ayırdım seçtim
Bahilden gayrısı cemde buluna (1)

— 14 —

Muhammed Ali'yi candan sevenler
Yorulub yollarda kalmaz inşallah

(1) Sd. Mc. Bkt.

İmamı Hasan'ın yüzün görenler
Hüseyin'den mahrûm olmaz inşallah

İmamı Zeynel'den bir dolu içen
İmamı Bâkır'dan kaynayub coşan
Sıdk ile İmam Ca'fer'e ulaşan
Bundan özge yola sapmaz inşallah

İmamı Mûsâ'dan gelen erenler
Can baş fedâ edüb cemler görenler
İmamı Rızâ'ya zehir verenler
Dîvanda şefâat bulmaz inşallah

Bir gün olur okuturlar defteri
Şah oğlunun elindedir teberi
Uyanırsa (1) Takî, Nakî, Askerî
Açılan gülümüz solmaz inşallah

Hatâyî der bu iş bir gün biter a
Özünü katagör ulu katara
Mehdî şevki bu cihânı tutar a
Şah oğluna sitem olmaz inşallah (2)

— 15 —

Kudret kandilinde parlayup duran
Muhammed Ali'nin nûrudur vallah
Zuhûra gelüb de küffârı kıran
Elinde Zülfikar Ali'dir billâh

Elinde Zülfikar altında Düldül
Önünce Kanber'i dilleri bülbül
Hazret-i Fâtıma cennette bir gül
Anı Ali'ye verdi Habîbullah

Zuhûra geldiler Hasen Hüseyin
Anların nûrundan zıyâlandı din
Kırklarla buluştu Zeynelâbidin
Tutarız yasını hasbetenlillâh

---

(1) Uyanınca: Nüsha.
(2) Sd. Mc., Bkt.

Muhammed Bâkır'dan Ca'fer-i Sâdık
Şâhım Mûsâ Kâzım Rızâ'yı dedik
Tarikat eliyle cismimiz yuduk
Hak dedi mü'minin kalbi Beytullah

Takî, Nakî on iki imam cânı
Hasen-i Askerî Cem'in sultânı
Elinde hucceti sâhib zamânı
Sıdk ile dileriz (1) gönderir Allah

Hatâyî'm teslim et özün üstâza
Elinde Zülfikar hem ehl-i gazâ
Bin bir dondan baş gösterdi Murtezâ
Bir mürşid belinden geldik eyvallah (2)

— 16 —

Serserî meydanı değil bu meydan
Gefil yürümeyüb hazer olmalı
Giru düş yatlu fikr ü yaman huydan
Öz özünden özge zikir bulmalı

Efsâneden berî eyle hâlini
Rızâ ile bend eyle sen dilini
Temâşâ eyle hilkatin yolunu
Tenin kesüb kanın odur bulmalı

Gaziler nâdânı istemez nider
Her ot kökü üzre uzayup gider
Bu çekirdek aslına te'lîf eder (3)
Arayub bir özge bîmar bulmalı

Hatâyî'm ikrardan dönen Mervan'dır
Gazîler dergâha giden kervandır
Musâhib dindir mürebbî erkândır (4)
Bir er bu dergâha yeder bulmalı (5)

(1) Vakit tamam oldu: Nüsha.
(2) Sd. Mc.
(3) Ta'rîf eder: Nüsha.
(4) Kervandır: Nüsha.
(5) Divan, Sd. Mc., Bkt.

— 17 —

Tarîkatin erkânına ey mü'min
Müşkilimiz hall oldu bizi gör imdi (1)
Gönül bizden yolu erkânı sorar
Üç yüz altmış bin uğrağı var imdi (2)

İ'tibâr etmezler bunda yalana
Verir nasîbin yüz sürüb gelene (3)
Ay Ali'dir gün Muhammed bilene
Gerçek isen ikrârına dur imdi

Gitmez oldu şu gönlümün karası
Aşk od'una ciğerciğim yanası
Kırk makamdan benim bağrım yanası
Merhem eyle dört kapuda sar imdi

Bâtıl olub kendi özün saklama
Yüz sürüb de kilimini yoklama
Evliyânın gevherini saklama
Müşterisin buldun ise ver imdi

Şah Hatâyî âhı arttı tâlibin
Neyleyeyim bunda fırsat galibin
Dil evliyânındır kulak tâlibin
Rakibler duymasın süregör imdi (4)

— 18 —

Ali'nin sırrına ereyin dersen
Bir mürşid-i kâmil bul da andan gel (5)
Küfrünü îmâna satayım (6) dersen
Var kendi (7) küfrünü bil de andan gel

(1) Müşkilimiz oldu bize göründü: Nüsha.
(2) Gönül bize yol erkânı sorarlar.
Üç yüz altmış uğrağı var bilindi: Nüsha.
(3) Sır verirler yüz sürüben gelene: Nüsha.
(4) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc. Bkt.
(5) Mahabbet gölüne dal da andan gel: Nüsha.
(6) Sayayım, katayım: Nüshalar.
(7) Evvel: Nüsha.

Şerîat ma'nisi insana sözdür (1)
Tarîkat sözlerimiz gece gündüzdür (2)
Gönül bahr-i aşktır deryâ denizdir
Bahrî ol ummâna dal da andan gel

Pişiri pişiri söyle sözünü
İki babdan ayırma gör gözünü (3)
Mürşidine teslim eyle özünü
Musâhib kapusun bul da andan gel

Cellâd oluben cânına kıyagör (4)
Ârif olub her ma'niden duyagör
Cesedin kendi elinde yuyagör (5)
Kendi namazını kıl da andan gel

Şah Hatâyî'm ma'ni söylerim dilden
Ayırırlar seni kibr ile kinden
Ölmeyene nasîb olmaz bu yoldan
Var ölmezden evvel öl de andan gel (6)

— 19 —

Bu yolun yolcusu olayım dersen
Elde iki karpuz tutmalı değil
Derviş olub şalvar giyeyim dersen
Gâhi giyüb gâhi atmalı değil

Lâden bahçesinde gonca gül olmaz
Kâmil ile yoldaş olan yorulmaz
İki mahlûk vardır Hak'ka kul olmaz
Mağrurluk gibirlik etmeli değil

Mağrurlar orada olurlar yalan
Kibr imiş yorulub yollarda kalan
Eğer yolcu isen köprüyü dolan
Göz göre çamura batmalı değil

(1) Bir küçük sözdür: Nüsha.
(2) Tarîkat sözlerimiz, hakîkat rûşendir: Nüshalar.
(3) İki paydan ayırmayı, Hakipayden: Nüshalar.
(4) Canını cellâda teslim edegör: Nüsha.
(5) Cesedini kendi kendin yuyagör: Nüsha.
(6) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt. Sd. Mc.

Koyun kuzusuna nasıl meledi
Öküzün kulağına kimler enedi
Garib bülbül gül dalında tünedi
Her çalı başında ötmeli değil

Şah Hatâyî İmam Câfer muhbiri
Hak'kın yârânıdır Veyselkarânî
Hak'kın haznesinden gelen güheri
Müşteri olmayana satmalı değil (1)

— 20 —

Bir güzelin vücûdunun şehrine
Bak nazar eyle de heman ârif ol
Dükkânında dediğin metâına
Bak nazar eyle de heman ârif ol

Seyr et özge erenlerin göresin
Tabib sarar yüreğimin yarasın
Çerb eyleme (2) mahabbetin çırasın
Yak nazar eyle de heman ârif ol

Hercâi güzele koşma başını
Hercâilik edüb atar taşını
Müşteri bulursan çöz kumaşını
Sat nazar eyle de heman ârif ol

Beş vakit farzıdır sünneti de kaç
Özünü tanış da müşkilini seç
Hakîkat tarlasına ma'rifet saç
Ek nazar eyle de heman ârif ol

Hatâyî'm der rahm etmezem yalana
Özün teslîm eder kendi gelene
Ay Ali'dir gün Muhammed bilene
Bak nazar eyle de heman ârif ol (3)

---

(1) Bkt.
(2) Çerb eyle sen: Nüsha.
(3) Divan, Sd. Mc., Bkt.

— 21 —

Muhammed Ali'nin aldım elini
Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam
On iki İmam'ın tuttum yolunu (1)
Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam

Mürşidin nefesi Hak nefesidir
Mürşid sözün tutmayanlar âsidir
Mürşidin rızâsı Hak rızâsıdır (2)
Hak deyüp tuttuğum yoldan ayrılmam

Mürşidin gittiği veli yoludur
Gitme dediğine gitmemelidir
Zâhir, bâtın da Muhammed Ali'dir
Hak deyüb tuttuğum yoldan ayrılmam

Hak erenler bir araya derilse (3)
Cümle âşıklara nasib (4) verilse
Âşikâre Hak göziyle görülse
Hak deyüb tuttuğum yoldan ayrılmam

Şah Hatâyî'm Hak bil tuttuğun eli (5)
Zâhirde bâtında Hak gördü seni (6)
Gerçek erenlerden aldım haberi
Hak deyüb tuttuğum yoldan ayrılmam (7)

— 22 —

İkrar verdim dönmem Elest bezminden
Mürîdim (8) ikrârı îmandan aldım
Başka seyran gördüm kendi özümden
Bu mahabbeti ben Merdan'dan aldım

(1) Girdim yoluna: Nüsha.
(2) Bu yol âşıkların can hevesidir: Nüsha.
(3) Derile: Nüsha.
(4) Kısmet: Nüsha.
(5) Eri: Nüsha.
(6) Ol seni görür: Nüsha.
(7) Sd. Mc., Bir mecmuada Kul Himmet namına kaydedilmiştir.
(8) Verdiğim: Nüsha.

Nâr ü bâd ü hâkden halk oldum
Kendi kendim ana rahminde buldum
Müddet tamâm oldu dünyâya geldim
Bu ibret nümâyı cihandan (1) aldım

Bildiğim unuttum eylerem feryâd
Derdim budur dil yok isteyem imdâd
Tekrar yine ta'lîm etti bir üstâd
Dersimi mekteb-i irfandan aldım

Can gözü gafletten açıla düştü
İkilik perdesi seçile düştü
Kudret hazînesi açıla düştü
Cevâhiri kân-ı mercandan aldım (2)

Bu bir gizli sırdır her can duyamaz
Ehl-i aşkın katarına uyamaz
Değme cevherfüruş bahâ koyamaz
Bu dürr ü yektâdır ummandan aldım

Bu aşk ki görünmez bilmem nerdedir
Esrâr-ı mahabbet gizli yerdedir
Gerçeğe ayandır bize perdedir (3)
Hakîkati Şâh-ı Merdan'dan aldım

Gel düşünme akla sığmaz bu ilim
Kudret hazînesi miftâhı dilim
Bir ulu dergâha ulaştı yolum
Bilmeyen sanur ki dükkândan aldım

Âh edüb utandım kendi sözümden
Mest olub türâba düştüm özümden
Kanlı yaş akıttım iki gözümden
Mâcerâyı çeşm-i giryandan aldım

Mûsâ-ya tecellî göründü Tur'dan
Mest olub aklını şaşırdı sırdan

(1) Mihmandan: Nüsha.
(2) Lâ'l ü cevâhiri mercandan aldım: Nüsha.
(3) Esrâr-ı hakîkat gizli perdedir: Nüsha.

Enelhak sırrını aldım Mansur'dan
Mahabbet kemerin erkândan aldım (1)

Mü'minler bulurlar oddan necâtı (2)
Budur mü'minlerin elde berâtı
Mi'racdan indirdi savm ü salâtı
Hak bilür hazret-i Sultandan aldım

Şerîat sancağı geldi dikildi
Tarîkat yolunda dürler saçıldı
Ma'rifet deryâsı taştı döküldü
Hakîkati pîr ü pîrandan aldım

Hakîkat yolunda gör savaşımı
Akıttım gözümden kanlı yaşımı
Pirler eşiğine koydum başımı
İcâzet ol demde meydandan aldım

Hak budur sözüme hîle katmazam
Her kese bu sırrı ayân etmezem
Kıymeti bilinmez yerde satmazam
Ben bu nasîhati bir candan aldım

Çalış bu girdâbın çık yöresine
Derman gizlenübdür derd arasına
Merhem sarılır mı aşk yarasına
Bu ilm-i hikmeti Lokman'dan aldım

Âlem baştan başa bir seyrangâhtır
Gir gönül şehrine gör ne dergâhtır
Bir gizlice sırdır kudretullahtır
Yazılmış defter ü dîvandan aldım

Terk ü tecrid oldum döktüm kabâyı
Eğnime giyindim şâl ü abâyı
Bana sorun kimden aldım yasayı
İsmâil'e inen kurbandan aldım

(1) Hakîkat kemendin gerdandan aldım: Nüsha.
(2) Mü'min olan anda bulur necâtı: Nüsha.

Dünyâdan el çektim erkândır işim
Çeşmile bürhandır dökülür yaşım
Sizlere hediye eldedir başım
Ol yeşil yaprağı Selman'dan aldım

Gerçi *Hatâyî*'yem günâhım çoktur (1)
Kalbimde benlikten bir eser yoktur
İncil, Tevrat, Zebur dört kitab haktır
Lezzeti âyât-ı Fürkan'dan aldım (2)

— 23 —

Dön beri dön beri yüzün göreyim
Ben seni Ali'nin yoluna saldım
İkrârı boynuna zencir olası
Ben seni Ali'nin yoluna saldım

Yârden ayrılmışam bu gündür yasım
İşitsün âvâzım dinlesün sesim
Yollar karîm olsun ikrârın hasım
Ben seni verdiğin ikrâra saldım

Fatma Ana oturur muhkem yurduna
Yüzün gören yanmaz tamu od'una
İmamda okunan hutbe adına
Ben seni Ali'nin yoluna saldım

Şah Hatâyî'm eydür derdlerim koman
Yezidler çevirmiş vermiyor aman
Yardımcımız olsun On iki imam
Ben seni Ali'nin yoluna saldım (3)

— 24 —

Var hey ikrârına durmaz yalancı
Yolunu koyub da mâle salancı
Çalar seni erenlerin kılıcı
Ben seni verdiğin ikrâre saldım

(1) Gerçek hatâ ile isyânım çoktur: Nüsha.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.
(3) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

Uğrun uğrun yanımızdan geçersin
Hak'kın selâmını niçün kesersin
Verdiğin ikrârı niçün basarsın
Ben seni verdiğin ikrâre saldım

Beri tut kulağın dinle bu sesi
Yârden ayrılmıştır bu gündür yası
Câna karîm olsun ikrârın âsî
Ben seni verdiğin ikrâre saldım

Şah Hatâyî'm eydür söyledi yaman
Azrâil duyarsa hiç vermez aman
Yardımcın olmazsa on iki imam
Ben seni verdiğin ikrare saldım (1)

— 25 —

Bir kandilden bir kandile atıldım
Türâb olub yer yüzüne saçıldım (2)
Bir zaman Hak idim Hak ile kaldım (3)
Gönlüme od düşdü yandım da geldim (4)

Ezelden evveli (5) biz Hak'kı bildik
Hak'dan nidâ geldi Hak'ka Hak dedik
Kırklar meydanında yunduk pâk olduk
İstemem tahâret (6) yundum da geldim

Şunda bir kardaşla kayda düşmüşem
Pirler makamında yanub pişmişem
Kırklar meydanında hem görüşmüşem
İstemem yanmağı yandım da geldim

Şah Hatâyî eydür senindir ferman (7)
Olursun her kulun derdine derman

(1) Kitapçı Râif Yelkenci'ye ait bir mecmuadan. Bu nefes, 23 numaralı manzumenin diğer bir rivayet şekli olsa gerektir.
(2) Toprak oldum yer yüzüne ekildim: Nüsha.
(3) Bir zaman da çakmak ile çakıldım: Nüsha.
(4) Yüreğime od düştü yandım da geldim: Nüsha.
(5) Evvelden evvele: Nüsha.
(6) Yanmağı: Nüsha.
(7) Şah **Hatâyî**'m eder aynına ferman: Nüsha.

Güzel şâhım (1) sana bin cânım kurban
İstemez kurbânı kestim de geldim (2)

— 26 —

Muhammed Ali'nin gittiği yola (3)
Biz dahi gidelim yorulmayalım
İmamlar defterine kayıd olalım
Bir gayrı defterde bulunmayalım

Allah bir Muhammed Hak Tanrı birdir
Erenler üstünde balkır bir nurdur
Cennet-i a'lâda bir dergâh vardır
Biz de ol dergâhtan ayrılmayalım

Sevdiğimiz bizim anlar da bilsün
İnsâf ehli olan insâfa gelsün
Bir olsun birlik olsun dirlik olsun
Biz gittiğimizden ayrılmayalım

Kaba saba olsun heman yük olsun
Arıdalım gönül evi pâk olsun
Şah Hatâyî'm nefesimiz hak olsun
Biz nefesimizden ayrılmayalım (4)

— 27 —

Eğer tarîkatten haber sorarsan
Murtezâ Ali'dir pîrimiz bizim
Göre geldiğimiz süre gideriz
Kırklardan ayrılmış sürümüz bizim

.... bakmayız
Rızâ kapısından taşra çıkmayız
Cennet cehennem korkusun çekmeyiz
Bunda sorulmuştur sorumuz bizim

---

(1) Ali'm: Nüsha.
(2) Sd.Mc., Bkt.
(3) Yoldur: Divan.
(4) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

Sırr-ı Hak'ka gerçeklere baş koşduk
Çiy yerimiz yoktur kûrede piştik
Ne yoldan ne farzdan sünnetten düştük
O can gediğidir yerimiz bizim

Kazancımız meydana getürürüz
Eksikliğimiz varsa bitirirüz
Aşnâ meşreb evinde otururuz
Bine sayılmıştır birimiz bizim

Derviş Hatâyî der gerçek erenler
Anda pişmân olur bunda yerenler
Bin kana bir mürvet dedik erenler
Gerçekler eridir dârımız bizim (1)

— 28 —

Ben de bildim benlik yoktur özümde
Benliğim mürvete saldım ezelden (2)
Tuttuğumuz îman ikrar kapusu
Bir pîrin eteğin tuttum ezelden

Şerîat öğrendim bin bir ad içün
Hakîkat öğrendim ayn-ı zât içün
Ma'rifet öğrendim bu sıfât içün
Tarîkate hizmet ettim ezelden

Şerîatin ince yolları vardır
Hakîkatin derin gölleri vardır
Ma'rifetin gonca gülleri vardır
Bülbülüm gülşende öttüm ezelden

Rahman kılıcıdır seyf-i Ahmedî
Çaldı çarpâreden tîğ-ı Hayderi
Fâtıma hem Zülfikar-ı Kanberi
O demde kırklara yettim ezelden

Nuh ile ben bir gemiye binmişem
Yusuf'u tufanda sele vermişem

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Benliği Yezîd'e sattım ezelden: Nüsha.

Sanma bu cihana henüz gelmişem
Bunca geldim bunca gittim ezelden

Hüseynî'yem bugün meydan içinde
Okudum dinledim irfân içinde (1)
Yetmiş bin yıl evvel Fürkan içinde
Cebrâil'e kelâm ettim ezelden

Hatâyî ümîdim kesmezem Hak'tan
Bizi var eyledi o demde yoktan
Balçığımız yuğurmuştur topraktan
Türâbîyem yerde bittim ezelden (2)

— 29 —

Gel Ali yoluna belî desene
En sonunda gark olursun sele sen
Yetiş bir kerrecik eteğinden tut
Deli mi oldun ne uydun ile sen

Ârif isen bir gün seni seslerler
Bülbül deyu gülistanda beslerler
Bir gün seni rehberinden isterler
Kimin izni ile girdin yola sen

Kiminle oturub yahud durursun
Kimden mu'cizât aldın götürürsün
Konma gül dalına hâr bitirirsün
Bağban olmayınca konma güle sen

Özün eğri ise yola zararsın
Derdini yitirmiş derman ararsın
Maslâhatın nedir şarı sorarsın
Sarraf olmayınca girme şara sen

Kapudan çıkınca köşe gözetme
İçin karartıp da dışın düzetme
Şah Hatâyî ötesini uzatma
Mü'min isen bir ikrarda dura sen (3)

---

(1) Bazı yazmalarda gönlüm içinde.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.
(3) Sd. Mc., Bkt.

— 30 —

Muhammed Ali'nin kurduğu yoldur
Ak üstünde ağı görebilürsen
Tanıyan i'tikad söyleyen dildir
Hakîkat bahrine dalabilürsen

Gel derler de seni Cem'e çekerler
Evvel bildiğin yabana atarlar
Andan sonra yularından tutarlar
Yettikleri yere varabilürsen

Özü Mervan olan ummâna dalmaz
Özü Hak'ka vâsıl olan can ölmez
Mü'minin hisâbı yarına kalmaz
Bunda suâlini verebilürsen

Yola beli deyen can ulu olur
Kaynar kudret kûresinden eli olur
Dünyâda ahrette doğru yol-olur (1)
Verdiğin ikrâra durabilürsen

Teslîmiyet (2) seni yola getürür
Eksik olan işlerini bitürür
Bir kardaşın olub Hak'ka götürür
Özünden Mervân'ı sürebilürsen

Evvel ibtidâdan musâhib bulup
Mürebbî yanında pişip hall olup
Üstad nazarında yanup kül olup
Kûllî varlığını verebilirsen

Şah Hatâyî'm eydür yola getüren
Yerini (3) bekleyüb posta oturan
Tâlibi rehberdir Hak'ka yetüren
Cennette Rıdvân'ı görebilürsen (4)

(1) Yolu olur yerine.
(2) Bu perdeler: Divan.
(3) Perdesin: Divan.
(4) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

— 31 —

Âhırete ne gerekdir bilemez
Aklı yok beyni yok kimi canların
Varub bir mürşidden irşâd olamaz
Pirden eli yoktur kimi canların

Tevbe edüb nefsin öldürememiş
Hâlin âşıklara bildirememiş
Evin yapmış için dolduramamış
Mumu var balı yok kimi canların

Âşıkların kalbidir Hak'kın evi
Nâha k evin koyup eyleme da'vî
İlde sôfî kendi evinde Muâvî (1)
Dili var hâli yok kimi canların

Avcı bir çifteye uğrasa atar
Ârifler özüne ne gelse tutar
Bülbül olmuş gayrı bağçede öter
Dalı var gülü yok kimi canların

Şah Hatâyî'm eder pîrim Ali'dir
Gittiğimiz imamların yoludur
Benliğinden geçen Hak'kın kuludur
Gümanı kali yok kimi canların (2)

— 32 —

Vücûdum şehrin seyr edüb gezerim
Dîdâr ile mahabbete aşk olsun
Heman bir nesnede kaldı nazarım
Dîdâr ile mahabbete aşk olsun

Aşkın cûş eyledi geçti serimden
Artup gelür mahabbetin nûrundan
Niyâzımız budur Gani kerimden
Dîdâr ile mahabbete aşk olsun

(1) Muaviye yerine.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

Kudret kandilinden attı dâneyi
İndi levhi üzre tuttu binâyı
Cünbüşe getüren çerh-i fenâyı
Dîdâr ile mahabbete aşk olsun

Fil yükün yükletme karınca çekmez
Dürlü reyhan çokdur gül gibi kokmaz
Dünyâ mâlin versen bize gerekmez
Dîdâr ile mahabbete aşk olsun

Yücelerde olur ol hümâ kuşu
Dostun mahabbettir âşıka işi
Pîrim *Hatâyî*'dir cümlenin başı
Dîdâr ile mahabbete aşk olsun (1)

— 33 —

Kahrına küfrüne cümle dayandım
Evvel ikrar verüb dönen gelmesün
Rengi boyasına cümle boyandım
Bu renklere boyanmayan gelmesün

Rengine boyandım men camdan içtim
Nice canlar ile kondum konuştum
Mahabbet eyledim candan seviştim
Mahabbeti küfür sayan gelmesün

Mahabbet eyledim sevdim yârimi
Harc eyledim elde olan varımı
Bir asilzâdeyle et pâzârını
Ettiği pazardan dönen gelmesün

Gerçek imiş serserîye gelmeyen
Er odur ki ikrârından dönmeyen
Kalbinde gönlünde riyâ saymayan
İkilik gömleğin giyen gelmesün

Günahkâra tarik sitem kodular
Meydâna gelene kırklar dediler

(1) Divan., Bkt.

Dostu dosttan seçiverin dediler
Efsâne sözlere uyan gelmesün

Şah Hatâyî eder bu doğru yoldur
Doğru yoldur bu hem aşk makamıdır
Eksiğe kalmayan pîrim Ali'dir
Kalbinde şüphesi olan gelmesün (1)

— 34 —

Türbesinin üstün nakş eylemişler
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyn
Seni dört köşeye baş eylemişler
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyn

Çağlar sular gibi akasım gelmez
Şehrine girince çıkasım gelmez
Yezîd'in yüzüne bakasım gelmez
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyn

Senin âşıkların yanar yakılur
On iki İmam katarına katılur
Bunda Yezid'lere lâ'net okunur
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyn

Senin dervişlerin sema'lar döner
Kadir geceleri şem'alar yanar
Katarımız İmam Ca'fer'e uyar
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyn

İmâmı Hüseyn'in kolları bağlu
Muhib âşıkların ciğeri dağlu
Hazreti Ali'nin en küçük oğlu
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyn

Şah Hatâyî'm eder erenler nerde
Çalısız kayasız bir sahrâ yerde
Kerbelâ çölünde kandilde nurda
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyn (2)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.

— 35 —

Sırrı sırr eylemek Ali'den kaldı
Sırrı durmaz beyân eyler ba'zılar
Âşıklık nihâyetsiz bir deryâdır
Dalga gelir yüreciğim sızılar

Menîden halk etti ol rahmı Ganî
Nerde yarlığadı bu ten ü canı
Fehm ettin mi neye benzer iz'ânı
Ki kitabda gördüm kara yazılar

Yezid'ler oğlu kelâmı denedi
Zıyâ, siyah ile etti inadı
Sarı öküzü Cebrâil enedi
Ayağı sızlar çilçipil gaziler

Gördünüz mü harman ola yazısın
Göstermeden nam vermişdir azısın
Karıştırman yat koyunun kuzusun
Koyun gelür kuzum deye arzular

Şah Hatâyî'm katar nerden üzüldü
Yüklenmeden göçün önü çözüldü
Kudretinden kimin kabri kazıldı
Menzil budur ilerisin arzular (1)

— 36 —

Gel gönül pirlerin nasîhatini
Biz tutalım tutmayanda nemiz var
Dost mahabbetin mahabbetimize
Biz katalım katmayanda nemiz var

Bize bunu deyen böyle demiştir
Bir lokmayı bin cân ile yemiştir
Erenler bir doğru yoldur kurmuştur
Biz gidelim gitmiyende nemiz var

(1) Bkt., Sd. Mc.

Yine Hak sendedir sen sana baka
Sen sana bakub da sen senden korka
İhlâs ile niyâzımızı Hak'ka
Biz edelim etmeyende nemiz var

Gel *Hatâyî* ikrârımız güdelim
Biz bizi görelim gayrı nidelim
Yıkık gönülleri ma'mûr edelim
Biz edelim etmeyende nemiz var (1)

— 37 —

Bâtınımda dedi bana bir aziz
Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer
Vermen nasîbini kesin gıdâsın
Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Mahabbet âdemi Hak'ka yaradır
Mahabbet etmeyen can müdârâdır
Dünyâ vü ahrette yüzü karadır
Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Gerçek olan bir nefese inana
Canımız veririz kurban cânâna
Lâ'net olsun ikrârından dönene
Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Mahabbetten hâsıl oldu Muhammed
Ali'ye verildi cümle velâyet
On iki imâmın erkânı şefâat
Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Dört kapu kırk makam yetmiş iki kat
Mahabbet dedikleri tecellî-zat
Mü'mine müslime hayır nasîhat
Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Mahabbet dediğin haslar hasıdır
Mahabbet olmayan Hakkın nesidir
Dost *Hatâyî*'nin bu Hak nefesidir
Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer (2)

---

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

— 38 —

Karşıki karlıca dağı gördün mü
Yoldurmuş eyyâmın eriyüb gider
Akan sulardan sen ibret aldın mı
Yüzünü yerlere sürüyüb gider

Kadirsin hey ulu şâhım kadirsin
Her nereye baksam anda hazırsın
Üstümüzde dört köşeli çadırsın
Cümlemizi birden bürüyüb gider

Sıra sıra gelen ol ulu kuşlar
Sırlı olur yakmaz anı güneşler
Evvel ezel meyva veren ağaçlar
Anlar da kalmayub çürüyüb gider

Derindir bizim deryâmız boylanmaz
Bin bir kelâm desem biri anlanmaz
Kişi ikrarsız yulara bağlanmaz
Yuları koynunda yürüyüp gider

Şah Hatâyî'm söyler sözü özünden
Dervişlerin sakınuptur gözünden
Olur olmaz münkirlerin sözünden
Esriyib gönlümüz farıyıb gider (1)

— 39 —

Erenlerin erkânına yoluna
Tâ ezelden tâlib oldum erenler
Cân ile gönülden durdum düşündüm
Bu gün mürşidimi buldum erenler

Cân ile gönülden gezdim aradım
Hak'kın dîdârını görmek murâdım
Dîdâr ile mahabbettir talebim
Ya bu gün ya yarın öldüm erenler

Geçmişem serimden korkmam ölümden
Münkir bilmez evliyânın hâlinden

(1) Sd. Mc., Bkt.

Yezid oğlu bir Hâricî elinden
Çok demdir dîdardan kaldım erenler

Sen Hak'kı yabanda arama sakın
Uyduysan kalbine Hak sana yakın
Âdeme hor bakma kendini sakın
Cümlesin âdemde buldum erenler

Şah Hatâyî'm arz edeyim hâlimi
Harc edeyim elde olan varımı
Süre süre Şâh'a gidem yüzümü
Mürvet kabul eyle geldim erenler (1)

— 40 —

Bahârın geldiğin neden bileyim
Gül dikende biter bülbül daldadır
Eyyub'un teninde iki kurt kaldı
Biri ipek sarar biri baldadır

Gönlüne getirme şek ile güman
Seyyid Nesîmî'ye de ol oldu şan
Tanrı ile bin bir kelâm söyleşen
Ali Medîne'de Mûsâ Tûr'dadır

Şerîat yolunu Muhammed açtı
Tarîkat gülünü Şah Ali seçti
Şu dünyadan niçe yüz bin er geçti
Anlar ittifakta Mehdî yoldadır

Âdemin hâtemin zât-ı Fazlullah
Eşyâyı gark etmiş bu bir sırrullah
Şehinşah-ı kutb-i âlem zıllullah
Kudret-i nazarı mü'min kuldadır

Şah Hatâyî'm eydür sırrını deme
Kılagör namâzın kazâya koma
Şu yalan dünyâda hiç sağım deme
Tenin teneşirde sinin saldadır (2)

(1) Bay Raif Yelkenci'ye ait bir mecmuadan.
(2) Sd. Mc.

— 41 —

Men dervişem deye göğsün gerersin
Hak'kı zikr etmeğe dilin var mıdır
Kendini görsene ilde ararsın
Hâlin hâl etmeğe hâlin var mıdır

Bir gün balık gibi ağa sararlar
Mürşidden rehberden haber sorarlar
Tütsü yakub köşe köşe ararlar
Men arıyım dersin balın var mıdır

Derdli olmayanlar derde yanar mı
Sâdık derviş ikrârından döner mi
Her bir uçan gül dalına konar mı
Men bülbülüm dersin gülün var mıdır

Şah Hatâyî senin derdin deşilmez
Derdi olmayanlar derde duş olmaz
Mürşidsiz rehbersiz yollar açılmaz
Mürşid eteğinde elin var mıdır (1)

— 42 —

Murtezâ Ali'yi candan seversen
Aç can gözünü gafletten uyandır (2)
Musâhibsiz ile durub oturma (3)
Bir içim su verse (4) küllî ziyandır

Rehberin önünde pîre uyuldu
Yalan gerçek şu meydanda duyuldu
Varlığından geçen üstad sayıldı
Hak bilür ötesin şâha ayandır

Gittiği yolun edebin sakınan
Yalan gerçek şu meydanda dokunan
Her cemiyette teberrâ okunan
Ali sırrı cümle nâsa beyandır

(1) Bkt.
(2) Aç gözün gafletten canın uyandır: Nüsha.
(3) Müsâhib bulmadan durma oturma: Nüsha.
(4) İçsen: Nüsha.

Can gözü örtüktür Hak'kı göremez
Üstâdın yoluna doğru varamaz
Cemiyette suâlimi veremez
Hâli yoktur dört kapuda yabandır

Şah Hatâyî yeri göğü yaradan
Men akdan okudum bilmem karadan
Sürün çıksın hal bilmezi aradan
Mümin müslim al rengine boyandır (1)

— 43 —

İkilikle sakın (2) girme meydana
İkinin birisi pîrim Alîdir
Derdinin mübtelâsıyam ben anın (3)
Ednâ kulum pâdişâhım Ali'dir

Sâdıkların sıdkı âşıkın renci (4)
Pirlerin pîridir (5) gençlerin genci
Hem deryâdır hem sadeftir hem inci
Lâ'l ile mercânım dürrüm Ali'dir

Zülfikar ü kemer vardır belinde
Gazileri yürür (6) sağ u solunda
Münâdî Muhammed mi'rac yolunda (7)
Arslanım kaplanım şîrim Ali'dir

Âşıklar aşk ile kendüyü yakar (8)
Münâfıklar gönül kâ'be'sin yıkar
Erenlerin yolu Ali'ye çıkar
Başımdaki tâc-ı sırrım Ali'dir

---

(1) Mlt. Alm. K. Mc. 702, Sd. Mc.
(2) Gelüp: Nüsha.
(3) Vahdete erişüp yürü merdâne: Nüsha.
(4) İlenci: Nüsha.
(5) Pîri hem, pîrisin: Nüshalar.
(6) Döner: Nüsha.
(7) Peygamber'e sundu mi'rac yolunda: Nüsha.
(8) Âşıklar sözünü vezn ile tutar: Nüsha.

Hatâyî Yezid'e hiç verme aman
Âlemde neslini kese gör heman (1)
Bulut içinde gizlendi bir zaman
Bu dünyâ yoğ iken varım Ali'dir (2)

— 44 —

Mürebbînin musâhibin aşkına
Gönlüme gözüme düşen Ali'dir
Yüreğim yaralı yaralar başlı
Ezelden seven sevişen Ali'dir

Ali'dir dünyâya edâyı veren
Ali'dir sofiye sevdâyı veren
Ali'dir Yezid'e gavgayı veren
Hak'ka vâsıl olan merdan Ali'dir

Mihr-i yâr'ı divlerin savaşında
Kendine bend etti on beş yaşında
Üç yüz yıldan sonra yedi yaşında
İfrît'in bendini çözen Ali'dir

Yedinci felekte arslan görünen
Hâtemin ağzına veren sır eden
Gelüb kırklar ile cemde bulunan
Cümlesine serdâr olan Ali'dir

Ali'dir cesedin kendisi yuyan
Yuyup kefeniyle tabuta koyan
Ali'dir devesin kendisi yeden
Hak ile Hak olan Arslan Ali'dir

Yâ Allah dedi de Düldül'e bindi
İşâret edince gün geri döndü
Yetmiş bin kâfir de hep dîne geldi
Öğlenin vaktinde eren Ali'dir

---

(1) Der **Hatâyî** vermem Yezîde aman
Dünyâda kökünü keserim heman: Nüsha.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.

Yıldırım gibidir Zülfikar yüzü
İmam Hüseyin'dir Ali'nin sözü
Zülfikar çekicek Necef denizi
Hikmetle kaynayub coşan Ali'dir

Şah Hatâyî'm eydür derd ile âhı
Diline vird etti ol Ganî Şâhı
Lâmekân ilinin hem pâdişâhı
Mü'minlere Yezdân olan Ali'dir (1)

— 45 —

Mü'min müslim gelin seyrân edelim
Muhammed Ali'nin göçü geliyor
Keselim ciğeri biryân edelim
Muhammed Ali'nin göçü geliyor

Men de bellü deyem anın ucunu
Nûr ile doldurmuşlardır içini (2)
Cennete doğru çekerler göçünü
Muhammed Ali'nin göçü geliyor

Nûra gark olmuş Fatma ana'nın saçı
Al yeşil bezenmiş cennetin içi
Sevdiğini almış çekiyor göçü
Muhammed Ali'nin göçü geliyor

Yanı sıra yüz bin evliyâ bile
Mü'min müslim ana devaha ine
Kubbesinin üstü güvercin kona
Muhammed Ali'nin göçü geliyor

Ali Muhammed'dir Muhammed Ali
Devah eder ana cümlenin varı
Âlemler serveri anlar (3) *Hatâyî*
Muhammed Ali'nin göçü geliyor (4)

---

(1) Kitapçı Raif Yelkenci'ye ait eski bir mecmuadan.
(2) Uçmak nûruyla doldurmuşlar içini: Nüsha.
(3) Sultan: Nüsha.
(4) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

— 46 —

Ne yitirdin ararsın sen burada
Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör
Yoklamada bile olub sırada
Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör

Mîzânını kend-elinle tartasın
Gözünle gördüceğini örtesin
Bu dîvandan ol dîvâna irtesin
Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör

Sen özünü rehberine berk eyle
Ma'rifete üç yüz altmış ağ eyle
Kırk makamı dört kapıda fark eyle
Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör

Hatâyî der üç dürlüdür velîlik
Düşmüşlerin elin almak Ali'lik
Türâba yüz sürmekle olur ululuk
Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör (1)

— 47 —

Hû diyelim gerçeklerin demine
Gerçeklerin demi nurdan sayılur
On iki imam katarına uyanlar
Muhammed Ali'ye yârdan sayılur

Üç gün imiş şu dünyânın safâsı
Safâsından artık olur cefâsı
Gerçek erenlerin nutku nefesi
Biri kırktır kırkı birden sayılur

İhlâs ile gelen bu yoldan dönmez
Dost olan dostuna ikilik sanmaz
Eri Hak görmeyen Hak'kı da görmez
Gözü bakar ammâ körden sayılur

(1) Divan, Bkt.

Gerçek âşık menzilinde durursa
Çerağ gibi yanub yağı erirse
Eksikliği kendüsünde bulursa
O da erdir yine erden sayılur

Şah Hatâyî'm eder Bağdad'dır vatan
İkilikten geçüb birliğe yeten
Erenler yanında kîl ü kal tutan (1)
Yolu dikenlidir hardan sayılur (2)

— 48 —

Gazîler bu yola riyâla girmen (3)
Yarın anda kıl köprüler kurulur
Hak kadıdır (4) Muhammed şefâatçi
Cümle mahlûk gelüb anda derilür

Cennet cehennemde mevcuddur anlar
Od ile türabdan biçülür donlar
Rehberi emrinde olmayan canlar
Yüzü dönmüş cehenneme sürülür

Gördüm deyen göze miller çekerler
Ayak altına kızgın saç dökerler
Münkir olanları od'a yakarlar
Mü'minin günâhı bunda sorulur

Her halîfe sancağın çeker gelür
Özün tanıyanlar mürşidin bulur
Yol gözedir hûri kızları alur
Varır anda obasına derilür

Yol oğlundan bağcenizi sakınman
Yen yedirin yemişiniz (5) koruman
Musâhibsiz yedi adım yürümen
Musâhibi olmayan anda yorulur

(1) Erenler yoluna kîl ü kal katan: Nüsha.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc., Bkt.
(3) Zâhid bu yola riyâ ile girme: Nüsha.
(4) Kadı olur: Nüsha.
(5) Aygınızı: Nüsha.

Şah Hatâyî tâ ezelden ahdlıdır
Yol oğlu yol yıksa hem günahlıdır
İkrâr ehli olan cennet ehlidir
İnkâr olanın günahı sorulur (1)

— 49 —

Dünyâdan elin çek dîvâne gönlüm
Ulaş bir üstâda er ile görüş
Mürşid nazarını yâd ederse dil
İkilikten geçüb bir ile görüş

Er eteğine yüz sürmek dilersen
Aslına zâtına ermek dilersen
Hak'kın cemâlini görmek dilersen
Nûr ile nûr olup sırr ile görüş

Sen nefsini öldür olagör yeksan
Varlık gömleğini eylegil üryan
Yedi iklim dört köşede Lâmekân
Erenlerin sırrı nûr ile görüş

Âşık-ı sâdıklar ola gelmiştir
Ağlayanlar bu gün güle gelmiştir
El ele el Hak'ka bula gelmiştir
Tanı kendi özün pîr ile görüş

Hatâyî bîçâre kuldur şâhına
Hünkâr Hacı Bektaş nazargâhına
Deli gönül hâk ol düş dergâhına
Er olayım dersen er ile görüş (2)

— 50 —

Tâ Kalû belâdan sevdik seviştik
Ezel bizim ile yârdır mahabbet
Mahabbet eyleyüb birliğe yettik
Cesedin içinde birdir mahabbet

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.
(2) Sd. Mc.

Can câna mahabbet verse erkândır
Zîrâ mahabbetin arzûsu candır
Kırklar makamına varsa civandır
Rızânın yurdunda birdir mahabbet

Mahabbettir yerin göğün direği
Mahabbet edenin yanar çırağı
Âşıkın Beytullah ma'şuk durağı
Hak nazar ettiği yerdir mahabbet

Bizim yerde bahar olur kış olmaz
Öter bülbülleri dilleri durmaz
Kokusu kesilmez rengi de solmaz
Necef bâğı gül'izardır mahabbet

Gel beri gel beri aman edersin
Gelme hakkın değil îmân edersin
Sırrın tercemâna beyân edersin
Zîrâ halk içinde sırdır mahabbet

Mahabbet edenler kısmetin alur
Arar bir derd ehlin dermânın bulur
Serçeşme Muhammed Ali'den gelür
Tükenmez dalgası göldür mahabbet

Mahabbettir Lâilâhe illâllah
Mahabbettir Muhammed Resûlullah
Mahabbettir Aliy-yi veliyyullah
Üçü de ma'nâda birdir mahabbet

Hak Muhammed Ali'dir ötesinde
Beytullah içinde Hak haznesinde
Rızâ yurdunda aşkın deryâsında
Cibrîl'in gördüğü nurdur mahabbet

Hakîkat kitâbın okur Cebrâil
Ma'rifet lokmasın sunan Mîkâil
Canı Hak'ka teslîm eder Azrâil
İsrâfil dilinde surdur mahabbet

Hatâyî bu makam özge makamdır
Makamın mihri on iki imamdır
Şeyh Safî'nin buyruğunda tamamdır
Zîrâ can arzûsu dîdar mahabbet (1)

— 51 —

Muhammed Ali'den kurulu yoldur
Evvel rehberinden kaçana lâ'net
Evvel ikrar verüp sonra dönene
Yapıştığı elden kaçana lâ'net

Erenler bu yolda hazırdır hazır
Musâhib levnini defterden kazır
Gerekse eylesün bin kerre özür
Anlar ile yiyüp içene lâ'net

Aklını beğenüp ikrarın koyup
Kalkup havalanup nefsine uyup
Teberrâ gömleğin eğnine giyüp
Azâzil yurduna göçene lâ'net

İblis gibi iller aybına bakup
Îmânın terk edüb dîninden çıkup
Eliyle boynuna ilmiğin takup
Gaybet edüp sırrı açana lâ'net

Beğenmeyüp erenlerin sözünü
Benlik yurduna kondurmuş özünü
Hak kapudan döndürmüştür yüzünü
Azâzil donunu giyene lâ'net

Ârifler böyle dediler uluya
Azâzil neylesün kalbi doluya
Teberrâ okundu yanlış bilüye
Kendi bilisine uçana lâ'net

Hatâyî'm der bir velîyim yoluyla
Sultânın sohbeti her dem kuluyla
Gönülde kibr olub soğuk dil ile
Özün mahabbetten seçene lâ'net (2)

---

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc. Bazı mecmualarda epeyce nüsha farkiyle Pir Sultan namına kayıtlıdır.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.

— 52 —

Âdem olub geldim âdem içine
Nasîb olmaz dürlü candan içeru
Zenbûr olub kândan kâna geçerken
Bir kâna uğradım kândan içeru

Kardaş gel erkâna bu erkân değil
Oynatma atını bu meydan değil
Süleyman'dan esen Süleyman değil
Süleyman var Süleyman'dan içeru

İrfan meclisinde irfan almışam
Lâ'l-i Bedahşan'dan mercan almışam
Bin cânı verüben bir can almışam (1)
Ol cânı saklaram candan içeru

Hatâyî sultan'ın (2) nutkunu hakla
Ne dileğin varsa kendinde yokla (3)
Mürşidin pendini iyice sakla
Damardan ilikten (4) kandan içeru (5)

— 53 —

Zâhid Hû demeyi inkâr eyleme
Ne içün çağırır insan Hû deyu
Hû demenin aslı nedir nedendir
Eyleyeyim sana beyan Hû deyu

Evvel Hû âhır Hû Allah ekber
Sıfât-ı zâtından doğdu bir güher
Muhammed Mustafâ Şah imam Hayder
Oldu ol gevherden ayan Hû deyu

Aşkın tecellîsi çün başa geldi
Gevher eriyüb deryâ cûşa geldi

(1) Olmuşam: Nüsha.
(2) Gedâ'nın: Nüsha.
(3) Kendini: Nüsha.
(4) İlikten kemikten: Nüsha.
(5) Sd. Mc., Bay Raif Yelkenci'ye ait bir mecmuadan.

Çerh-i felek anda çünbişe geldi
Dem bu demdir döner devran Hû deyu

Muhammed Hâtem-i peygamber oldu,
Ali cümle evliyâya ser oldu
Şah anda Cebrâil'e rehber oldu
Ol demde kuruldu erkân Hû deyu

Anlar gizli idi ol Lâmekânda
Mustafâ Murtezâ bir idi anda
Lâfetâ okuyub karşu gelende
Yedi kez çağırdı sultan Hû deyu

Âşık ma'şûkuna yâr yâre karşu
Nâz ü niyâz eder Settâr'e karşu
Nice yüz bin yıllar dîdâre karşu
Baktılar kaldılar hayran Hû deyu

Bir üzüm dânesi ol şâh elinde
Kırklara verildi kısmet gününde (1)
Hak Habîbullah'a mi'rac yolunda
Şey'enlillâh dedi (2) Selman Hû deyu

Ol üzüm dânesin getürdü Selman
Kırklar da ol demde olmuştu üryan (3)
Muhammed şerbetten nûş etti ol an
Sâkî kadeh sundu peyman Hû deyu

Kırklar içti ol şerbetten mest oldu
Şâh-ı Merdan cümlesinden üst oldu
Setirpuş bağlandı kemer best oldu
Semâa girdiler üryan Hû deyu

Kırkların birine neşter uruldu
Aktı kan cümleden isbât olundu
Hak Muhammed anda mevcud bulundu
Hû Allah çağırdı irfan Hû deyu

---

(1) Elinden ,yönünden: Nüsha.
(2) Şeydallah eyledi: Nüsha.
(3) Oldular irfanı: Nüsha.

Hû demenin aslı böyledir böyle
Zâhid nedir sözün gel beri söyle
Tasdik îman getür şehâdet eyle
Gel sen de bu renge boyan Hû deyu

Hatâyî bu meydan sarhoş olalı
Can gözü tecellîye duş olalı
Hak Habib aşkına (1) yoldaş olalı
Hayâli gönlümde mihman Hû deyu (2)

— 54 —

Bir gün Muhammed evde otururken
Dört melâik ana nidâ getürdü
Selmân'ın çeğninde geldi bir oğlan
Ne güzel izzetle kelâm getürdü

Muhammed oğlanın selâmın aldı
Kalkuben ayağa buyurun dedi
Muhammed oğlana yerini verdi
Oğlan geçti seccâdeye oturdu

Cebrâil der bu oğlanı bilsevüz
İzzet edüb selâmını alsavuz
Üstümüzde benlik vardır görsevüz
Ayağına yüzümüzü sürüdü

Muhammed ider bu oğlan Ali'dir
İns ü cinn ü meleklerden uludur
Gerçeklerin izzet etmek yoludur
İşitti Cebrâil özün yitürdü

Ali yaradılmış mısın sen dedi
Muhammed yüzünü gördü dost dedi
Melekler Ali'den nişan istedi
Zühre yıldızın alnında getürdü

Oğlanın Ali idüğün bildiler
Mürvet deyüben dârına durdular

(1) Muhammed Ali'ye: Nüsha.
(2) Sd. Mc., Raif Yelkenci'ye ait bir mecmua.

Özlerine hayli sitem sürdüler
Birisi cennetten elma getürdü

Elmayı getürüb terceman kodu
Şah eline alub çarpâre kırdı
Birini Muhammed nûş etti gördü
Uçan melekler dergâha yetürdü

Haktaâlâ gör nice nazar kıldı
Cümle velâyeti Şah ana verdi
Biri Düldül biri Zülfikar oldu
Fâtıma vü Kanber anda yaturdu

Şah Hatâyî eydür özün bilenler
Arayub özünde gevher bulanlar
Üstad nazarında kâmil olanlar
Anlar da özün dergâha yetürdü (1)

— 55 —

Bugün ele almaz oldum ben sazım
Arşa direk direk çıkar avazım
Dört şey vardır bir karındaşa lâzım
Bir ilim, bir kelâm, bir nefes, bir saz

Güzel Ali'm çıksa çıksa salınsa
Bedir aylar gibi doğsa dolunsa
Dört şey vardır bir karındaşa lâzım
Bir hayr, bir şer, (2) bir ibâdet, bir niyâz

Yaz olunca çayır çemen üstüne
Armağan sunarlar dostu dostuna
Dört şey vardır avı almış destine
Bir şâhin bir doğan bir espir, bir baz

Câhil olan söyler sözünü bilmez
Meydana gelince özünü bulmaz
Dört şey vardır cennet yüzünü görmez
Bir münkir, münâfık, bir yezid, gammaz

(1) Divan, Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Şerîat.

Şah Hatâyî'm eydür sen kulun nider
Güzel dünyâsını terk eder gider
Dört şey vardır yıldan yıla devr eder
Bir aydır, bir gündür, bir kıştır, bir yaz (1)

— 56 —

Gelüb ihlâs ile yola gidenin
Derece gönlünde güman gerekmez
Sil süpür kalbini evin pâk eyle
Mü'minin aynası duman gerekmez

Bir kişinin iki yerde eli olsa
Fâidesi olmaz Ali oğlu olsa
Musâhibden gizli dalda yeri olsa
Andan sana gelen îman gerekmez

Musâhib mürebbî yolda bir kişi
Dili söyler ammâ değildir işi
Çünki baş etmezsin tuttuğun işi
Er yükü gevherdir saman gerekmez

Mürebbî musâhib cesedde cânım
Mürebbî îmânım musâhib dînim
Âşina et yolda ...... kanın (?)
Önü yahşi sonu yaman gerekmez

Can *Hatâyî'm* eydür düşürdün derde
Zavallı sofudan kalkmıyor perde
Gördün ki bir lokma geldi bir yerde
O lokma çiğ ise yemen gerekmez (2)

— 57 —

Bir can bir cana özenüb gelince
El uzatmayınca etek tutulmaz
Rehberinden tevbe okunmayınca
Yuyma anın insanlığı bilinmez

(1) Sd. Mc.
(2) Mlt. Alm. K. Mc., No. 702.

Kâmil rehberdürür özünü yuyan
Ol kerem kânıdır suyunu koyan
Varub Hak ceminde yerini bulan
Musâhibsiz anın özü yuyulmaz

Musâhibi olan özü yuyulur
Hak ceme elsiz ayaksız varılur
Kahrı küfrü lütfu hep îmân olur
Aşnasız işleri varsa da olmaz

Aşna gerek imiş yola gitmeğe
Cehd eyleyüb dost gediğin aşmaya
Dört kapu içinde bir ev yapmaya
Mürşidsiz (1) ol dört kapudan girilmez

Mürşid (2) olur dört kapudan girilür
Özün teslîm edüb rızâ sürülür
Mü'min ise nurdan kefen sarılur
Pirsiz cemâatte namaz kılınmaz

Namaz kılar cemâatte irfanda
Canın yarlıgasın o tatlı sinde
Yarın varırsanız mahşer yerinde
Yarlıganmadan cennete girilmez

Hatâyî'ın türâba indirdi teni
Âleme nûr ile doldurdu seni
Pîrin meydânında kurtarsın seri
Anlar cehennemin od'una yanmaz (3)

— 58 —

Uzanub bir cana varılmayıcak
Elin tutmayınca ikrar verilmez
Rehberinin öğüdün almayıcak
Güman gitmez îman niydüğün bilmez

Kâmil olur kâmil sözüne uyan
Ol kerem kânıdır şol yolu koyan

(1) Meşrebsiz: Nüsha.
(2) Meşreb: Nüsha.
(3) Mlt. Alm. K. Mc., No. 702, Sd. Mc.

O Hak'kın gününde yerini bulan
Musâhibsiz asla özün bulamaz

Musâhib olunca özünü bulur
Kahrı küfrü lûtfu hep îmân olur
Hak katına elsiz ayaksız varır
Âşinâsiz bir iş dürüst olamaz

Âşinâ gerekmiş Hak'ka yetmeğe
Yorulmadan Hak'dan Hak'ka gitmeğe
Kapusuz bacasız bir ev yapmağa
Meşrebsiz ol dört kapudan varılmaz

Meşreb ile dört kapudan girülür
Özün teslimle Allah'a varılur
Mürşidin önünde kefen sarılur
Cemiyette pirsiz namaz kılınmaz

Cemiyet namazın kıla irfanda
Rahmetindir tenin ol yeter sende
Günâhın mahv olur suâlin bunda
Yarlıganmayınca kabrine konmaz

Hatâyî türâba katıldı tenin
Rahmet nûru ile nurlandı canın
Mürşid nazarından kurtaran serin
Anlar cehennemin od'una yanmaz (1)

— 59 —

Sofî mezhebimin nesin sorarsın
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz
Gözüyle gizli yok ya sen ne dersin
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Eğnimize kırmızılar giyeriz
Hâlimizce her ma'nâdan duyarız
Katarda İmam Ca'fer'e uyarız
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

(1) Sd. Mc.

Biz tüccar değiliz alub satmayız
Erkân gözediriz yoldan sapmayız
Gönlümüz ganîdir kibir tutmayız
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Her kimin ki çerağını Hak yakar
Mü'min olanları katara çeker
Aslımız on iki imama çıkar
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Muhammed Ali'dir kırkların başı
Uralım Yezîd'e lâ'neti taşı
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir eşi
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Baharda açılur gonca gülümüz
Ol dergâha doğru gider yolumuz
On iki imam ismin okur dilimiz
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Şah Hatâyî'm ider Muhammed Ali
Anlardan öğrendik erkânı yolu
Ali Muhammed'dir Muhammed Ali
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz (1)

— 60 —

Biz de hânedana gider der idik
Mihman canlar bize safâ geldiniz
Her sabah her sabah yüzüm üstüne
Mihman canlar bize safâ geldiniz

Beli dedik bir gerçeğin destine
Canım kurbân olsun Hak'kın dostuna
Her sabah her sabah yüzüm üstüne
Mihman canlar bize safâ geldiniz

Tuttuğumuz bir gerçeğin elidir
Gittiğimiz imamların yoludur
Serçeşmemiz Hacı Bektaş Veli'dir
Mihman canlar bize safâ geldiniz

(1) Sd. Mc.

Gitti yoldaşlarım kaldım yalınız
Bağçede açılur gonca gülümüz
Şeker mahabbetiz tatlı dilimiz
Mihman canlar bize safâ geldiniz

Baykuş gibi ne beklersin vîranı
Şükür olsun seni bize vereni
Sultan Hatâyî'nin işi yereni
Mihman canlar bize safâ geldiniz (1)

— 61 —

Yine mihman gördüm gönlüm şâd oldu
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz
Kar kış yağar iken bahar yaz oldu (2)
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

Misâfir aşk kapusunun dilidir
Hızr'ı sev kim sâhibinin gülüdür
Tanrı misâfiri pîrim Ali'dir
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

Bir eve kahr ola misâfir gelmez
Çalınsa çırpınsa (3) ektiği bitmez
Çağırsa bağırsa bir ere yetmez
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

Himmet eyle sen ki dâimâ gele
Yavan yaşık bizim yüzümüz güle
Büyük küçük anı hep Hızır bile
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

Misâfir gelir ki kısmeti bile
Misâfir Hızır'dır özrünü dile
Hatâyî'm uğruyu tut ver gel ele
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz (4)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.
(2) Kamu kışlar gitti mihman yaz oldu: Nüsha.
(3) Çalışsa, çağrılsa: Nüsha.
(4) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

— 62 —

— Hece vezni ile gazel —

Var imdi var imdi var senin olsun
Bir karârı bütün yâr senin olsun
Eğer havalanıp yüksek uçarsan
Yerlerden yukarı gök senin olsun
Mürvet deyüb alçaklara inersen
Bu yeter başına yer senin olsun (1)
Eğer bülbül olub dalda ötersen
Üşte bağçe bağban bağ senin olsun
Eğer sarraf olub cevher satarsan
Üşte çarşu pazar şar senin olsun
Özün Hak'ka tapşır sultan *Hatâyî*
Üşte kara toprak sar senin olsun (2)

— 63 —

Ne hâceyim ne de mâl eksiğimdir
Ne sultânım ne hod kul eksiğimdir
Erenler dünyeye murdar demişler
Ne Gerkesim ne murdâr eksiğimdir
Men gurab değilim zâğı gözleyem
Zîrâ men bülbülem gül eksiğimdir
Seyr eyledim tamunun dört köşesin
Ne yanaram ne hod nâr eksiğimdir
Şah Hatâyî'm her şeyde bir nazar var
Bir yüzü nurlu dîdâr eksiğimdir (3)

— 64 —

Neyleyem neşleyem yâr yad olubdur
Âhımdan zârımdan feryâd olubdur
Yârin mahabbeti gönlüm evinde
Yüce dağlar gibi bünyâd olubdur
Apardı gönlümü vermez murâdım
Evvel ikrar şimdi inkâr olubdur
Horasan ilinde harac verenler
Bağdad'a varınca azâb olubdur
Bağdad'a yetişür şâhın kulları
Günâhın bilenler hem şâd olubdur
Pîre hizmet eyle Sultan *Hatâyî*
Pîre hizmet eden üstâd olubdur (4)

(1) Divanda yuya kim başında yağ senin olsun.
(2) Divan, Sd. Mc.
(3) Divan.
(4) Divan.

— 65 —

Kara saç boynuma serildi düştü
Sanarsın ay ile gün sındı düştü
Bugün ulaştılar hublar hubuna
Bize hublar hubu esindi düştü
Yanağın çevresi gül harmanıdır
O gül harmanına çesengi düştü
Habîbim yürüdü bağçeye karşu
Utandı serviye çisindi düştü
İdris de cennette hulle biçerken
Gözümden yaş elem can sindi düştü
Bize yedden inen kısmet günüdür
Size mescid bize meyhâne düştü
Ne bâkim var benim rakib yanında
İşittim kuyu kazan kendi düştü
Can *Hatâyî*'m inanma mala gence
Anca mal ile gence bendi düştü (1).

— 66 —

— Yunus Emre'ye nazire —

Ali'yi severem candan içeru
Yolunu sürerem yoldan içeru
Bana bende demen bende değilem
Dahi bendeler var benden içeru
Dînin terk edenün işidür küfrü
Ol ne küfürdür îmandan içeru
Şerîat tarîkat ma'rifet hakdır
Hakîkat od'u var andan içeru
Süleyman kuş dilin bilür dediler
Süleyman var Süleyman'dan içeru
Hak rehberi varır Hak'ka yetürür
Dahi rehber var rehberden içeru
Şah Hatâyî özün Hakka yetürür
Kapuda kuldürür sultan içeru (1)

---

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.
(2) Abdülbaki Gölpınarlı: Yunus Emre I, 179.

SEKİZ HECELİLER

Gel bir şâha kul olagör (1)
Her giz ma'zûl olmaz ola (2)
Bir eşiğe yaslanıgör (3)
Kimse elden almaz ola (4)

Bir işi bitürmek gerek
Eksiğin yetürmek gerek
Yâr ile oturmak gerek
Hiç siteme göymez ola (5)

Bir susuz sulamak (6) gerek
Bir açı doyurmak gerek
Bir dili (7) söylemek gerek
Feriştehler bilmez ola

Kuş oluben uçmak gerek
Ovalara göçmek gerek
Bir doludan içmek gerek (8)
İçenler ayılmaz ola

Çok behreler almak gerek (9)
Ummanlara (10) dalmak gerek

(1) Gel bir pîre hizmet eyle: Nüsha.
(2) Emek zâyi' olmaz ola: Nüsha.
(3) Mürşid eteğin muhkem tut: Nüsha.
(4) Kims-elinden almaz ola: Nüsha.
(5) Hiç bir şemme göymez ola: Nüsha.
(6) Bir soyu soylamak gerek
Bir boyu boylamak gerk
Bir sudan sulanmak gerek: Divan.
(7) Dilden: Nüsha.
(8) Bu mânayı seçmek gerek
Bir kuş olub uçmak gerek
Bir kadehten içmek gerek: Nüsha.
(9) Gayet çabuk olmak gerek: Nüsha.
(10) Deryalara: Nüsha.

Bir gevher çıkarmak gerek
Değme sarraf bilmez ola

Gerçek âşık olmak gerek
Ma'şûkunu bulmak gerek
Ölmezden ön ölmek gerek
Varub anda ölmez ola

Bağçelere girmek gerek
Güllerinden dermek gerek
Bir gülü koklamak gerek
Hergiz ol gül solmaz ola (1)

Şah Hatâyî'm der geç otur
Hizmetini hora yetür
Gerçeklerden bir er getür (2)
Cana başa kalmaz ola (3)

— 68 —

Çıktım kırklar yaylasına
Çağırdım üçler aşkına
Özümü ummâna saldım (4)
Muhammed Ali aşkına (5)

Gelsin Muhammed'im gelsin
Düşmüşlerin elin alsın
Cânım Hak'ka kurban olsun
Muhammed Ali aşkına

Gelin şu faktan geçelim
Akı karayı seçelim
Âb-ı kevserden içelim
Muhammed Ali aşkına

(1) Er hak diyüp durmak gerek
Gerçek âşık ölmez ola: Nüsha.
(2) Da'vîyi ma'nîye yetür
Gel **Hatâyî** sen geç otur
Sohbetine bir er getür: Nüsha.
(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.
(4) Yüzümü yerlere sürdüm: Nüsha.
(5) Yediler Kırklar aşkına: Nüsha.

Bu dünyâ kurulu faktır
Gerçeklere sözüm yoktur
Allah (1) bir Muhammed haktır
On iki İmam aşkına

Şah Hatâyî'm der varalım
Anda dîdarlar görelim
Gerçeğe canlar verelim
Muhammed Ali aşkına (2)

— 69 —

Güzelce şâhın ordusu
Çekildi kondu Füzana
Gaziler bize tutalı
Ah şu dergâhtan bezene

Elifi koy bâdan başla
Nefsin kalesini taşla
Var Hak'ka yarar iş işle
Bak üstündeki yazana

Tura giden dura gitme
Bir söz deyeyin unutma
İldeki çöpe ta'n etme
Bak gözündeki hizana (3)

Gökten feriştehler insün
Gaziler ummâna dalsun
Er Hakkın yüzleri dönsün
Yoldan dûr olan arana

Şah Hatâyî'm der varalım
Şah dîvânına duralım
Kendi hâlimiz görelim
Ya şu illerden bize ne (4)

(1) Ali: Nüsha.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.
(3) Hizan: Kalın ağaç.
(4) Divan.

— 70 —

Gönül seyranda gezerken
Şah geldi kondu saraya
Hak'ka niyâz eyler iken
Bir engel düştü araya

Hak'kın kapusundan girdim
Kendi vücûdumu gördüm
Ma'rifet kazanın kurdum
Aşkı kaynadan kûreye

Mahabbet haslar hasıymış
Etmeyen Hak'kın nesiymiş
Sevgi Hak sevgisi imiş
Erenler ne der buraya

Hele küşâdın düşürdün
Firkat kazanın taşırdın
Ma'rifet aşın pişirdin
Tuzun tattırdın bereye

Hatâyî der ihtiyarsız
Neyleyim dünyâyî yârsız
Ol âlemden bî habersiz
Tuz ekmek ister yaraya (1)

— 71 —

Şu âleme bir nur doğdu
Muhammed doğduğu gece
Yeşil kandilden nûr indi
Muhammed doğduğu gece

Muhammed anadan düştü
Kâfirlerin aklı şaştı
Bin kilise yere geçti
Muhammed doğduğu gece

Anda göbeği kesildi
Gözüne sürme çekildi

(1) Divan, Bkt.

İsmi Muhammed okundu
Muhammed doğduğu gece

Ağlayan uşak avındı
Doğuran ana sevindi
Kâfirler îmâna geldi
Muhammed doğduğu gece

Huri kızları geldiler
Muhammed dînin sordular
Nurdan kundağa sardılar
Muhammed doğduğu gece

Muhammed kalkdı oturdu
Ali hizmetin yetürdü
Yer gök salevat getürdü
Muhammed doğduğu gece

Melekler hâzır hepisi
Doldu Muhammed tapusu
Açıldı cennet kapusu
Muhammed doğduğu gece

Şah Hatâyî'm der dervişler
Sağ olsun cümle kardeşler
Secdeye indi ağaçlar
Muhammed doğduğu gece (1)

— 72 —

Önüme bir çığır geldi
Bir ucu var şar içinde
Attarları dükkân açmış
Her ne dersen var içinde

Gir dükkâna pazar eyle
Hışmı yenip hazer eyle
Aya güne nazar eyle
Ay Muhammed nur içinde

(1) Sd. Mc.

Ay Ali'dir gün Muhammed
Üç yüz altmış altı âyet (1)
Balıklardır suya hasret
Çarhı döner göl içinde

Kudretinden verdi balı
Bahânesi oldu arı
Men kılarım âh ü zârı
Arı inler bal içinde

Can *Hatâyî*'m adın hezar
Aynımızda ak yazılar
Tâlibler pîrin arzular
Bülbül oynar gül içinde (2)

— 73 —

Gel Ali'm yola gidelim
Ali'm kendi yolu ile
Açlar doyar susuz kanar
Leblerinin balı ile

Ali'm bana neler etti
Aldı elim dâra çekti
Üstüme yürüyüş etti
Elindeki dolu ile

İçilmez dolu içilmez
Sevgili dosttan geçilmez
İkisi birdir seçilmez
Has bağçenin gülü ile

Aşı urur devran döner
Kuş budağa bir dem konar
Doldurmuş dolusun sunar
Ali'm kendi eli ile

Erenler lokması nurdur
Lokmaya elini sundur

(1) Okunur seksen bin âyet: Nüsha.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc. Bir mecmuada Pir Sultan namına kayıdlıdır.

Şah Hatâyî'm doğru yoldur
Ali'm kendi yolu ile (1)

— 74 —

Gevherin geçmeyen yerde
Satma kardaş kerem eyle
Lâ'l taşını çay taşına
Katma kardaş kerem eyle

Gördün bir yerde âşinâ
Her ne dersen öz başına
Yol taşını yol kuşuna
Atma kardaş kerem eyle

Gördünse bir yerde rakîb
Neylersin yüzüne bakıb
Münkiri katara çekib
Yedme kardaş kerem eyle

Firdevs güllerinden misin
İmam kullarından mısın
Ali oğulundan mısın
Gitme kardaş kerem eyle

Hatâyî'm çağırır ere
Dünyâ böyle gelmiş zîrâ
Ârif okun abes yere
Atma kardaş kerem eyle (2)

— 75 —

Akıl gel beru gel beru
Gir gönüle nazar eyle
Görür göz işidir kulak
Söyler dile nazar eyle

Baştır gövdeyi götüren
Ayak menzile yetüren
Dürlü maslahat bitüren
İki ele nazar eyle

---

(1) Sd. Mc., Bkt.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702

Sôfî isen alub satma
Helâline haram katma
Yolun eğrisine gitme
Doğru yola nazar eyle

İki elin kızıl kanda
Çok günahlar vardır bende
Yâ İlâhî kerem sende
Düşkün kula nazar eyle

Hatâyî eydür yâ Ganî
Veren Mevlâ alur canı
Evvel kendi kendin tanı
Sonra ile nazar eyle (1)

— 76 —

Gel ey Muhammed ümmeti
Bu devlete saâdete
Bu din Muhammed dînidir
Parmak getür şehâdete

Âdem'de Hak'kı buldular
Âdeme secde kıldılar
Azâzil secde kılmadı
Dolaştı tavk-ı lâ'nete

Genc-i nihânı bulmuşam
İnsânı halka söylerem
Biz demezin günâh ola
Özü kala kıyâmete

Men hod özümden söylemem
Ol hod söyledir özünü
Dopdolu Hak'kın sırrıdır
Muhtâcı yok kerâmete

Yarınki gün soracaktır
Konşu hakkını konşudan
Gelmezse canları çıksur
Özü kala kıyâmete

(1) Sd. Mc., Bkt.

Muhammed Ali dedi kim
Bin yıl toprakta yatmayan
Resul hadiste buyurur
İnanın bu rivâyete

Miskin *Hatâyî* burhânı
Böyle buyurdu irfânı
Peygamber'in kavli budur
Gelin peyk-i beşârete (1)

— 77 —

Hak Taâlâ Cebrâil'e
Cebrâil'im gelsün dedi
Varın söylen Halîl'ime
Ahdi yerin bulsun dedi

Yine geldi bayram ayı
Titirer Halîl'in canı
Yavrum İsmâil'im seni
Hak'ka kurban demiş dedi

Hak kabûl ederse meni
Ata sen hiç çekme gamı
Koç kuzu kurban olmazsa
Serim Hak'ka kurban dedi

Çıkın bakın da zevalden
Yönün çevirmiş kıbleye
Belki telâş verem ata
Ellerim bağlasın dedi

Ellerin bağla bağladı
Anası uğrun ağladı
Yetmiş yedi kere çaldı
Kessene hey zâlim dedi

Bıçak dedi hâşâ hâşâ
Niçün çaldın meni taşa
Taşı kestim baştan başa
Kesmem İsmail'i dedi

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

İsmail kalktı uyandı
Boyunca nûra boyandı
Yâ Halil nice dayandı
Yavrum İsmail'im dedi

Kurbânı gönderdi delil
Cebrâil önünce gelür
Men senden cömerdim Halil
Kaldır İsmail'i dedi

Ağlar iken gülüştüler
Göz yaşların silişţiler
Hep döşendi peygamberler
Koç etini bölüştüler

Hatâyî'm bayramda kurban
Ola derdlilere derman
Sırâtı geçmeye insan
Korkmasın kullarım dedi (1)

— 78 —

Ne hoş yerde makamın var
Senin hey Murtazâ Ali
Kanden gelür acap senin
Kokun hey Murtazâ Ali

Seni seven serden geçti
Hem nâmus u ardan geçti
Dîv işitti aklı şaştı
Ünün hey Murtazâ Ali

Yattığın yer Kerbelâ'dır
Çevresi burc-i kaledir
Yolun cümleden a'lâdır
Senin hey Murtazâ Ali

Sur çalınsın halk çekilsin (2)
Yezid meydana yığılsın

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.
(2) Sin sökülsün: Divan.

Senin aşkına dökülsün
Kanım hey Murtazâ Ali

Hatâyî'm mürvete kalman
Hak Muhemmed Ali Selman (1)
Seni sevenlere kurban
Canım hey Murtazâ Ali (2)

— 79 —

Men dahi nesne bilmezem
Allah bir Muhammed Ali
Özüm gurbete (3) salmazam
Allah bir Muhammed Ali

Anlar birdir (4) bir olubdur
Yerden göğe (5) nûr olubdur
Dört köşede sırr olubdur (6)
Allah bir Muhammed Ali

Mü'min müslim etek tutar
Bir gönülde mekân tutar
Hû deyicek gelür yeter
Allah bir Muhammed Ali

İki yavru var yuvada
Muallâk döner havada
Dağda deryâda ovada
Allah bir Muhammed Ali

Bindikleri burakdürür (7)
Yaktıkları çırakdürür (7)
Yerden göğe direkdürür (7)
Allah bir Muhammed Ali

(1) Sultan: Nüsha.
(2) Divan, Sd. Mc.
(3) Zulmete: Nüsha.
(4) Pirdir: Nüsha.
(5) Balığına: Nüsha.
(6) Dört köşeye seyr olubdur: Nüsha.
(7) Olsun: Nüsha.

Anlar bir kılağuz işler
Her dem doğru yola başlar
Üçler beşler ile işler
Allah bir Muhammed Ali

Hatâyî bu yolda serdir (1)
Serin verenler de erdir
Ayda sırdır günde nurdur
Allah bir Muhammed Ali (2)

— 80 —

Hakîkat bir gizli sırdır
Açabilirsen gel beri
Küfr içinde îman vardır
Seçebilirsen gel beri

Açıldı cennet kapusu
Lâ'l ü gevherdir yapusu
Kıldan incedir köprüsü
Geçebilirsen gel beri

Cânımız melek canıdır
Tenimiz Selmen tenidir
İçtiğim arslan kanıdır
İçebilirsen gel beri

Pîrimden öğüt almışam
Üstâdımdan ders almışam
Men kanadım bağlamışam
Uçabilirsen gel beri

Men bağçelerin gülüyem
Ayn-ı cem'in bülbülüyem
Kırk kapunun kilidiyem
Açabilirsen gel beri

Şah Hatâyî'm eydür heman
Dağları bürüdü duman

(1) Can **Hatâyî**'m sere serdir: Nüsha.
(2) Divan, Alm. K. Mc. No. 631, 702, Sd. Mc., Bkt.

İşte İncil işte Kur'an
Seçebilirsen gel beri (1)

— 81 —

Men dervişem deyen kişi
Evvel neden geçmek gerek
Bilisini terk eyleyüb
Rızâ ile uçmak gerek

Aşk tavasında kavrulup
Yanub kül olup savrulup
Benlik dıvarın devirüp
Hak'tan yana geçmek gerek

Ko kalsun arada kalan
Menzile varamaz yalan
Tâliblere rehber olan
Müşkilleri seçmek gerek

Deli gönül murâd ilen
Yanar yüreğim od ilen
Şah Hatâyî'm bu vird ilen
Gamlı gönlü açmak gerek (2)

— 82 —

Bir nefescik söyliyeyim
Dinlemezsen neyleyeyim
Aşk deryâsın boylayayım
Ummâna dalmağa geldim

Aşk harmanında savruldum
Hem elendim hem yuğruldum
Kazana girdim kavruldum
Meydana yenmeğe geldim

Ben Hak'la oldum âşinâ
Kalmadı gönlümde nesne

(1) Sd. Mc. Bir mecmuada Pir Sultan namına kayıdlıdır.
(2) Bay Osman Ergin'e âid eski bir mecmuadan.

Pervâneyem âteşine
Şem'ine yanmağa geldim

Ben Hak'kın kemter kuluyam
Kem damarlardan berîyem
Ayn-ı cemin bülbülüyem
Meydana ötmeğe geldim

Şah Hatâyî'dir özümde
Hiç hilâf yoktur sözümde
Eksiklik kendi özümde
Dârına durmağa geldim (1)

— 83 —

Seksen bin kelâmın başı
Kanlıdır nefes öldüren
Budur evliyâ buyruğu
Kanlıdır nefes öldüren

Kötünün sözü ağudur
Urur sinemi dağıdır
Kalbimiz Hak'kın evidir
Kanlıdır nefes öldüren

İyinin sözü dişlidir
Dâimâ gözü yaşlıdır
Âdem öldüren suçludur
Kanlıdır nefes öldüren

Kâ'be yaptım Halîl ile
Âyet ile delîl ile
Fakîr ile zelîl ile
Kanlıdır nefes öldüren

Hatâyî kendi hâlinde
Muhammed Ali yolunda
Bir kelâm geldi dilinde
Kanlıdır nefes öldüren (2)

(1) Sd. Mc., Bkt.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 542, Sd. Mc.

— 84 —

Gaibden delil göründü
Dedem hoş geldin hoş geldin
Bizi sevüb sevindirdi
Dedem hoş geldin hoş geldin

İki cân idik birleştik
Mahabbet kapusun açtık
Şükür dîdâra eriştik
Dedem hoş geldin hoş geldin

Üstümüze yol uğrattın
Gevher aldın gevher sattın
Erliğini isbât ettin
Dedem hoş geldin hoş geldin

Bir ağaçta güller biter
Dalında bülbüller öter
Şâhıma bergüzar gider
Dedem hoş geldin hoş geldin

Böyle *Şah Hatâyî*'m böyle
Pîrim destur versin söyle
Şâha benden niyâz eyle
Dedem hoş geldin hoş geldin (1)

— 85 —

Dil ile dervişlik olmaz
Hâli gerek yol ehlinin
Arıleyin her çiçekten
Balı gerek yol ehlinin

Geçmek gerek dört kapıdan (2)
Kurtulasın mürebbîden
Mürebbîden musâhibden
Eli gerek yol ehlinin

(1) Nebizade İsmail Hakkı Efendi mecmuası.
(2) Köprüden: Divan.

Men gezerim derdli derdli
Öter firkatli firkatli
Bülbül gibi (1) ünü (2) tatlı
Dili gerek yol ehlinin

Men gezerim ayık ayık
Deryâlarda olur kayık
Bülbülleri Şâha lâyık
Gülü gerek yol ehlinin

Hatâyî'm der kuşak kuşan
Toz olur (3) türâba düşen
Budur dervişliğe nişan
Yolu gerek yol ehlinin (4)

— 86 —

Bu gün mâtem günü geldi
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin
Senin derdin bağrım deldi
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin

Kerbelâ'nın önü yazı
Yüreğimden çıkmaz sızı
Yezidler mi kırdı sizi
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin

Bizimle gelenler gelsün
Serini meydana koysun
Hüseyn ile şehîd olsun
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin

Kerbelâ'nın yazıları
Şehid düştü gazileri
Fatma Ana kuzuları
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin

(1) Bülbülleyin: Divan.
(2) Dili: Nüsha.
(3) Olub: Nüsha.
(4) Divan. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

Esti deli poyraz esti
Kâfir Mervan bizi bastı
Hüseyn'in başını kesti
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin

Kerbelâ'nın önü düzdür
Geceler bana gündüzdür
Şah Kerbelâ'da yalnızdır
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin

Gökte yıldız paralandı
Şehriban ana karalandı
İmam Hüseyn yaralandı
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin

İmam Hüseyn attan düştü
Kâfir gelüb kanın içti
Atı Medîne'ye kaçtı
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin

Bir su verin ma'sum cana
Yezid içti kana kana
Fatma Ana yana yana
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin

Kerbelâ'da biter yonca
Boyu uzun beli ince
Şah Hatâyî'm kasârınca
Ah Hüseyn ü vah Hüseyin (1)

— 87 —

Gel gönül incinme bizden
Kalsun gönül yol kalmasun
Evvel âhır yol kadimdir
Kalsun gönül yol kalmasun

Erenler bize pusudur
Yalan söyleyen âsidir
Bu gerçekler nefesidir
Kalsun gönül yol kalmasun

---

(1) Nebizade İsmail Hakkı Efendi mecmuası, **Sd. Mc.**

Bağçede açılan güldür
Ma'nâyı söyleyen dildir
Pes ezelden yol kadimdir
Kalsun gönül yol kalmasun

Başındadır altun tacı
Budur erenler mi'racı
Keskindir yolun kılıcı
Kalsun gönül yol kalmasun

Hey Allah'ım hey Allah'ım
Eyü olmaz benim âhım
Saltanatlı pâdişâhım
Kalsun gönül yol kalmasun

Ey dîvâne ey dîvâne
Âşık olan kıyar câne
Hatâyî der taclı hâne
Kalsun gönül yol kalmasun (1)

— 88 —

Kırklar meydanına vardım
Gel beru ey can dediler
İzzet ile selâm verdim
Gel işte meydan dediler

Kırklar bir yerde durdular
Otur deyu yer verdiler
Önüme sofra yazdılar
El lokmaya sun dediler

Kırkların kalbi durudur
Gelenin kalbin (2) arıdır
Gelişin kanden beridir
Söyle sen kimsin dediler

Gir semâa bile oyna
Silinsün açılsun ayna

(1) Divan, Mlt., Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Gönlün: Divan.

Kırk yıl kazanda (1) dur kayna
Dahi çiğ bu ten dediler

Gördüğünü gözün ile
Söyleme sen sözün ile
Andan sonra bizim ile
Olasın mihman dediler

Düşme dünyâ mihnetine
Tâlib ol Hak hazretine
Âb-ı zemzem şerbetine
Parmağını ban dediler

Şeyh Hatâyî'm nedir hâlin
Hak'ka şükr et kaldır elin
Gaybetten kese gör dilin
Her kula yeksan dediler (2)

— 89 —

Serserî girme meydana
Âşık senden yol isterler
Kallâş ile oturmadın (3)
Îman ehli kul isterler

Bu yola giren oturmaz
Hak söze hîle katılmaz
Bunda hiç hîle satılmaz
Cevherinden pul isterler

Bir kılı bin pâre eder
Bu yolu ihtiyâr eder
Şâhım bir yol kurmuş gider
Yol içinde yol isterler

Şah Hatâyî der neylersin
Her müşkili hall eylersin
Arısın çiçek derersin
Yarın senden gül isterler (4)

(1) Meydanda: Divan.
(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.
(3) Devamlı oturmadan mânasına.
(4) Sd. Mc.

— 90 —

Şu dünyânın ötesine
Vardım deyen yalan söyler
Baştan başa safâsını
Sürdüm deyen yalan söyler

Ark kazarlar argın argın
Felek çevirmekte çerhin
Bu dünyâda mal ü mülküm
Vardır deyen yalan söyler

Kuru ağaçta olur gazel
Kendi okur kendi yazar
Ahdi bütün hüsnü güzel
Vardır deyen yalan söyler

Avcılar avlarlar bazı
Hak'ka eylerler niyâzı
Dâim beş vakit namazı
Kıldım deyen yalan söyler

Şah Hatâyî'm der varılmaz
Varılırsa da gelinmez
Rehbersiz hiç yol bulunmaz
Buldum deyen yalan söyler (1)

— 91 —

Be erenler be gaziler
Gelen Murtezâ Ali'dir
Yezîd'e bâtın kılıcın
Çalan Murtezâ Ali'dir

Alçağa indirmiş özünü
Eder Hak'ka niyâzını
Kırklar ile bir üzümü
Yeyen Murtezâ Ali'dir

Turnaya vermiş sesini
İmamlar çeker yasını

(1) Sd. Mc.

Yine kendi devesini
Yeden Murtezâ Ali'dir

Getür ahret azığını
Âşık çeker yazığını
Muhammed'in yüzüğünü
Yudan Murtezâ Ali'dir

Cennetin yemişi elma
Sarar benzim sarar solma
Şah Hatâyî'm inkâr olma
Gelen Murtezâ Ali'dir (1)

— 92 —

Gönülleri şâd eyleyen
Hak bir Muhammed Ali'dir
Bu yolda irşâd eyleyen
Hak bir Muhammed Ali'dir

Gönüle gevher ekenler
Ehl-i Hak özün dökenler
Mîzan terâzu çekenler
Hak bir Muhammed Ali'dir

Biçildi hulle-i kisbi
Cümle âlemin eyisi
Gazîlerin sermâyesi
Hak bir Muhammed Ali'dir

Terâzûsun heng eyleyen
Dört kapuyu (2) deng eyleyen
Küffâr ile (3) ceng eyleyen
Hak bir Muhammed Ali'dir

Balık kursağında yatan
Oynayub hırkatı üten
Gemi gark oldukta tutan
Hak bir Muhammed Ali'dir

(1) Divan, Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.
(2) Yolunu: Nüsha.
(3) Yezîd ile: Nüsha.

Ak deveye binüb giden
Gülzârından yedüb giden
Kırklar ile sohbet eden
Hak bir Muhammed Ali'dir

Hatâyî'm der efendimiz
Hem pîrimiz üstâdımız
Heman bizim murâdımız
Hak bir Muhammed Ali'dir (1)

— 93 —

Bizim içtiğimiz dolu
Erenlerin dolusudur
Ummanlara dalub giden
Erenlerin gemisidir

Hiç ummâna dalmadın mı
Dalub gevher almadın mı
Tâlib yola gelmedin mi
Yine kendi bilisidir (2)

Ulu şarlar bedestanlar
Al çiçekli gülistanlar
Ala gözlü mestâneler
Pîrim Ali korusudur

Kimdir bunu böyle deyen
Erenlerden öğüd alan
Yeşil alem çeküb gelen
Pîrim Ali kendisidir

Şah Hatâyî dîdâra bak
Mansur ipin boynuna tak
Nesîmî oldu Hakla Hak
Ol üzülen (3) derisidir (4)

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Berüsidir: Nüsha.
(3) Yüzülen: Nüsha.
(4) Divan, Bkt., Sd. Mc.

— 94 —

İbtidâdan yol sorarsan
Yol Muhammed Ali'nindir
Yetmiş iki dil sorarsan
Dil (1) Muhammed Ali'nindir

Gece olur gündüz olur
Cümle âlem dümdüz olur
Gökte kaç bin yıldız olur
Ay Muhammed Ali'nindir

Varma Yezid'in yanına
Çirki dokunur tenine (2)
Lâ'net Yezîd'in canına
Can Muhammed Ali'nindir

Ali Yezid'den seçilür
Âleme rahmet saçılur (3)
Evvel baharda açılur
Gül Muhammed Ali'nindir

Gökten rahmetler saçıldı
Mü'min olanlar seçildi
Âb-ı kevserler içildi
Dem Muhammed Ali'nindir

Varma Yezid Meclisine
Kulak verme hiç sesine (4)
Satır Yezid ensesine
Seyf Muhammed Ali'nindir

Hatâyî oturmuş ağlar
Diline geleni söyler

---

(1) Din: Nüsha.

(2) Kokusu siner tenine: Nüsha.

(3) Yezid alaydan seçildi
Mü'mine hulle biçildi: Nüsha.

(4) Girme Yezid meclisine
Ketm urur her bir işine: Nüsha.

Top olmuş ortada döner (1)
Nur Muhammed Ali'nindir (2)

— 95 —

İmam Ca'fer kullarıyız
Sohbetimiz nihân olur
Ölmezden evvel ölüyüz (3)
Câna vasl olan cân olur

İmam kulları derilür
Yol erkân sohbet sürülür
Mahşer sorusu sorulur
Bunda ulu (4) dîvân olur

Bunda kibr ile kîn olmaz
Hem sen olub hem ben olmaz
Âdem öldürsen kan olmaz
Nefes öldürsen kan olur

Budur evvel budur âhır
Budur mahabbette mihir
Küfür her mezhebde küfür
Bunda küfür îmân olur

Aşk şerâbından içilür
Müşkil hall olur seçilür
Kan eşkerinden geçilür (5)
Erenler mürvet kân olur

Sohbet ederler Enelhak
Tek derdine dermâne bak
Üç yüz altmış altı uğrak
Sekizi asl-ı dîn olur (6)

(1) Hatâyî hastedir inler
Âşıkların gönlün eğler
Nur olur âleme doğar: Nüsha.
(2) Bkt. Sd. Mc.
(3) Ölmüşüz: Nüsha.
(4) Âlî: Nüsha.
(5) Kan işleyenden geçilür: Nüsha.
(6) Sekiz usûl-i dîn olur: Nüsha.

Hatâyî der ben bundayın
Hak dîvânında gündeyin
Sen bendesin ben sendeyin
Ne sen olur ne ben olur (1)

— 96 —

Ne dinlersin dervişleri
Dervişlerde dem bulunur
Bekle Hak'kın eşiğini
Derdine derman bulunur

Eğer oldun ise haste
Var derdine derman iste
İhlâslı gidersin dosta
Ölürsen de can bulunur

Alçağa indir özünü
İn türâba sür yüzünü
Pişir de söyle sözünü
Arasında çiğ bulunur

Bahri isen ummâna dal
Sarraf isen gir gevher al
Merdân isen meydâna gel
Meydanda merdan bulunur

Şah Hatâyî'm özün takın
Sırrını lâdinden sakın
Kudretinden değen okun
Yâresine em bulunur (2)

— 97 —

Bu yolun ötesi hakdır
Mürvet erenler mürüvvet (3)
Bu yoldan özge yol yokdur
Mürvet erenler mürüvvet

---

(1) Divan, Bkt., Sd. Mc.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702.
(3) Mürvet hey erenler mürvet.

Dilde nefes öldürmezler
Yezid kavmin güldürmezler (1)
Mürvet deyeni üzmezler
Mürvet erenler mürüvvet

Âşık oldum yana geldim
Pervâneyem (2) döne geldim
Men kan ettim yine geldim
Mürvet erenler mürüvvet

Ehl-i irfandır dilimiz (3)
Sırr-ı hakîkat gülümüz (4)
İmam Ca'fer mezhebimiz (5)
Mürvet erenler mürüvvet

Şah Hatâyî'm hâle geldim
Hâl içinde yola geldim
Eksikliyim dara geldim
Mürvet erenler mürüvvet (6)

— 98 —

Mürvet deyen-öldürmezler
Mürvet hey erenler mürvet
Eksikliğim aldım ele
Mürvet hey erenler mürvet

Bunda nefes öldürmezler
Yezidleri güldürmezler
Mürvet deyeni üzmezler
Mürvet hey erenler mürvet

Şahadır gevherin kânı
Kan ile yumazlar kanı

(1) Yezid düşer kaldırmazlar: Nüsha.
(2) Pervâne veş: Nüsha.
(3) İlm-i Kur'an'dır dilimiz: Nüsha.
(4) Yolumuz: Nüsha.
(5) İmam Ca'fer'in kuluyuz: Nüsha.
(6) Mlt. Alm. K. Mc. No. 542, 631, Sd. Mc.

Katardan ayırman meni
Mürvet hey erenler mürvet

Şah oğluyam durdum dâra
Sığındım Ganî Settâr'a
Şah dehmanı geldim ceme
Mürvet hey erenler mürvet

Yüreğimdeki yaralar
Tabibler merhem saralar
Kaynayub coşan bereler
Mürvet hey erenler mürvet

İkrar verildi bir cana
Aşkın şerbetinden kana
Men kül oldum yana yana
Mürvet hey erenler mürvet

Hatâyî'm der Şam'a geldim
Şamenize yana geldim
Bin kan ettim ceme geldim
Mürvet hey erenler mürvet (1)

— 99 —

Elim alub bu dergâha
Getürenin demine hu
İki gönül birliğine
Yetürenin demine hu

Arı eyle gönül şehrin
Hâk olub pâyine sürün
Görüb bir kardeşde sırrın
Sır edenin demine hu

Kırmızı giymiş donunu
Hak'ka döndürmüş yönünü
Gönülden kibr ü kînini
Giderenin demine hu

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

Güzeldir Ali'nin sesi
Siler gönüllerden pası
Ehl-i tarîkat nefesi
Bitirenin demine hu

Hatâyî'nin dimeğini
Zâyi etme emeğini
Döküp malın, yemeğini
Yedirenin demine hu (1)

— 100 —

Diz çöküben zikr edelim
Cân ü dilden illâllah Hû
Yedi ceddin yarlığamış
Anınca illâllah Hû

Bunda yanarimiş odlar
Anda olurmuş heybetler
Cehennem kapusun kitler
Anınca illâllah Hû

Okumuşam dört kitâbı
Âyet âyet ü harf be harf
Cümlesinden gürbüz erdir
Anınca illâllah Hû

Başı yasdığa düşünce
Gezer îmânın kasdına
Şeytan ana zafer kılmaz
Anınca illâllah Hû

Can Hatâyî'm hepisine
Andan şâhın tapusına
Sekiz uçmak kapısına
Yazmışlardır illâllah Hû (2)

---

(1) Bay Osman Ergin'e âid eski bir mecmuadan.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702.

— 101 —

Serime bir sevdâ geldi
Muhammed Ali'den beru
Yandı vücûdum kül oldu
Tâ Kalûbelîden beru

Ali'nin Fatma Kanber'i
Hırka tutunur önleri
Severim on iki imamı
Atası pîrimden beru

Hasen'le Hüseyn'i sevdim
İkrârım anlara verdim
Kâfirlerin bütün kırdım
Halîl-ür-Rahman'dan beru

Zeynelâbidin yolları
Açılur gonca gülleri
Bâkır imamlar serveri
Severim soyundan beru

Muhammed dünyâya geldi
Şu âlem nûr ile doldu
Hâcem İmamı Câfer'i
Okuram Kur'an'dan beru

Musâhibim Mûsâ Kâzım
Rızâ'ya bağlıdır özüm
Kolumda şâhinim bazım
Beslerim zamandan beru

Takî'den etek tutmuşam
Nakî sırrına yetmişem
Askerî'den mey içmişem
Sarhoşam zamandan beru

İkrârın bendi boşandı
İndi türâba döşendi
Mehdi'den kılıç kuşandı
Bilürem zamandan beru

Şah Hatâyî'm Hak'ka yalvar
Sevdiğim Ali'dir server
Sorarlarsa bizi erler
Gelürem dîvandan beru (1)

— 102 —

Hak'dan bir nidâdır geldi
Yan ey deniz tutuş deyu
Köpüğünden dağlar durdu
Tütününden arş kürs deyu

Arşa direk oldu zârım
Pîre hizmete varalım
Kandilden ayrıldı nûrum
Muhammed'e yoldaş deyu

Can kandilden gevher ister
Gör ki rakîbe ne ister
Yâ Ali kerâmet göster
Kanber sofrayı aç (2) deyu

Sofr-açıldı ni'met oldu
Sundu destisini aldı (3)
Dolandı kapuya geldi
Sefîlim kapuy-aç deyu

Kapudan içeri vardı (4)
Mü'minlere selâm verdi
Birine (5) bir neşter urdu
Kırkından kan (6) aksın deyu

Kırkından da kan döküldü
Dürlü bedenler söküldü

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702.
(2) Ser: Nüsha.
(3) Hazırlara selâm verdi: Nüsha:
(4) Kapu açıldı içeri vardı: Nüsha.
(5) Kırklara: Nüsha.
(6) Kan varından: Nüsha.

Selman bir üzüm getürdü
Ez de (1) Muhammed iç deyu

Muhammed içti esridi (2)
Abdallar (3) samaha girdi
Şemlesin kırk pâre böldü
Kalksın başından taç deyu

Tâc-ı devlet seri idi
Gül Muhammed teri idi
Veyis emekdârı idi
Yalan söylemen hiç deyu (4)

Yalanlar anda mat oldu
Ali'nin sırrı zât oldu
Muhammed Mi'râc-atıldı
Dur hey mübârek taş deyu

Taş anda muallak durdu
Hacılar devaha indi
Arafat'dan bir koç geldi
İsmail'e kurban deyu

Arafat koçu meledi
Arşı cenneti (5) eledi
Şah Hatâyî'm bile idi
Her kardeşe (6) yoldaş deyu (7)

— 103 —

— Yunus Emre'ye nazire —

Sözünü bir söyleyenin
Sözünü eder sağ bir söz

(1) Anda: Nüsha.
(2) Muhammed ezdi kırklar esridi: Nüsha.
(3) Erenler: Nüsha.
(4) Yalanlar anda hiç dedi: Nüsha.
(5) Cennet-i a'lâyı: Nüsha.
(6) Her canlara: Nüsha.
(7) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Nebizade İsmail Hakkı Efendi mecmuası, Sd. Mc.
Bendlerin sonundaki deyu kelimeleri, bazı yazmalarda dedi şeklindedir.

Pir nefesin dinleyenin
Yüzünü eder sağ bir söz

Bir söz vardır halk içinde
Dahi söz var hulk içinde
Olmaya ki delk içinde
Deyesün çarkadağ bir söz

Söz vardır kestirir başı
Söz vardır keser savaşı
Söz vardır ağulu aşı
Bal ilen eder yağ bir söz

Sözünü yahşi pişürgil
Yahşi us ile düşürgil
Yaramazını şişirgil
Canına olur dağ bir söz

İsterem göreyim yârı
Bu remzi anlagil varı
Hezâran ehl-i ikrârı
Eder kara toprağ bir söz

Şah Hatâyî âyâtından
Sözün söyle öz zâtından
Olmaya kim pir katından
Seni ede ırağ bir söz (1)

— 104 —

Şâh-ı merdan kullarıyız
Kolayına iş değilüz
Kanâat ile yürürüz.
İllâ tokuz aç değilüz

Evliyâ gönlümüz aldı
Kalbimiz nûr ile doldu
Gözlerimiz dîdar gördü
Cennete muhtac değilüz

(1) Abdülbaki Gölpınarlı: Yunus Emre I, 177.

Evvel biziz âhır biziz
Heman leyl ü nehar biziz
Gül açılmış bahar biziz
Yaz oldu biz kış değilüz

Binlerden kırklara erdik
Tarîkat evinde durduk
Yedilerden haber verdik
Üçlerdeniz hiç değilüz

Şah Hatâyî'm göçür göçün
Dünyâyı terk etmek içün
Sızdık eridik Hak içün
Altun olduk tuç değiliz (1)

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

YEDİ HECELİLER

— Yunus Emre'ye nazire —

Dervişlik eydür bana
Sen derviş olamazsın
Bari diyeyim sana
Sen derviş olamazsın

Özünden geçmeyince
Birliğe yetmeyince
El etek tutmayınca
Sen derviş olamazsın

Özün ile fakırsın
Dürlü diller okursun
Var yok yere kakırsın
Sen derviş olamazsın

Kakmak eğer olaydı
Muhammed'den kalaydı
Derviş terkin kılaydı
Sen derviş olamazsın

Hatâyî'm Hak kuludur
Akar çeşmi selidir
Dervişlik pek uludur
Sen derviş olamazsın (1)

---

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

— 106 —

— Maniler —

Hatâyî can argına
Ehl-i irfan argına
Ma'rifetten su gelüb
Dokunur can argına

— 107 —

Gönül verme nâdâne
Hak'kı inkâr edene
Mürîdim Hak demişim
Mahabbet hânedâne

— 108 —

Hatâyî'm der bayağı
Atılandır bayağı
Kuşlarda ne kuşu var
Tepesinde ayağı

— 109 —

Hatâyî'ye han geldi (1)
Mürde cisme can geldi (2)
Ya'kub-i zâr olmuşam
Yûsuf-i Ken'an geldi

— 110 —

Hatâyî'yem hattârem
Hak sırrına settârem
Hekimlerin dermânı
Tabiblere attârem

(1) **Hatâyî**'nin kânı geldi: Divan.
(2) Mürde cisme canı geldi: Divan.

— 111 —

Hatâyî'yem bir hâlim
Elif üstünde dâlim
Sôfîyem tarîkatte
Hakîkatte abdâlim

— 112 —

Hatâyî'm ver cevablen
Kırmızı gül kullâblen
Senden can esirgemem
Zira kim hisâb ilen

— 113 —

Er düvel hânedandır
Pîrim Şâh-ı Merdan'dır
Tarik yolun bilmeyen
Arada sergerdandır

— 114 —

Hatâyî Han duran bir
Ceseddir can soran bir
Pîrimdir mürşidimdir
Kanığım kandıran bir

— 115 —

Hatâyî Mehdî oldu
İmamlar cehdi oldu
Getür gitti gam gussa
Şâdîlik vaktı oldu

ARUZ VEZNİYLE YAZILMIŞ
Ş İ İ R L E R

GAZELLER

— 116 —

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün —

Ey muhibb-i Mustafâ vü bende-i Âl-i Abâ
Dinle imdi söyleyem min şerh-i tâc-i evliyâ
Evvelîni geydi Âdem Nûh u İbrâhîm sebz
Çün sefîdin geydi Ahmed ol Resûl-i Kibriyâ
Ol zamanda şâh-i âlem server-i dünyâ vü din
Kırmızısın başa geydi ol Aliy-yi Murtezâ
Pîşüvâ-yi tâcı bildi kim ki hakkın tanıdı
Zâhiri on iki imam bâtını nûr-i Hudâ
Hidmet-i pîr oldu ol dem bildi tâcın sünnetin
Sünnetin çün farza tuttu eyledi zevk u safâ
Asl-i tâc estağfurullah şöyle bilgil ey muhib
Fer'-i tâc-ı nâsezâlardan kesilmek bî riyâ
Kelle-i tâc oldu elf-i külli sensin yâ Ali
Yeltesi oldu halîfe tâlibe Hak rehnümâ
Asabesi pîr oldu zikr-i Hak takdîr imiş
Rengi döndü güle çün hûn-i Şehîd-i Kerbelâ
Penbesi mihr ü mahabbet hulle oldu asdarı
Bâşa geymekdir hayâtı mematı ez hod cüdâ
İğnesi ülker olubdur ipeği nes tâlibe
Erkân-i râh-i meşâyih kıl özüne pîşivâ
Bende-i Şâh-ı velâyet'dir *Hatâyî* bilmiş ol
Fikr-i pây-i (1) Şâh olubdur gözlerime tûtyâ (2)

— 117 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Diyâr-i aşka sultânım dilâ ben de zamânımda
Gam u gussa vezîrimdir oturur iki yanımda
Ben ol şehbâz-ı kühsârım baş eğmem kulle-i kafa(3)
Niçe anka gibi yavru uçurdum âşiyânımda

---

(1) Hâkipay olacak. — Tâbi.

(2) Mlt. Alm. K. Mc., No. 785.

(3) Ben ol bâz-ı hümâ saydım bu âlem mürgzârında: Kafzâde **Fâizî** tezkiresi.

Ben ol canbâz-ı serbâzım felek farkındadır dârım
Niçe Hallâc-ı Mansûr'u yürüttüm rîsmânımda
Belâ vü mihnet ü derd ü gam ile öyle yandım kim (1)
Eridi kara su oldu ilikler istıhânımda
Heman el arkası yerde cihânın pehlivânıdır
Hatâyî bâştan geçsün kadem koyan nişânımda (2)

— 118 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Hatâ ettim Hudâ içün bağışla
Muhammed Mustafâ içün bağışla
Safî nesli Cüneyd ü Hayder oğlu
Aliy-yel-Murtezâ içün bağışla
Hasen aşkı ile meydâna girdim
Hüseyn-i Kerbelâ içün bağışla
İmam Zeyn-el-Abâ Bâkır ü Ca'fer
İmam Kâzım Rızâ içün bağışla
Severem Şah·Takî vü hem Nakî'yi
Hasen Asker livâ içün bağışla
İmam Mehdî eşiğinde kul olan
Ol eşikte velâ (3) içün bağışla
İmamlar nûr olubdur ey *Hatâyî*
Ki ol nûr-i Hudâ içün bağışla (4)

— 119 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Sâkıyâ sun bâde-i sâfı safânın aşkına
Doldurup ver gel Aliy-yel-Murtezâ'nın aşkına
Sad hezar lâ'net Yezîd'e çünki ol şehzâdeye
Bir içim su vermedi kadir Hudâ'nın aşkına
....
Sen dahi oynat başını ol belânın aşkına

---

(1) Firak u âteş ü derd ü elemler bağrımı yaktı: Divan.
(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc., No. 599.
(3) Kul: Nüsha.
(4) Mlt. Alm. K. Mc., No. 631, 702, Sd. Mc.

Âyet-i Nasrun minallah'dan mekân oldu nüzûl
Kim yedi iklîmi feth ettim rızânın aşkına
Tohm-i Mervân'ın Yezîd'in kökünü min âkıbet
Yer yüzünden kaldıram Âl-i abâ'nın aşkına
Ey mevâlîler bilin sâhib zamânın devridir
Çalaram kılıncı ben sâhib zamânın aşkına
Ey *Hatâyî* çünki ceddin eylemiştir çok gazâ
Sen dahi başla gazâya ol gazânın aşkına (1)

— 120 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Neylerem ol cenneti içinde dîdâr olmasa
Koy anı vîrâne kalsun bağçede yâr olmasa
Gaflet ehli kaldı hakdan şöyle bil kim bî nasib
Kande dîdârı görür ol bunda bîdâr olmasa
Dünyede âşık olan geydi melâmet donunu
Her yeten âşık olur mu derd ana kâr olmasa
Âşıkın meydanda başı top yerine çalınur
Başını meydâne koymaz kim ki serdâr olmasa
Doğruluk dost kapusudur doğru gel gir bu yola
Eğri meydanda utanur bunda ikrâr olmasa
Ey *Hatâyî* cevheri harc eyleme nâdâna sen
Cevherin kadrini bilmez ger hırîdâr olmasa (2)

— 121 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ol elif kaddine menzil geldi hatt-ı istivâ
Be bulundu kametin vaslı visâl-i müntehâ
Te tebârek söyledi her kim ki gördü hüsnünü
Se siyâkatle yazılmış alnınızda Kâfhâ
Ce cemâlin ma'nisin her kim sorarsa bir nefes
Hâ hayât akar lebinden yâ Muhammed Mustafâ
Hı haber ver gel ne yüzden okunur ismin senin
Dal delîl-i evliyâsın yâ Aliy-yel-Murtezâ

(1) Sd. Mc.
(2) Mlt. Alm. K. Mc., No. 631.

Zâl zâhirdir şolar kim dâimâ zikrin eder
Rı rakibler zehrin içmiş ol Hasen Hulk-i Rızâ
Ze zemînin kâ'besin her kim görürse bir nefes
Sîn sensin âlem içre ey Hüseyn-i Kerbelâ
Şın şehîd et cânını Zeyn-el-abâ'nın aşkına
Sad safâ-yi Bâkır'a ermek dilersen tâlibâ
Dâd dâdın ma'nisin Ca'fer bilübdür bil tamâm
Tı tarikat içre sensin yâ imâm-ı rehnümâ
Zây zâlimdir şolar kim zâlime zulm ettiler
Ayn inâd edindiler şunlara der rûz-i cezâ
Gayn gayrı bilemem ben her ne kim görsem bugün
Fâ Fazlullah'sın sen yâ Ali Mûsâ Rızâ
Kaf kıyâmet mahşerinde Şah Takî vü bâ Nakî
Kef kerâmet ma'dininde ol Hasen Asker lika
Lâm lâ'lin cem'edübdür leşker-i âşıkları
Mîm Mehdî sancağıdır sancağ-ı sâhib livâ
Nun nüzûl-i kaşlarına kılmayan candan sücûd
Vav visâlin firkatinden ağlaram ben dembedâ
He hevâ devranların tâatleri küllî riyâ
Lâmeliflâ'dan göründü derdine çünkim devâ
Ye yüzün nûrun görelden bu *Hatâyî* hastedir
Hânedân-ı Mustafâ'yı medh eder subh u mesâ
Pâ pâk et nefsini tâ kim bulasın nûrunu
Çâ çek cürmünü her ne geldi ise ver rızâ (1)

— 122 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Hudâ vü Mustafâ vü Murtezâ'ya
Ezelden tâlibem Şâh-i velâya (2)
Hasen vechine hasretdir bu cânım
Ki müştâkım Hüseyn-i Kerbelâ'ya
Ali Zeyn-el-abâ Bâkır'dan oldu
Mahabbet ehlinin dârına dâye
İlâhî Ca'fer-i Sâdık hakiçün
Muhibbim Şah Ali Mûsâ Rızâ'ya

(1) Mlt. Alm. K. Mc., No. 543.
(2) Şâh-ı evliyâya: Nüsha.

Takî vü bâ Nakî sertâcım oldu (1)
Kulak çektim dahi ehl-i safâya
Muhibb-i Askerî'yem yâr-ı Mehdî
Şükür Hak'ka eriştim bu hevâya
Mevâlîyem *Hatâyî* şöyle sâdık
Teşebbüh kılmışam Âl-i Abâ'ya (2)

— 123 —

— *Mefâilün mefâilün faûlün* —

Dinim içinde îmandır musâhib
Gönül tahtında sultandır musâhib
Koruk değil ana çubuk denilmez
Tarîk evinde tersandır musâhib
Yolumuz incedir varabilene
Sefil gönülde mihmandır musâhib
Yola eğri giden menzile ermez
Sülûk içinde erkândır musâhib
Musâhib yol varandır ey *Hatâyî*
Muhibb-i hânedanımdır musâhib (3)

— 124 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Destgîr-i âsiyansın yâ Ali senden meded
Pdişâh-ı dü cihansın yâ Alî senden meded
Fahr-ı âlem Lâhmüke lâhmî buyurdu şânına
Âşıkın cisminde cansın yâ Ali senden meded
Nûr-i ayn-i âşıkansın tâc-ı erbâb-ı yakîn
Çeşm-i düşmenden nihansın yâ Ali senden meded
Lâfetâ illâ Ali virdim olaldan sevdiğim
Kande baktımsa ayansın yâ Ali senden meded
Şah Hasen ile Hüseyn aşkına Mervan katline
Serverân-ı gaziyansın yâ Ali senden meded
Asl-ı Zeynül'âbidin'sin hem Muhammed Bâkır'ı
Câ'fer-i Sâdık nişansın yâ Ali senden meded

(1) Emîrimdir Takî sertâcım Nakî: Nüsha.
(2) Divan. Mlt. Alm. K. Mc. No. 621.
(3) Mlt. Alm. K. Mc., No. 631.

Hem Ali Mûs-er-Rızâ'dır nûr-i çeşm-i hânedan
Şah Takî'den hoş beyansın yâ Ali senden meded
Bâ Nakî vü Askerî hayfın Yezîd'in almağa
Mehdi-i sâhib zamansın yâ Ali senden meded
Zâhir ü bâtın menim her hâlimin âgâhısın
Merhamet bahrine kânsın yâ Ali senden meded
Enbiyânın hırkasın geydim senin bîçârenem
Sana düşman od'a yansın yâ Ali senden meded (1)

— 125 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Hüsn içinde bây imişsin yâ Ali senden meded
Gök yüzünde cây imişsin yâ Ali senden meded
Aşk ile ma'şûk u âşık senden olmuşdur nüzûl
Sırr-ı Mâ evhâyimişsin yâ Ali senden meded
Hak okurlar ismini râh-ı hakîkatte senin
Aşk ile şeydâyimişsin yâ Ali senden meded
Mü'mine dâim edersin lûtf u ihsân u kerem
Kâfire gavgayimişsin yâ Ali senden meded
Bunca yıl kim gezerem ben bu vücûdun şehrini
Hüsn-i bîhemtâyimişsin yâ Ali senden meded
Yerde görmez gökte ister kör münâfıklar seni
Zâhir ü peydâyimişsin yâ Ali senden meded
Kısmet-i bezm-i ezelden Murtezâ ismin senin
Nerkis-i şehlâyimişsin yâ Ali senden meded
Enbiyâlar evliyâlar çokdürür ammâ ki sen
Cümleden a'lâyimişsin yâ Ali senden meded
Bu cihânı seyr idenler bir cemâlûllah içün
Hüsn ile zîbâyimişsin yâ Ali senden meded
Birliğe bel bağlamıştır bu *Hatâyî* haste dil
Vâhid ü yektâyimişsin yâ Ali senden meded (2)

— 126 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Eğildim secde kıldım hânedâne
Nuş ettim şerbetinden kane kane

(1) İnkılâp Müzesi, M. Cevdet K. No. 556.
(2) İnkılâp Müzesi Müdürü Hüseyin Şemseddin Güneren'e âid bir mecmuadan.

Zihî devlet beşâret ben gedâya
Yürürken (1) uğradım dürlü dükâne
Sarâf olan bilür gevher bahâsın
Anı kıldı mübah pîr ü civâne
Yürüdüm dest be-dest kıldım meâli
Düşübdür meskenim iki cihâne
Erenler âsmânın direğidir
Direk yerden dikilür âsmâne
Ululuk ister isen hizmet eyle
Ayak bir bir basarlar nerdübâne
Cihânı açtı Sultan Haydar oğlu
Erişti gaziler kevn ü mekâne
Hezâran kisveden baş gösterirsin
Anınçün halkı salarsın gümâne
Musâhib olana hem dest gerektir
Kadîmî gelicek kalmaya câne
Biner Düldül çalar şah Zülfikar'ı
Kalubdur Ali'den darb-ı nişâne
Hatâyî'yem bu gün meydân içinde
Şah'ın medhin okuram dervişâne (2)

— 127 —

— *Failâtün failâtün failâtün failün* —

Nefesim ehl-i dile gevher-i kândır bilene
Nutkumuz kudret-i Hak rûh-i revandır bilene
Ma'rifet bahrine dal dahi güherler alagör
İşte bu ilm ü hüner genc-i nihandır bilene
İstedi âb-i hayat çeşmesine erdi Hızır
Ol verir doğru haber bellü beyandır bilene
Şerbet-i Hak'dan içenler olur âzâd elbet
Şöyle sermest olanın küfrü imandır bilene
Kavli yalancı ile olma musâhib çek eli
Hemdem olmak div ile külli ziyandır bilene
Ey *Hatâyî* Hak'ı özünde tanı ârif olub
Dahi söz söyleme gel bu söz ayandır bilene (3)

(1) Yürüdüm: Nüsha.
(2) Mlt. Alm. K. Mc., No. 631.
(3) Mlt. Alm. K. Mc., No. 631, Sd. Mc.

— 128 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Beni sermest ü hayrân eyleyen Şâh
Gönül şehrinde seyrân eyleyen Şâh
Müsehhar eyledin cümle cihânı
Yezid kavmin müselmân eyleyen Şâh
Beni bednâm edüb saldın cihâna
Dü çeşmim zâr ü giryân eyleyen Şâh
Enelhak çağırub Mansûr dâre
Yine râzını pinhân eyleyen Şâh
Şu deşt erzende Selmân Fârisî'yi
Alub arslandan ihvân eyleyen Şâh
Hatâyî gice gündüz şah çağırur
Yarın mahşerde dîvân eyleyen Şâh (1)

— 129 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Sırr-ı aşkından şehâ her kim ki âgâh olmadı
Kaldı mahrum tâ ebed makbûl-i dergâh olmadı
Bilmeyen kendi vücûdun Hak'kı bilmez lâcerem
Kim ki bildi nefsini âlemde gümrâh olmadı
Gözgüsü arı değildir çâre yoktur pasına
Kaldı nâpâk tâ ebed Fazl ana hemrâh olmadı
Her ne kılsan nîk ü bed âhır sana ol tuş olur
Çekmedi şermendelik her kim ki bedhâh olmadı
Zevkıne aldanmagıl fikri öğüstür dünyenin
Kangı gün hoş geçti kim anın sonu âh olmadı
Zevk u şevkin günlerinde kim olar yârim dedi
Bir melâmet günü geldi kimseler yâr olmadı
Şah Hatâyî bende oldun bende fermân ol yürü
Bende fermân olmayanlar lâyık-ı şâh olmadı (2)

— 130 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Taâlâ şânuhu gel gör ki bir nûr-i Hudâ geldi
Cemî'-i hatm-i enbiyâ Muhammed Mustafâ geldi

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 557, 631.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543, Sd. Mc.

Sevindi cân-ı âşıklar açıldı baht-ı sâdıklar
Çağırdı rûh-i mü'minler safâ geldi safâ geldi
Safâ ehli zeminlerde zamanlarda mukaddemde
Feleklerden meleklerden hezâran merhabâ geldi
Feriştehler inüp gökten beşâret ehl-i irfâna
Havâric'e ecel yetti Yezid'lere belâ geldi
Azâzil aslı şeytandır yeter iğvâsına (1) uyma
Öğüt tut Hak yolun gör gel imâm-ı rehnümâ geldi
İşitti mürşid-i kâmil kamu ehl-i imân oldu
Sevindi gaziler cümle ki hatm-ı enbiyâ geldi
Bahâdir gaziler koptu başında tâc-ı devlet var
Budur Mehdî zaman devri cihan nûr-i baka geldi
İmâm-ı Hayder oğluna dil ü candan rızâ verdik
Ki Ca'fer Mûsi-i Kâzım Ali Mûsâ Rızâ geldi
Halîlullah donun geymiş çağırmış adın (2) İsmâîl
Ana kurban olun deyu çün Allah'tan nidâ geldi
Hak'a mazhardürür âdem sücûd et uyma İblîs'e
Ki âdem donuna girmiş Hudâ geldi Hudâ geldi
Dalâlet içre zulmette bitürmüştür çerağını
Gözün aç gör bu zulmetten ki din bedr-i dücâ geldi
Cihânı sihr ile Fir'avn özüne kani' etmişti
Buları yutmağa Mûsâ asâsı ejdehâ geldi
Özü Yâsin dili Tâhâ yanağı Kaf vel-Kur'an
Kaşı Nun saçı Vel-leylü yüzü şems-i Duhâ geldi
Güzel şâhım Kamer mâhım muradgâhım gönül hâhım
Cemâli mazhar-Allahım güzîn-i evliyâ geldi
Hatâyî hastesin şâhın cemâli vaslın istersen
Revân-ı can satun algıl bu ilme can bahâ geldi (3)

— 131 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Hak'ı gönülde sır sakla özünden bî haber sofî
Bu deryâdan derin sırrı ne bilsün deng-i ser sofî
Tanımamış o nefsini nice bilsün ki Rabbini
Kalubdur lâda illâda görün ne zerk eder sofî

(1) Taklîdine: Nüsha.
(2) Komuş: Divan.
(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

Sevübdür sîm ile zeri koyubdur vasl-ı dildârı
Eğer doğrusunu dersem olur hışm ile ner sofî
Özünü bilen er sofî hem oldur sofî-i sâfî
Desen revâdürür ana gel ey sâhib nazar sofî
Hatâyî mürşid ü pirler elini tutub âr etme
Eğer ârif isen anla kerem kıl olma har sofî (1)

— 132 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Elf anı bilmişem ben lâ fetâ illâ Ali
Ye yalanı silmişem ben lâ fetâ illâ Ali
Be baka mülkünde hâkim Mustafâ vü Murtezâ
Lâm elif lâ dimezem men lâ fetâ illâ Ali
Te temennâ eyledim sırrında ızhâr eyleyüb
He hilâl levhinde gördüm lâ fetâ illâ Ali
Se sebâtım od u su toprâk u yeldendir benim
Vav vücûdun şehriyem ben lâ fetâ illâ Ali
Cim cemâlinle celâlin isteyüb kıldım taleb
Nun nihâyet buldu cânım lâ fetâ illâ Ali
Hâ hayâl eyler zebânım âlini yâd etmeğe
Mim Muhammed Mustafâ'dır lâ fetâ illâ Ali
Hı haber verdi Hasen hulk-ı Rızâ etbâına
Lâm letâfet mülki içre lâ fetâ illâ Ali
Dal dilimde Şah Hüseyn-i Kerbelâ'nın medhi var
Kef kerem kânı Ali'dir lâ fetâ illâ Ali
Zel zelîl et nefsini Zeyn-el-abâ'nın aşkına
Kaf karibdir Hak yolunda lâ fetâ illâ Ali
Rı riyâ etti havâricler Muhammed Bâkır'a
Fe Furât akub dedi kim lâ fetâ illâ Ali
Ze ziyâde kıldı gönlüm Ca'fer'in mahabbetin
Gayn gayrı dimezem ben lâ fetâ illâ Ali
Sîn serhûş eyledi Mûsî-i Kâzım bil meni
Ayn-ı aynımda ayandır lâ fetâ illâ Ali
Şîn Şâh-ı Horâsan İbn-i Ali Mûs-er-Rızâ
Zı zuhûr oldu cihanda lâ fetâ illâ Ali

---

(1) Divan.

Sad safâ ehli Takî'dir âlem içre gerçi kim
Tı tarîkı gösterir hem lâ fetâ illâ Ali
Dad zamîrim mülküne server Nakî'dir bilmişem
Askerî'nin zikridir hem lâ fetâ illâ Ali
Yâ Muhammed Mehd-i sâhib zaman sırr-ı Resûl
Tesbihim zikrim dilimde lâ fetâ illâ Ali
Ey *Hatâyî* ger hayât-ı câvidan bulsan nola
Gönlüne mihmân olubdur lâ fetâ illâ Ali (1)

— 133 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Dâimâ fikrimde zikrim yâ Muhammed yâ Ali
Gönlümün evinde şükrüm yâ Muhammed yâ Ali
Kendi özün tanıyamaz seni yakin bilmeyen
Âlemin âyînesisin yâ Muhammed yâ Ali
Kalmışam zulmet içinde sen inâyet kıl bana
Men günehkârem günehkâr yâ Muhammed yâ Ali
Seyyidî Battâl Gazî, Hacı Bektâş-ı Velî
Cümlesinin sırrı sensin yâ Muhammed yâ Ali
Baş açık yalın ayak yüğürüşür abdallar
Kerbelâ'da çağrışurlar yâ Muhammed yâ Ali
Bu *Hatâyî* vâsıl olmuş sıdk ile şâha müdâm
Dü cihanda matlabım bu yâ Muhammed yâ Ali (2)

— 134 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Gevher-i zât-ı kadîm-i Kibriyâsın yâ Ali
Enbiyâ vü evliyâya pîşüvâsın yâ Ali
Kimse bilmez ma'ni-i zât u sıfâtındır senin
Lâmekân bahrinde dürr-i müntehâsın yâ Ali
Kabiliyyet sende görmüştür Resûl-i Hâşimî
Şükr lillâh hemdem-i Hayrünnisâ'sın yâ Ali
Hem havâric sırrını bildin ki idrâk eylemez
Zâhir ü bâtında sen mu'ciz nümâsın yâ Ali

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631

Mustafâ gördü seni arslan sıfatlı bir melek
Sâhib-i mi'râc hem tâc ü livâsın yâ Ali
Zülfikar ile kamu kıldın müsehhar âlemi
Bilmişem tahkîk ile kim lâfetâsın yâ Ali
Bu *Hatâyî*'ye dîn ü îmân sendendir dürüst
Nûr-i çeşm-i hânedân-ı Mustafâ'sın yâ Ali (1)

— 135 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Yerde gökte Hayder-i Kerrâr'sın sen yâ Ali
Rûz-i mahşer sâki-i ebrârsın sen yâ Ali
Hamset-ül-esmâ okurlar ismini ey Bülhasen
İbn-i amm-i Ahmed-i Muhtâr'sın sen yâ Ali
Anter'in başın kesen Hayber kapusun koparan
Ceng içinde katil-i küffârsın sen yâ Ali
İfritin bendini aldın üç bin yıldan sonra
Deşt-i erzende geçen Kerrâr'sın sen yâ Ali
Lâ fetâ illâ Ali şânında olmuştur nüzûl
Hadd içinde sikke vü dînârsın sen yâ Ali
Evvel ü âhır da sensin zâhir ü bâtın da sen
Akl-i evvelden hüveydâ yârsın sen yâ Ali
Evvel ü âhırda sensin dînini şerh eyleyen
Dillere gönüllere ikrârsın sen yâ Ali
Çıkdı Mi'râca Muhammed dedi doksan bin kelâm
Sırr-ı Hak'ka mahrem-i esrârsın sen yâ Ali
Enbiyalar mihrisin sen evliyâlar serveri
Gazilere server ü serdârsın sen yâ Ali
Henüz âdem mâ ü tıynden halk olunmamış iken
Dü cihan halkı yoğ iken vârsın sen yâ Ali
Bu *Hatâyî* bendenin sensin murâd ü maksadı
Kande baksam görünen dîdârsın sen yâ Ali (2)

— 136 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Gamından gözlerim umman değil mi
Visâlin cân içinde can değil mi

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Sd. Mc.

Yazılmış hâl ü hattın bî mürekkeb
Acâyib sûret-i Rahman değil mi
Eğer derviş eğer mîr ü salâtin
Bu beş gün dünyede mihman değil mi
Cihâna aşk ile üryan gelenler
Gidende hem yine üryan değil mi
Eğer Tevrât eğer İncîl ü Zebur
Be hakk-ı enbiyâ Fürkan değil mi
Gününü hoş geçür miskin *Hatâyî*
Gelen devran aceb devran değil mi (1)

— 137 —

— *Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün*

Ey Hak kelâm içinde dedi Murtezâ seni
Bilirdi cân sıdk ile ehl-i safâ seni
Gümrâh olaydı halk-ı cihan serbeser kamu
Ger kılmasaydı âleme Hak rehnümâ seni
Lâ fark evinde Beyneke beynî makamına
Hemdem ohıdı sırrına hem Mustafâ seni
Hâs etti her peyemberi bir dîn ü millete
Gönderdi cümle âleme Hak muktedâ seni
Heycâ gününde durmadı hiç kimse tîğına
Şîrim deyüb bu mâ'niden öğdü Hudâ seni
Mislin gibi cihânda şehâ kimse görmedi
Lâ seyf denildi tîğına hem Lâfetâ seni
Sözün beyân-ı Hak'dır özün Hak nişânısın
Kâfirdir ol ki söyledi Hak'dan cüdâ seni
Allah yoluna vermeğe can kimse râzı yok
Bu bâb içinde gördüler ehl-i rızâ seni
Diler günâh-ı ümmetin olmaz devâsı hiç
Bu illet-i devâsıza bildik devâ seni
Zâhirde gerçi sûretin oldu beşer velî
İnsan demek muâyine olmaz revâ seni
Men şi'r ile kaçan yetem evsâf-ı zâtına
Kur'ân içinde ta'rif eder Vedduhâ seni

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543, 631.

Künh-i hakîkatini senin kimse bilmedi
Sormak gerekdürür yine senden sana seni
Şekk ü gümân içinde fenâ buldu tâ ebed
Dâr-ül-fenâda bilmeyen ehl-i baka seni
Yetmezdi hiç makama kerâmât-ı evliyâ
Ger önlerince kılmasalar pîşüvâ seni
Bahr-i şecâat evc-i sehâvet mekân-ı lûtf
Kân-ı kerem seni derim ehl-i vefâ seni
Esrâr içinde yetmediler enbiyâ sana
İhsân içinde Hak dediler evliyâ seni
Bildik ne ma'nidir Al-el-insân hîn-i dehr
Kur'anda çünki kıldı beyan Hel etâ seni
Yâ Rab *Hatâyî* bendene kılgıl şefâati
Ol günde kim penâh eder ehl-i hatâ seni (1)

— 138 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey gönül yâd et Hudâ-yi ekberi vü ekseri
Oldürür fettâh-ı bâb-ı cümle âlem defteri
Mustafâ'ya rahmeten-lil-âlemin çün dedi Hak
Hel etâ'da sâki-i kevser buyurdu Hayderi
Serfirâz-ı dîn ü dünyâdır Hasen hulk-ı Rızâ
Şah Hüseyn-i Kerbelâ'dır hem imamlar serveri
Olmasa her bir gönülde mihr-i Zeynel'âbidîn
Yekdürür ma'nîde anlardan Yehûd ü Hayberî
Mûsi-i Kâzım kim oldur pîşüvâ-yi mü'minan
Şâh Ali Musâ Rızâ'dır evliyâlar serveri
Şah Takî vü bâ Nakî'dir kurra-tül-ayn-i Nebî
Oldürür burc-i saâdet evc-i âlem ahteri
Şah Hasen-ül-Askerî'dir kıblegâh-ı ehl-i din
Mehdi-i sâhib zamandır müttakîler rehberi
Tâ ezelden Mustafâ vü Murtezâ meddâhıyem
Hem bu on iki imâmın çâkeriyem çâkeri
Şâh-ı merdân'ın kuluyam demeğe haddim değil
İsterem kim sâdık olam Kanber'inin Kanber'i

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 667.

Men tevellâ kılalı şol hânedâna sıdk ile
Olmuşam her dem havâric gözlerinin hanceri
Can fedâ kıl ey *Hatâyî* âline peygamberin
Tâ cehennem âteşinden olmak istersen berî (1)

— 139 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Gel temâşâ eylegil zâhid cemâlûllaha bak
Perde-i pindârı kaldır Semme vechullaha bak
Kâşif-i levh-i hakayık sırr-ı Sübhânellezî
Nûr-i kerremnâ ile âyîne-i Allah'a bak
Râ vü mîm ü zâ ile idrâk kıl mâhiyyetin
Mazhar-ı Kur'an-ı Hak esrâr-ı Fazlullah'a bak
Sâhib-i ta'bîr-i ma'nâ âlim-i ilm-i ledün
Feyz-i pîr-i ma'nevî kesb eyle rûhullaha bak
Bist ü heşt ü sî vü dürür nokta-i bism-i İlâh
Sâye-i rûh-ül-kudüs ayn-ı kelâmullah'a bak
Fâtih-i miftâh-ı ebvâb-ı tılısmât-i Hudâ
Nâzır-i mir'at-ı Allah olan ehlullaha bak
Ey *Hatâyî* âlem-i zâhir vücûd-i mutlakı
Görmek istersen cemâl-i nûr-i zâtullaha bak (2)

— 140 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey deyen kim âkilim dîvâne hoş gelmek gerek
Kim kılur lâf-ı hüner merdâne hoş gelmek gerek
Çün azîz-i mısr-ı aşk olmak dilersen ey gönül
Yûsuf-i Mısrî gibi dîvâne hoş gelmek gerek
Âşıkam dersen gönül aşk âteşinden dönme kim
Şem' od'una yanmağa pervâne hoş gelmek gerek
Zâhid evrâd ile dâim fikr ü zikri rûy-i dôst
Ehl-i islâmım deyen îmâna hoş gelmek gerek
Ey gönül lâf etme kim ma'nîde lâf iden kişi
Ma'rifet meydânına merdâne hoş gelmek gerek

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543.

Âşıkam dersin gönül şartı budur âşıklığın
Her ne kim cânâne kılsa câna hoş gelmek gerek
Ey *Hatâyî* şi'rini ol yâr ister dinleye
Dilrübâlar gûşuna dürdâne hoş gelmek gerek (1)

— 141 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey perî hüsnün senin nûr-i Hudâ'dır bilmiş ol
Servidir boyun senin hem müntehâdır bilmiş ol
Men senin derd ü gamından incimen ey bî vefâ
Her ne cevr etsen bana ayn-ı vefâdır bilmiş ol
Yoktur eşyânın içinde kimsene Hak'tan cüdâ
Cilve kılan âleme nûr-i Hudâ'dır bilmiş ol
Gerçi çok geldi nebîler devr-i âdemden berî
Hatmi cümle enbiyânın Mustafâ'dır bilmiş ol
Gel vefâ kıl bu *Hatâyî* bendene yad kılma kim
Rûz şeb virdim sana zikr ü duâdır bilmiş ol (1)

— 142 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Dilberâ hüsn ü ruhin gülzâr ü cennet bilmişem
Her ne kim senden gelürse ayn-ı rahmet bilmişem
Her ne kim cevr ü cefâ kılsan bu miskin gönlüme
Ben gamından ağrıman bu câna minnet bilmişem
Tende cân oldukça gitmen âstânından senin
Kâkipâyın ey sanem bâşımda devlet bilmişem
Her ne kim senden gelürse haste cânım nûş eder
Kahrını râhat senin cevrini hürmet bilmişem
Men *Hatâyî* bendeyem bir pâdişâh-ı vakte kim
Eşiğinde kulluğun sultanca izzet bilmişem (1)

— 143 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Âlemin çeşm ü çerâğı âhıretin hânıyem
Hazret-i Hak sevgilisi ma'rifetin kânıyem

(1) Divan.

Ben Muhammed donuyam kim gözlüler görür beni
Pes ki kızıl gülüyem hem güllerin reyhanıyem
Îsevîyem Mûsevî'yem Dâvudî'yem Ahmedî
Hem Süleymân-ı zamânem ins ü cinnin hânıyem
Sûre-i İnnâ fetahnâ şânıma geldi velî
Can Tebârek âyeti vü Mushaf'ın Kur'ân'ıyem
Ben sadefem dürlü dürlü inciler benden çıkar
Gevher-i deryâ benem deryâların ummânıyem
Şeriatem tarikatem hakikatem bilene
İlm ü hem âlim benem âlimlerin irfânıyem
Ben *Hatâyî*'yem bu gün kim gözlüler görür beni
Kâfirin küfrü benem hem mü'minin îmânıyem (1)

— 144 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Menem ki cân ü dilden Hayderî'yem
Habîb-i Zülcelâl'in çâkeriyem
Gulâm-ı (2) hânedân-ı Ahmed'em ben (3)
Ali'nin Kanber'inin Kanber'iyem
Hasen Hulk-i Rızâ'dır nur-i çeşmim (4)
Hüseyn-i Kerbelâ'nın (5) kemteriyem
Muhibbem âşıkam (6) Zeynel'ibâd'a
Muhammed Bâkır'ın hâk-i deriyem
Münezzeh meşrebim men yâr-i sâdık (7)
Mevâlî mezhebim hak Ca'ferî'yem
İmam Kâzım Ali Mûsâ Rızâ'nın
Muhibbiyem adûsundan berîyem
Takî tâcım Nakî'dir nûr-i aynım
Fedâ-yi hâk-i pây-i Askerî'yem

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Muhibb-i: Nüsha.
(3) Hayder'im ben, Ahmed'im ben: Nüsha.
(4) Hasen şehrinde mesken tuttu gönlüm: Nüsha.
(5) Hüseyn'in bir kemîne: Nüsha.
(6) Hakîkat âbidiyim, Hakîkat kanberim: Nüshalar.
(7) Münezzeh mezhebinden her güruhun: Nüsha.

Muhammed Mehdi-i sâhib zamânın
Mutî'em emrine ferman-berîyem
Havâric Hânedân'ın düşmenidir
Zarûretten der ol men Hayderî'yem
Tevellâ kılmışam Âl-i abâ'ya
Havâric gözlerinin hanceriyem (1)
Hüseynî'yem Yezîd'e lâ'netim var
Ezelden men düçâr-ı Hayberî'yem
Hatâyî'yem bugün meydân içinde
Hakîkat ehlinin serdefteri'yem(2)

— 145 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Yer yoğ iken gök yoğ iken tâ ezelden var idim
Gevherin yekdâ nesinden ileru perkâr idim
Gevheri âb eyledim tuttu cihânı serbeser
İns ü cinni arş ü kürsî yaradan Settâr idim
Girdim âdem donuna sırrımı kimse bilmedi
Men o Beytullah içinde tâ ezelden vâr idim
On sekiz bin âlemi gezmiş idim Cercîs ile
Derya altındaki saçı kızdıran envâr idim
Ol zamanda ben anın sırrın bilirdim ol benim
Anin içün Hak ile hem sırr idim esrâr idim
Ey Hüseynî hâricî lâm ile bozdu postumu
Gâh Mansur donuna girüp Enelhak dâr idim
Ey *Hatâyî* Hak'kı bilüb tanımışam bî güman
Anın içün ol yarattı ben ana inkâr idim (3)

---

(1) Hüseynî'yem Ali'nin çâkeriyem: Nüsha.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543, 631, 785, Yahya Efendi K. No. 3903. Bu manzume, yanlış olarak, bazı mecmualarda Nesîmî veya Hüseynî namına kaydedilmiştir. Hattâ Nesimînin bazı yazma divanlarına da nasılsa dercedilmiş buluyoruz. Bir mecmuada ise hem Hatâyî adına yazılmış hem de sonuna şu beyit ilâve edilmiştir:

Nesîmî'yem cihanda ne gamım var
Hakîkat milkinin serdefteriyem.

(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

— 146 —

—Mefâilün mefâilün faûlün —

Ezelden aşk ile dîvâne geldim
Erenler rengine (1) boyane geldim
Senin gönlüme büründü hayâlin
Nigâhın uyhudan uyane geldim
Ezelden aşk ile ben lâmekânem
Didâre müştakam seyrâne geldim
Kulum kulluğumun noksânı çoktur
Kerem kıl lûtf ile ihsâne geldim
Menem bunda *Hatâyî* Hayderoğlu
Kalender dervişem meydâne geldim (2)

— 147 —

—Mefâilün mefâilün faûlün —

Ezelden aşk ile dîvâne geldim
Yerim meyhânedir mestâne geldim
Hezâran dona girdim ben dolandım (3)
Bu gün hasm ile ben meydâne geldim
İmâmımdır benim ol Şâh-ı merdan
Bugün nesl-i Ali dîvâne geldim
İmam aşkına çalaram kılıcı (4)
Münâfık kırmağa merdâne geldim
Menim bunda *Hatâyî* Hayder oğlu
Çü İsmail gibi kurbâne geldim (5)

— 148 —

— Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün —

Cümle eşyâda zuhûr eden kelâmımdır benim
Hil'at-i arz u semâ sırr-ı kıyâmımdır benim
Vâkıf oldum çün zemîn ü âsmânın sırrına (6)
Cismimin sultânıyem âlem gulâmımdır benim

(1) Erenlerle eyu: Nüsha.
(2) Divan, Sd. Mc.
(3) Dürlü dürlü dona girdim dolandım: Nüsha.
(4) Çalaram On iki imam aşkına: Nüsha.
(5) Divan, Raif Yelkenci'ye âid bir mecmua; Sd. M.
(6) Gencine: Nüsha.

Enbiyâ esrârına vâkıf olursam n'ola çün
Mürşidim pîrim ayında yâ vü lâmımdır benim
Dâhil oldum Kâ'be'ye tâ kim vücûdum Fazl-ı Hak
Secdegâhım lemyezel Beyt-ül-harâmımdır benim
Sırr-ı Elfakrü sevad-ül-vechi idrâk eyledim
Hatt u hâlin dilberâ nûr-i zalâmımdır benim
Çünki geçtim istivâsından cemî'-i âlemin
Cennet ehliyem sefer dâr-üs-selâmımdır benim
N'ola pervâz eyler isem on sekiz bin âleme
Mürg-ı ankayem cihan her sû makamımdır benim
Dürlü ziynet ni'met ile doldu bezm-i kâinât
Nutk-ı Hakçün anda sâkî hamr-ı hâmımdır benim
Ey *Hatâyî* gayre niçün yüz tutam ikrâm içün
Kıble çünkim suret-i bedr-i tamâmımdır benim (1)

— 149 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Vücudum şehrine girdim bu şehri pür ziyâ gördüm (2)
Velâyet ilmine erdim aceb nûr-i Hudâ gördüm
Şerîat şartını bildim tarîkat yoluna vardım
Hakîkat bahrine daldım Aliy-yel-Murtezâ gördüm
Hakîkat ilminin sırrın ne bilsün her tahâretsiz
Bu sırra ermedi münkir anın katlin revâ gördüm
Gönül şehrine ol dilber benim rûh-ul-emînimdir
Yüzün Seb'ulmesânî'dir yedi hat istivâ gördüm
Elestü Rabbüküm sırrı dehânından ayân oldu
Gözün Vattîni vezzeytun yüzün Şems-i duhâ gördüm
Vücûdum şehrine girdim eriştim gevher-i kâna
Serâser gönlümün şehrin bilin nûr-i Hudâ gördüm
Kamu eşyâ vücûdunda sen o seyyâr-i âlemsin
Cemâlin âstânında *Hatâyî*'yi gedâ gördüm (3)

— 150 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Visâlinden senin dûr oldu gönlüm
Katî bîmâr ü rencûr oldu gönlüm

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) O şehri pürsafâ gördüm: Nüsha.
(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 551, 631, Sd. Mc.

Dil-i vîrânıma tâ geldi aşkın
Sanasın beyt-i ma'mûr oldu gönlüm
Cemâlin tâ ki gördüm ey perî rû
Yüzün şevkiyle pür nûr oldu gönlüm
Cefâ vü mihnetin tâ geldi câna
Belâlardan kamu dûr oldu gönlüm
Gözünden tâ ırağ oldu *Hatâyî*
Katî bîmâr ü rencûr oldu gönlüm (1)

— 151 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Cemâlin göreli can buldum ey can
Yüzünde nûr-i Rahman buldum ey can
Gözün görende gerçi haste oldum
Visâlin derde derman buldum ey can
Senin mihr-i cemâlin şükr-lillâh
Gönül tahtında sultan buldum ey can
Bihamdillâh ki hicran zulmetinden
Lebini âb-i hayvan buldum ey can
Hatâyî'yem ayağın toprağında
Bugün mülk-i Süleyman buldum ey can (2)

— 152 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Bihamdillâh safâ bulduk cemâli nevbahârından
Gönül mir'âtı jeng olmaz anın hatt-ı gubârından
Görüb kûyinde dildârın rakîbi çekme gam hergiz
Meseldir gül derenler ağlamaz gülşende hârından
Geçüb her mâsivâdan tâlib-i dîdâr olan âşık
Elin çekmek gerek ey dil cihânın cümle vârından
Hayâl-i yâr ile kani' olub meyl-i visâl etme
Şikâyet eylemez sâdık olanlar rûzgârından
Hatâyî ölmeğe can vermeyüb meydân-ı aşk içre
Yezîd olam dönersem Murtezâ'nın Zülfikarından (3)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543.
(2) Divan.
(3) Divan.

— 153 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Gönlüm ister vuslatı ey cân ü cânan yeniden
Âb-ı lâ'linden kılam bu derde derman yeniden
Yüzüne şeytan gibi tâ kılmadı zâhid sücûd
Mutlaka kâfirdir ol îman getürsün yeniden
Aşk geldi gönlüme hükm etti cânım mülküne
Şükr-lillâh tahtına uş geldi sultan yeniden
Hatt u hâl ü zülfünü her kim ki gördü söyledi
Hızr ile zulmâta girmiş âb-ı hayvan yeniden
Kapuna geldi gedâ tek bu *Hatâyî* dilberâ
Sen ana kıl ey sanem bir lûtf ü ihsân yeniden (1)

— 154 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Mihrini mühr etmişem ben sînem içre Hayder'in
Cân ü dilden çâkeriyem sıdk ile ol serverin
Nâzil oldu Hel etâ şânında dahi Lâ fetâ
Sâhibidir Düldülün hem Hâcesidir Kanber'in
Zülfikar'iyle müsehhar kıldı heft-i kişveri
Parmağıyle feth edübdür kapusunu Hayber'in
Mustafâ Şems-üd-duhâ hem Murtezâ'dır Vel-kamer
Hem emîr-ül-mü'minin hem sâkisidir kevserin
Nûr-i çeşmi Ahmed'in hem Murtezâ'nın dîdesi
Kurrat-ül-ayni Ali'nin âlidir Peygamber'in
Bâb-ı Şebpîr ile Şebperdir Hasan biri Hüseyn
Ey mevâlî bil bulardürür imâm ü rehberin
Ba'de Zeyn-el-âbidin'dir hem imâm-ı mü'minân
Çün Muhammed Bâkırî oldu atası bunların
Mûsi-i Kâzım muhît-i mihr-i ilm ü ma'rifet
Hem Ali Mûsâ Rızâ'dır Kâ'besi mü'minlerin
Keşf ola bâb-ı tarîkat hem Takî'nin aşkına
Sıdk ile bel bağlayub terk eylegil cân ü serin
Hak'ka kurbet bulasın ger diler isen ey azîz
Mezhebinden yüz çevirme ol Nakî vü Asker'in

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

Yâ Muhammed Mehdi-i sâhib zamân ile zuhûr
Neslini katl eyle müşrikler ile kâfirlerin
Yâ İlâhî Mustafâ vü Murtezâ'nın hakkiçün
Sen duâsın müstecâp et bu *Hatâyî* kemterin (1)

— 155 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Kızıl gül bâğ ü büstânın ne dersin
Fedâ olsun sana cânım ne dersin
Karârım kalmadı sabrım tükendi
Kesildi külli fermânım ne dersin
Benim cehdim senin yolunda ölmek (2)
Sana kanım helâl olsun ne dersin
Niçe yıllar yatam toprak içinde (3)
Dürüsttür ahd ü peymânım ne dersin
Kiminin küfr ile îmânı vardır
Benim küfrümdür îmânım ne dersin (4)
Hatâyî'yem bugün meydan içinde
Seven ölsün mü sultânım ne dersin (5)

— 156 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Bendeem şâhâ ezel nûr-i sıfâtın hakkiçün
Sâki-i mahşer Muhammed Mustafâ'nın hakkiçün
Mahremi Şâh'ın ezelden Fâtıma bint-i Nebî
Düldül ü Kanber Aliy-yel-Murtezâ'nın hakkiçün
Cân ü başı hânedânın yoluna terk iderem
Şah Hasen ü Sah Hüseyn Zeynel'abâ'nın hakkiçün
Bâkır-ı sâdık'dürür gönlümde îmânım benim
Mûsi-i Kâzım Ali Mûs-er-Rızâ'nın hakkiçün
Şah Takî şâh-ı cihandır hem Nakî nûr-i iman
Yokdürür sözde hilâf şems-i duhânın hakkiçün

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.
(2) Benim ahdım sanadır kim ben ölem: Nüsha.
(3) Ölem bir gün yatam türâb içinde: Divan.
(4) Benim küfr ile îmânım ne dersin: Divan.
(5) Divan, Alm. K. Mc. No. 631.

Sad hezâran lâ'netim var tohm-i Mervân'a yakin
Ol imâm-ı Askerî Âl-i abâ'nın hakkiçün
Yâ İlâhî bu *Hatâyî*'nin günâhın afv kıl
Şah Muhammed Mehdi-i sâhib zamânın hakkiçün (1)

— 157 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Hak taâlâ hub yaratmış bu teni ol cân içün
Bir aceb halvet serây açmıştır ol mihmân içün
Hâzır olgıl ol serâya gayrisi dahl etmesün
Bezegil her ziynet ile taht-ı dil sultân içün
Bî edeb tertib ziyâde yâr şikâyet kılmasun
Hak özün verdi sana bu gevheri îmân içün
Halkı insânı yarattı ya'ni özün tanıya
Cümle eşyâyı yarattı hassaten insân içün
Ey *Hatâyî* ger hatâ sâdır olursa sehv ola
Gafir-üz-zenb oldu peydâ gam yeme isyân içün

— 158 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey ki yoktan bu cihânı var eden Perverdigâr
Yeri sâbit gökleri devvâr eden Perverdigâr
Küntükenzen âyeti vasfında olmuştur nüzûl
Varlığına Künfekân ikrâr eden Perverdigâr
Cümle bu âlemde sen günden dahi zâhir iken
Dilde dâim adını (2) Settâr eden Perverdigâr
Mü'mine mesken kılubdur bâğ-ı cennât-ı naîm
Münkire kâfir makamın nâr eden Perverdigâr
Cümle eşyâlar gözün der hâb ettin giceler
Gökte kevkebler gözün bîdâr eden Perverdigâr
Üşte doğdu ay ü gün hem gölge saldı âleme
Künfekânın sırrını izhâr eden Perverdigâr
Mısr içinde Yûsuf'u bir kul iken sultân edüb
Derd ile Ya'kub'unu bîdâr eden Perverdigâr

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543.
(2) Özünü: Nüsha.

Yunus'u deryâ içinde yutturan bir balığa
Âteşi İbrahim'e gülzâr eden Perverdigâr
Bir kulunu zâr edüb hışm ile fin-nâr-ıs-sekar
Bir kulunu mahrem-i esrâr eden Perverdigâr
Yağdıran deryâya gökten âb-ı nîsan yağmurun
Katresinden lü'lü-i şehvâr eden Perverdigâr
Enbiyâlar cem'ine yazdırdı a'lâ mertebe
Mustafâ'yı cümleden muhtâr eden Perverdigâr
On iki ma'sûm imamı pîş eden keramete
Murtezâ'yı Hayder-i Kerrâr eden Perverdigâr
Lûtf ile ahvâline kılgıl *Hatâyî*'nin nazar
Aşk içinde vâlih-i dîdâr eden Perverdigâr (1)

— 159 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Tâ ki düştüm hecrine gönlüm figana başlar
Geldi âhımdan heman feryâda dağ u taşlar
Hüsnünü yâd eylesem ey serv boylu dilberim
Firkatinden çeşme tek akar gözümden yaşlar
Mihr-i rûyin serbeser sihrile tuttu âlemi
Fitne vü gavgaya saldı şol gözile kaşlar
Aşka dil verdik deyu cevr etme zâhit gel bana
Can verir ma'şûka dâim âşık-ı kallâşlar
Nâsıhâ ayb etme gel miskin *Hatâyî* şi'rine
Çün Hak'a ma'lûmdur gönlünde sırrı fâşlar (2)

— 160 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Gitmesün aşkın ki bir genc-i nihân elden gider
Bil ki sen gitsen yanımdan tende cân elden gider
Gaib oldu gün yüzün çeşmimden ey rûh-i revan
Korkaram ki sünbül-i anber feşân elden gider
Candan oldum ey perîveş mihnetinden Tanrıçün
Kıl terahhum ki bu cism-i nâtüvân elden gider

(1) Divan, Mlt, Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Divan.

Âhım od'undan kim oldu yer ü gök zîr ü zeber
İhtiyât et ki zemîn ü âsmân elden gider
Men yamân etsem niçe sen yahşilik kıl ey azîz
Nesne kalmaz dünyede yahşî yaman elden gider
Basma sen her yere kim bir dem kadem tutmaz karâr
Mesken ile çün müşerreftir mekân elden gider
Bu *Hatâyî* ey sanem bir dem cemâlin görmese
Tâkat etmez vâh ey rûh-i revan elden gider (1)

— 161 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

İki âlemde sultandır Kalender
Kadîmî küfr ü îmandır Kalender
Kalenderdir hakîkat sırr-ı kevneyn
Emîr-i Hayy-i fermandır Kalender
Kalender Mustafâ vü Murtezâ'dır
Zihî cism ile hem candır Kalender
Cihân içinde sertâpâ (2) bürehne
Şehin aşkına kurbandır Kalender
Misâfirler ki mest-i câm-ı Hak'tır
Visâl-i şâha mihmandır Kalender
Cihânın devrini buldu gıdâ nûş
Acâyib ehl-i îmandır Kalender
Geç imdi şöhret-i âlem göründü
Hisâba cümle ihsandır Kalender
Velâyet Kâ'besin açtı *Hatâyî*
Gulâm-ı Şâh-ı Merdan'dır Kalender (3)

— 162 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Gönül şâd ol ma'şukun geldi derler
Bu mürde cismine can geldi derler
Şikâyet eyleme sen hecr elinden
Senin derdine derman geldi derler

(1) Divan, Sd. Mc.
(2) Hem ser pâ: Nüsha.
(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

Bu zulmet cevrini çok çekti bülbül
Bahâr erdi gülistan geldi derler
Kırınca bağladı bel hizmetine
Esen yeller Süleyman geldi derler
Hatâyî can fedâ dostun yoluna
Bugün dost sana mihman geldi derler (1)

— 163 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Bu gün gam tekyegâhında fedâ bir cânımız vardır
Gönül abdâl-i aşk olmuş gelen kurbânımız vardır
Evel birdir ahır birdir zahir birdir batın birdir
Çü bildik birliğe erdik şükür irfânımız vardır
Safiyyullah Halîlullah Esedullah demiş billâh
Bihamdillâh ki bulardan kadîm erkânımız vardır
Perî peyker melek manzar bize âdem demez ammâ
Dem olur ki meleklerle bizim seyrânımız vardır
Çemende bülbülü gördüm aceb efgan ile söyler
Dahi sad hâr ile her dem gül-i handânımız vardır
Şerâbın bezmidir sâkî şerâbın lâ'l reng olmuş
Gönül şîşinde pişmiş bir ciğer biryânımız vardır
Hatâ benden atâ senden güneh benden lûtuf senden
Bizim cürmümüze bakmaz zira Mennân'ımız vardır
Hatâyî bendesin etmiş kerem bâbın küşad etmiş
Demişler gelsün ol gedâ ona ihsânımız vardır (2)

— 164 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Ezelden Şah bizim sultânımızdır
Pîrimiz mürşîdimiz cânımızdır
Gezeriz Şah deyüb meydân içinde
Hüseynîyiz bugün devranımızdır

(1) Divan.
(2) Divan İnk. Mz. M. Cv. K. No. 556.

Biz imam kullarıyız sâdıkane
Şehidlik gazilik nişânımızdır
Yolumuz incedir inceden ince
Bu yola baş fedâ (1) erkânımızdır
Çürüğe yuf deriz yalancıya merk
Âşıkın sohbeti irfânımızdır
Şehâ tuhfe getürdüm ben bu cânı
Şehin sözü bizim îmânımızdır
Hatâyî'dür mevâlî sırr-ı Hayder
Şehi Hak bilmeyen düşmanımızdır (2)

— 165 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Gel tırâş et hattını şâh-ı cihan üç günde bir
Tâ olasın âfet-i devr-i zamân üç günde bir
Men seni çokdan severdim bilme misin ey perî
Öldürür uşşâkını vermez amân üç günde bir
Çâr ebrû dilberi sevdim garaz kocmak değil
Merhabâ etsün bizimle tek heman üç günde bir
İki cihan hürmetiyçün sofi sen gel cân ile
İçelim lâ'l-i şerâb-ı erguvan üç günde bir
Ey güneş yüzlü yüzün göster *Hatâyî* bendene
Nûr ile dolsun zemîn ü âsman üç günde bir (3)

— 166 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Âşık isen gel beru gel cân ü cânan mendedir
Zâhidâ sen kandesin ol nûr-i îman mendedir
Mendedir hem yer ü göğün hikmeti vü kudreti
Âb ü âteş hâk ü bad-ı cümle yeksan mendedir
Hak Taâlâ dört kitâbı gökten indirdi bize
Men anı hıfz etmişem çün küll-i Fürkan mendedir

(1) Vermek: Nüsha.
(2) Divan, Sd. Mc.
(3) Divan.

Zâhidâ âğ u karaya bakma seni azdırır
As kulak dinle meni âvâz-ı Kur'an mendedir
Eyyub'a vermişdür derd ü belânın şiddetin
Gel sana göstereyim şol derde derman mendedir
Ya'kub'u zâr ettiren çün Yûsuf-i Ken'an içün
Men ki genc-i vâhidem (1) mihr-i Süleyman mendedir
Pehlevanlar çok cihanda Rüstem ü Zâl olmuşam
Hüner-i İskenderî hükm-i Süleyman mendedir
Şâh-ı Merdân-ı Ali'nin âliyem evlâdıyem
Tâc ü Düldül Zülfikar-ı Şâh-ı Merdan mendedir
Açaram dîn-i Muhammed mezhebin îmân (2) içün
Lâ fetâ illâ Ali ol sırr-ı pinhan mendedir
Sıdk ile men cânımı ol şâha kurbân etmişem
Ger inâyet kılsa makbul îde kurban mendedir
Men *Hatâyî*'yem okuram Şâh'ımın vasfın müdâm
Sıdk ile bel bağladım defter ü dîvân mendedir (3)

— 167 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Tâ menim gönlümde cânâ hasret-i cânânedir
Hak bilür kim ağlamaktan gözlerim peymânedir
Ârızın gülşendürür cânım ana bülbül gibi
Ruhlerin çün şem'dir gönlüm ana pervânedir
Men sana her dem vefâlar kıluram ey bî vefâ
Ey sanem niçün senin her günde kasdın cânedir
Saçların zulmetdürür yüzün ana hurşîd var
Leblerin tab'ına nisbet çeşme-i hayvânedir
Derd-i aşkından senin ger gille etsem dürd olur
Neylesün bu haste gönlüm derd ilen humhânedir
Bağçe içinde gül-i hamrâ ne nisbet vechine
Ol yanağın kanına can lâle-i hamrâ nedir
Bu *Hatâyî* baştan ayağa dizilmiştir tamâm
Nice kim ol zülfüne mahrem hemîşe şânedir (4)

(1) Künc-i halvetim: Divan.
(2) İmam: Divan.
(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(4) Divan, Sd. Mc.

— 168 —

— Mefâilün mefâilün faûlün —

Yakin bil ebced ü bürhan Ali'dir
Beyân-ı tevhid ü Kur'an Ali'dir
Muhammed Mi'raca vardığı gece
Kapuda gördüğü arslan Ali'dir
Çıkardı yüzüğün verdi nişâne
Hakîkat gördü kim Sübhan Ali'dir
Hak ile kıldı doksan bin kelâmı
Otuz bin sırr ile sırdan Ali'dir
Çıkarub yeryüzünden göğe ol dem (1)
Aparub getüren Rahman Ali'dir
Görüb yer üzre bir günbed yasınmış
Acâyib günbed-i hadran Ali'dir
İçinde sürülür (2) sırr-ı hakîkat
Kurulmuş mahşer ü mîzan Ali'dir
İleru yürüyüb kapuyu kakdı
Ana kimsin deyu soran Ali'dir
Dedi kim hâdimem Hayr-ün-nisâ'yem
Hem ol dem kapuyu açan Ali'dir
Çü gördü çîl er var sırr-ı kudret
İçinde server-i merdan Ali'dir
İçeru girüben kıldı mahabbet
Biri kırk kırkı bir eden Ali'dir
Acâyib remz içinde kaldı Ahmed
Bu remzi gösteren âsan Ali'dir
Birine çaldı kırkından kan akdı
Hem ol dem neşteri çalan Ali'dir
Çıkardı bir üzüm sâil donunda
Eline hâdimin sunan Ali'dir
Ezildi şerbet oldu içti anlar
Cünûn ü âşık u hayran Ali'dir
Çalındı keff ü dest kopdu simâ'ı
Buları mest eden mestan Ali'dir

(1) Yedi göke: Nüsha.
(2) Söylenür: Divan.

İçildi şerbet ü yırtıldı (1) tülbend
Yüzüğün gösteren nişan Ali'dir
Yoğ iken yer ü gök arş ile kürsî
Hakîkat mîzanın kuran Ali'dir
Bu ma'nîden Ali sırdır yakin bil
Havâric gözüne sinan Ali'dir
Bu bîçâre *Hatâyî*'nin penâhı
Devâsız derdlere derman Ali'dir (2)

— 169 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Bu surâhî bir dilârâm ü perî nisbetlidir
Şekli bir mahbûb-i hûbun peykeri nisbetlidir
Oturur mecliste bir zerrin külâh-i sîm ten
Asılı zülf-i müselsel anberi nisbetlidir
Taht-ı sîmîn üzre oturmuş Süleyman hükm içün
Elde bir zerrin ayağ engüşteri nisbetlidir
Yoksa doğmuş arada bir âftâb-ı şem'-i bezm
Çeşm-i merdüm ana ol su müşterî nisbetlidir
Azm eder bezm-i *Hatâyî* âb-ı kevserden müdâm
Şâh-ı Merdân-ı Ali'nin Kanber'i nisbetlidir (3)

— 170 —

— *Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü faûlün* —

Deryâ-yi Necef gevherine kân Ali'dir
Billâh leb-i lâ'l-i Bedahşân Ali'dir
Eşyâda iki nûr ki meşhûd olubdur
Hurşîd Muhammed meh-i tâbân Ali'dir
Ma'bûd ebedî âlem anın hükmüne ferman
Cân içre ayân oldu vü pinhân Ali'dir
Mi'râca Muhammed ki urûc eylediği dem
Bir dergeh-i Hak gördü ki Arslan Ali'dir
İslâm anası Fâtıma-i hayr-i nisâdır
Zirâ ki o âyet dîn ü îmân Ali'dir

(1) Verildi: Nüsha.
(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 586.

Men çâkeriyem Şah Hasen pâdişeh-i vakt
Hakdır ki gönül tahtına sultân Ali'dir
Ver başı Hüseyn aşkına ey sofî şehîd ol
Gel şübheden arın şeh-i merdân Ali'dir
Gir Zeynelabâ gûşesine söyle Enelhak
Tahkîk-i perestiş ile Yezdân Ali'dir
Mü'min bana mîr oldu Muhammed ile zâhir
Bâkır bana cism oldu velî cân Ali'dir
Ca'fer yüzünün harfına yüz ders okudum ben
Her sûre ile sûre-i Rahmân Ali'dir
Her pâ yed ile Mûsi-i Kâzım be-hakîkat
Deryâ-yi muhît oldu çü ummân Ali'dir
Sekiz kapusu cennet-i adnin be-velâyet
Mûsî-i Rızâ şâh-ı Horâsân Ali'dir
Bil ahsen-i takvimi hakîkatte Takî'dir
Takvâya harîs olma ki irfân Ali'dir
Bağdâd-ı vücûdumda imam üşte Nakî'dir
Her gerdiş ile günbed-i devrân Ali'dir
Bâ dest-i tevekkül tutagör dâmen-i Asker
Yekreng olanın derdine dermân Ali'dir
Sultân-ı serâperde zuhûr oldu çü Mehdî
Âlemlere fâş oldu şehenşâh Ali'dir
Terk eyler idi küfrünü bîşekk *Hatâyî*
Ger dîv-i lâin mülke Süleymân Ali'dir (1)

— 171 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey perî hüsnün senin cisminde candan yahşidir
Bil ki ancak can değil cân-ı cihandan yahşidir
Gerçi Ya'kub'u zaîf etti firâkı Yûsuf'un
Za'f içinde ol dahi men nâtüvandan yahşidir
Âşıkı vîrâneden menetme ey akl ehli kim
Haste dil Mecnûn'a sahrâ hânümandan yahşidir
Öğmegör mâh-ı feleğin pertev-i ruhsârını
Ol perînin hüsnü mâh-ı âsmandan yahşidir

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

Cû kenârında *Hatâyî* nice baksun serve kim
Kadd-i reftârın senin serv-i revandan yahşidir (1)

— 172 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Gel ey ârif sana her dem tavâf-ı hacc-i ekberdir
Çü kıblem nûr-i Peygamber imâm-ı nakd-i Hayder'dir
Elinde bâde-i gülreng içer gâzîlerin şâhı
Ne hâcettir nukul sükker sözün kand-i mükerrerdir
Şecâat bu velâyet bu kerâmet bu mürüvvet bu
Ali'yi görmeyen hâzır Yezîd ü gebr ü kâferdir
Sırat köprüsünü geçtim amel menziline göçtüm
Yolundan azanın billâh makamı nâr-ı eskardır
Ali oldur ki cennette olubdur sâki-i kevser
Budur cennet budur kevser şerâbı âb-ı kevserdir
Eyâ mihrâb eden taşı hakîkat mezhebin bil kim
Nigârın kamet ü kaşı bana mihrâb u minberdir
Hadîs ü va'z u Kur'an'da ne buldun gel gel ey zâhid
İmamın ismi Kur'an'dır hadîs Allahu ekberdir
Eğer nâzır isen tâlib Hak'ı insanda gör gitme
Mübârek Hâce'min vechi Hak'ın nûriyle enverdir
Behişt istersen ey arif biyâ der meclis-i rindan
Hak'ın dîdârı ey âşık ne cennât-ı muattardır
Hatâyî'nin değil haddi Şeh'e kulum diyebilmek
Velî hizmet kabûl olsa anın mevlâ'sı Kanber'dir (2)

— 173 —

— *Mefâîlün mefüülün faûlün* —

Biz ol zâtız ezelden var olubdur
Muhammed'le Ali'ye vâr olubdur
Ki bir sırr-ı kader çıktı cihâna
Velî mü'minlere ızhâr olubdur
Hisâbım aluram ilm okuyandan
Nice Mansur'ların berdâr olubdur
Cihan baştan başa hep leşker oldu

(1) Divan.
(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

Hüseyn-i Kerbelâ serdâr olubdur
Yezîd ü Şimr ile Mervân elinden
Öğüş gazîlere efkâr olubdur
Havâric neslini koymaz cihanda
Anınçün Zülfikâr bîdâr olubdur
Hatâyî nefesi can bülbülüdür
Cemâlin gülşen ü gülzar olubdur (1)

— 174 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey gönül ol ma'nisiz câhili yâr etmek mi olur (2)
Ma'nisiz câhil sözüne i'tibâr etmek mi olur
Hem anın kavli hatâdır hem karârı bî vefâ
Öyle bir bednâm ile kavlü karâr etmek mi olur
Hâkipây-i ehl-i dil ol olmagıl cehle refîk
Çün ebâbil var iken zâğı şikâr etmek mi olur
Cehlini irfân idende hâkipây olgıl ana
Ehl-i sohbet göricek andan kenâr etmek mi olur
Her kes öz aybıyla Settâr'ına tutmuştur yüzün
Sen anın aybını açub şermsâr etmek mi olur
Bir nice vakt yâr olub bir kimsenin aybın tutub
Sen anın gizlüce sırrın âşikâr etmek mi olur
Ey *Hatâyî* can fedâ kıl bir vefâlı yâr içün
Her vefâsız bîvefâyı ihtiyâr etmek mi olur (3)

— 175 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Dilberâ hüsnünü sâni' âftâb etmişdürür
Bilmezem niçün gözünden dür hicab etmişdürür
Gel humârım yaz menim vaslın deminden ey perî
Ol şerâbın hasreti bağrım kebâb etmişdürür
Gam yemen gönlüm çü mesken buldu aşkın gencini
Gerçi ol vîrâneyi mihrin harâb etmişdürür

(1) Divan, Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Molur gibi okunacak.
(3) Divan, Sd. Mc.

Hâfızâ Kur'an'ını âşıklar ezber kılmağa
Hak cemâlin âyetin Ümmülkitâb etmişdürür
Hub yüze bakmaklığı zâhid günâh okur velî
Ol günâhı âşıka ayn-ı savâb etmişdürür
Tâ yaman göz dikmesün ey mâh hüsnün bâğına
Hak Taâlâ zülfünü deyr-i azâb etmişdürür
Ey meh-i nâ mihribân sor gel *Hatâyî* hâlini
Firkatin ol hasteyi taht-et-türâb etmişdürür (1)

— 176 —

— *Mefâîlün mefâîlün fâilün* —

O şâh-ı ekrem ü sâhib hünerdir
Velâyetdir yakin nûr-i basardır
Kuşandı gaziler seyf ü silâhı
Münâfık cânına havf ü hatardır
Yezîd'in çerisi yüz bin olursa
Velâyet leşkerinden bir yeterdir
Muâvî çerisi bir gazi görse
Koyunu kurd kovar andan beterdir
İşâret kıldığında bir nazar şâh
Olanda Simr ü Mervan derbederdir
Nişânı şol güneş tal'atlı şâhın
Başında tâc ü belinde kemerdir
Olardır çün misâl-i sırr-ı kudret
Bunu ârif bilür nice haberdir
Velâyet sırrına yol bulmayanlar
Gözü a'mâdır ahmak bîhaberdir
Cihangir gaziler meydâna girse
Havâricler ayağa pây serdir
Yezîd'e zahm-i seyf ü tîğ ü hancer
Başından gitmeye tîğ u teberdir
Ki rahmet yağmuru indi zemîne
Ki her bir gaziye yüz nâmeverdir
Ali bahr-i hakîkattir yakin bil
Hayât-ı câvidânî mu'teberdir

(1) Divan.

Kızıl alem, kızıl bayrak, kızıl tâc
Yine gazîlere ol gün hazerdir
Nefes gevherdir anı bir bilenler
Sözün can söyleyenler gerçek erdir
Hatâyî şah yolunda can fedâdır
Çi câyî mülk ü mâl ü sîm ü zerdir (1)

— 177 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Aşkın ey dilber gönül tahtına şâh olmuşdürür
Sûretin can mülküne hurşîd ü mâh olmuşdürür
Aşkını gönlümde men dahi niçün pinhân idem
Eşg-i sürhum rûy-i zerdim çün güvâh etmişdürür
Sûretin her kim ki gördü vâlih ü hayrân olub
Aktı yaşı dâne dâne benzi kâh olmuşdürür
Bağçede hüsnün gezerken bülbül-i şeydâ görüb
İşi anın dünyede feryâd ü âh olmuşdürür
Bu *Hatâyî* yüzünü gördü senin hûb-i Huten
Ol cihetten Hind içinde pâdişâh olmuşdürür (2)

— 178 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Tâ ser-i kûyinde bu gönlüm mukîm olmuşdürür
Dil makam-ı bâğ-ı cennât ü naîm olmuşdürür
Defter-i hüsnünde ol harf-i hat u hâlin senin
Satr-ı Bismillâh-i Rahmân-er-Rahîm olmuşdürür
Yüzümüz ol vechedir kim Hak olur andan zuhûr
Kim tarîkatte sırât-ül-müstakîm olmuşdürür
Şer'iniz yolunda biz kıldık hatâ sen kıl kerem
Bin bir adından senin biri Kerîm olmuşdürür
Ey *Hatâyî* çekme gam ger hecr ile bîmâr isen
Çün sana ol Hâlik'ın fazlı Hakîm olmuşdürür (3)

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.
(2) Divan.
(3) Divan.

— 179 —

— *Mefâilün mefâilün faûlün* —

Bu âlem hüsnüne hayrandır ey dost
Sana bu gonca leb handandır ey dost
Sen ol Ya'kub nisbet zârı buldum
Cemâlin Yûsuf-i Ken'an'dır ey dost
Hilâl kaşını tâ ki gördü çeşmim
Bu cânım îdine kurbandır ey dost
Cana kevn ü mekân vâlih olubdur
Ki senin sûretin Rahman'dır ey dost
Senin aşkın vücûdum şehri içre
Bu gönlüm tahtına sultandır ey dost
Hatâyî'ye demişsin cevr edem çok
Yine lûtf u yine ihsandır ey dost (1)

— 180 —

— *Mefâilün mefâilün faûlün* —

Hakîkat bahr-i zât-ı enver oldu
Sıfâtından anın bir gevher oldu
O gevher Mustafâ'dır nakd-i âlem
Kemâl-i kudretinden Hayder oldu
Hasen hüsnüne hayrandır melekler
Hüseyn-i Kerbelâ tâc-ı ser oldu
İmam Zeynel'abâ nakdidürür hâk
Mevâlîler İmâmı Ca'fer oldu
İmam Kâzım Ali Mûsâ Rızâ'dan
Takî vü bâ Nakî şâh Asker oldu
Erişti va'desi sâhib zamânın
Ulu dîvan kuruldu mahşer oldu
Velâyet bağçesinin bâğbânı
Yüzün açtı cihan (2) münevver oldu
Şu canlar kim dem urur evliyâdan
Niçe âşıklara gör rehber oldu

(1) Divan, Sd. Mc.
(2) Âlem: Nüsha.

Şolar kim tâbi'-i Mervânilerdir
Sürüldü aradan hep ebter oldu
Ezelden dostdur anlar evliyâya
Ahîler gaziler abdallar oldu
Bu Hak yolda ayak toprağı sâdık
Hatâyî cümlesine kemter oldu (1)

— 181 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Sen dahi cân olmadan cânânı bilmezsin yürü
Derde müştâk olmadan dermânı bilmezsin yürü
Okumadın Fâtiha'nın sûresin ihlâs ile
Ebcedi tanımadan Kur'ân'ı bilmezsin yürü
Sen seni ver mürşide alsun seni versün sana
Mürşidi tanımadan erkânı bilmezsin yürü
Nûr-i îman şu'lesinden küfr ü zulmet ref'olur
Küfrünü tanımadan îmânı bilmezsin yürü
Ecnebîden okumuşsun ilm-i hikmet bâbını
Hikmeti tanımadan irfânı bilmezsin yürü
Ey *Hatâyî* sen bu nutku kendüzünden söyledin
Dahi sen kul olmadan sultânı bilmezsin yürü (2)

— 182 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Evliyâdan hâsıl ettik aşk ile sevdâvı biz
Zâhide verdik anınçün zühd ile takvâyı biz
Dediler ki yedi tamu zulmetin hicrânıdır
Ölmeden önden cihanda çektik ol gavgayı biz
Dediler ki sekiz uçmak sırr olubdur zâhide
Perdesiz nûr anda gördük cennet-ül-me'vâyı biz
Cennet ilinden içeru bir acâyib mülk var
Bî hicab ol ilde gördük pîrim ol hemtâyı biz
Cân ü cânan bilmiş idik küfr ü dîni bî edeb
Ka're-i ummâna daldık geçtik ol deryâyı biz

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.
(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

Niçeler tâlib olubdur bu hümâ gölgesine
Çîn ilinden seyr ederken bulduk ol deryâyı biz
Ey *Hatâyî* dedi Tûbâ pîrimin yek boyuna
Hayder'in (1) yüzünde gördük ol gül-i ra'nâyı biz (2)

— 183 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Biz ezelden tâ ebed meydâna gelmişlerdeniz
Şâh-ı merdân aşkına merdâne gelmişlerdeniz
Yazmağa Hak'kın kelâmullah-ı nâtık şerhini
Bu beyânın ilmine Kur'ân'a gelmişlerdeniz
Gayb-i mutlaktan temâşâ-yi ruh-i zîbâ içün
Bu şehâdet mülküne seyrâna gelmişlerdeniz
Kâinâtı sûret-i Rahmân'a tebdîl eyleriz
Rûh-i kudsün rûhuyuz insâna gelmişlerdeniz
Bir muanber turranın küfrüne âmennâ deyüb
Hak'ka teslîm olmuşuz îmâna gelmişlerdeniz
Sâki-i bâkî elinden mest olub içmekteyiz
Katre-i mest olmuşuz mestâne gelmişlerdeniz
Ey *Hatâyî* îd-i ekberdir cemâli dilberin
Biz bu îd-i ekbere kurbâna gelmişlerdeniz (3)

(1) Ali'nin: Nüsha.
(2) Divan, Sd. Mc.
(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

MURABBALAR

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Men anı bilmişem kavl-i Hudâ'dır
Anınçün okuram lâ'net Yezîd'e
Yezîd'e lâ'net etmek hem sezâdır (1)
Anınçün okuram lâ'net Yezîd'e

Cihan fahrı Muhammed Mustafâ'dır
Aliy-yel-Murtezâ şîr-i Hudâ'dır
İmâmım çün Hasen Hulk-ı Rızâ'dır
Anınçün okuram lâ'net Yezîd'e

Hüseyn-i Kerbelâ'dır dürr ü gevher (2)
İmam Zeyn-el-abâ'dır sırr-ı Hayder
Muhammed Bâkır oldu pâk server
Anınçün okuram lâ'net Yezîd'e

İmâm-ı Ca'fer'in men kemteriyem (3)
Kâzım'ı sevmeyenlerden berîyem
Ali Mûsâ Rızâ'nın kanberiyem
Anınçün okuram lâ'net Yezîd'e

Takî gönlümde îmânım olubdur
Nakî sırrımda sultânım olubdur
Canımda Askerî mihman olubdur
Anınçün okuram lâ'net Yezîd'e

Muhammed Mehdi'dir âlemde şâhım
Dün ü gün öldürür hem secdegâhım
Hatâyî'yem Ali'dürür (4) penâhım
Anınçün okuram lâ'net Yezîd'e (5)

---

(1) Key gazâdır: Nüsha.
(2) Mihri kevser: Nüsha.
(3) Sâdık kuluyum: Nüsha.
(4) Hudâ'dürür: Nüsha.
(5) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

— 185 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Bendesiyem (1) cân ü dilden pâdişahımdır Ali
Gözlerim nûru ziyası bedr-i mâhımdır Ali
Yoluna hâk olduğum püştü penâhımdır Ali
Kıblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Men Hasen Hulk-ır-Rızâ'nın bir muhibb-i âliyim
Hamdülillâh kim hasedle kibr ü kinden hâliyim
Şah Hüseyn-i Kerbelâ'nın baş açık abdâliyim
Kıblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Şâh Zeynelâbidin hem Bâkır ile Ca'fer'i
Biliniz bunları sevmektir iman ey din eri
Dâimâ söyle bu nutku olmayasın serserî
Kıblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Mûsi-i Kâzım'ı her kim bildi oldu ehl-i Hak
Gel şehim şâhı Ali Mûsâ Rızâ'dan al sebak
Ten gözünü giderüb can gözü ile ana bak
Kıblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Şah Takî vü bâ Nakî'nin kulu ol ey bahtiyâr
Bunları sevene rahmet eyledi Perverdigâr (2)
Mü'min olanlar bu nutku zikr ederler âşikâr
Kıblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Askerî'ye asker olmak diler isen ey hümâm
Kıl tevellâ hânedâna Ahmed'i bulgıl tamâm
Hatm oliserdir imâmet Mehdi'de beyn-el-enâm
Kıblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Ey *Hatâyî* gafil olma işbu dünyâ fânidir
Her ne kim geldi vücûde âlemin mihmânıdır
Bu kelâmı vird edinmek ârifin erkânıdır
Kıblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali (3)

---

(1) Bendeyem ben: Nüsha.
(2) Ol Girdigâr: Nüsha.
(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, ink. Mz. M. Cvd. K. No. 556.

— 186 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Âftâb-ı âlem-i tevhîdi kıldı âşikâr
Kalmadı dünyâ yüzünde mihnet-i jeng-i gubâr
Bu duayı zâhir etti ol şeh-i Düldül süvar
Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Bin şükür bes tahtına geldi Süleyman-ı zaman
Hükmüne fermanber oldu hem zemîn ü âsman
Bu duâyı hâtemine yazdı çün nakş-ı nişan
Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Çünki çıktı Kâ'be'den hak ile bâtıl farkına
Bâtıl oldu ol kişi aldandı dünyâ zevkına
Bu duâyı okuyanlar düşdü rahmet garkına
Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Tanrı arşdan Kürs'e indirdi anı çün bî nikab
Sâki sırrın keşf kıldı aradan gitti hicâb
Bu duâyı hak bilenler secdeye kıldı şitâb
Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Bu kamer devrinde mü'min müşrikîn oldu cüdâ
Bunu böyle tâ ezelden zikr ederdi Mustafâ
Mü'minin dilinde dâim zâhir idi bu duâ
Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Doğdu mağribden güneş geldi kıyâmetten nişan
Îsi gökten yere indi zâhirâ devr-i zaman
Bu duâyı eyledi Hak leşkeri vird-i zeban
Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Mehdi-i sâhib zaman devrânı geldi âleme
Külli eşyâ ehlinin sultânı geldi âleme
Bu duâ derd ehlinin dermânı geldi âleme
Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Ey *Hatâyî* Mehdi-i sâhib zaman devrânıdır
Ehl-i fazla va'de-i hûr ü cinan devrânıdır
İsm-i a'zam zâhir oldu Câvidan devrânıdır
Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar (1)

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

— 187 —

— *Mef'ûlü mefâilün faûlün* —

Şah iki cihânın efdalidir
Allah'ın eli anın elidir
Ol söz ki zamâne heykelidir
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Olmak dilesen işin mülâyim
Olgıl Ali'nin işine kaim
Kim ehl-i Hak'ın dilinde dâim
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Ger diler isen olasın âdem
Halk içre ola sözün mükerrem
Yâd et ki duâ-yi ism-i a'zam
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Ol sırr-ı velâyet ü kerâmet
Hem sâhib hüner ü hem şecâat
Hak'kı sevene kıla himâyet
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Evrâd-ı cemâd ü vird-i hayvan
Der rûy-i zemîn çerh-i giyvan
Tesbîh-i melek duâ-yi insan
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Sahrâda zebân-ı her giyâhî
Deryâda hemîşe zikr-i mâhî
Hâcet dileyende yâ İlâhî
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Mûr ü mekes ü tuyûr ü zenbûr
Hüşyâr ü divâne mest ü mahmûr
Her şâm ü seher dilinde mezkûr
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Her şey ki yarattı der dü âlem
Âdem demine be devr-i hâtem
Zikrinde hemen sabâh ü ahşem
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

İkbâl ü heme kemâl-i tâat
Envâr-ı hüdâ çerâğ-ı rahmet
Miftâh-ı kilîd-i bâb-ı cennet
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Yazıldı velîler adı üzre
Cibrîl-i Emîn kanâdı üzre
Zülfekar'ının fulâdı üzre
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Kalkan-ı kazâ zamân-ı mühlet
Tîr-i kerem ü kemân-ı nusret
Ümmîd-i cihan şefî'-i ümmet
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Her mu'tekifin gönlünde fikri
Sofîlerin her zamanda şükrü
Gazîlerin her gazâda zikri
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Mü'minlerin oldu gamgüsârı
İsyan kışının güzü bahârı
Arşın direği yerin karârı
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Feth-i şeref-i nüfûs-i eyyâm
Zikr ü heves-i havâs ile âm
Nakş ü alem-i Düvazde imam
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Ya'kubu gamile ağladan zâr
Yûsuf'a veren cemâl-i ruhsâr
Hem od'u kılan Halîl'e gülzâr
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Mü'mine nihâd-ı asl-ı îman
Hem def'-i belâ-yi şerr-i şeytan
Hak'dan sebeb-i nüzûl-i fürkan
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Mazmûn-i ibâdet-i şerîat
Matlûb-i irâdet-i tarîkat

Maksûd-i hakayık-ı hakîkat
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Kamu kulunun ümîdgâhı
Dünyâ ile ukbi pâdişâhı
Bîçâre *Hatâyî*'nin penâhı
Allah ü Muhammed ü Ali'dir (1)

— 188 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Hubların sultânısın âlemde var hân ol yürü
Âşıkın canında cansın vara cânân ol yürü
Sen rakîbin meclisinde şem'a gibi yan yürü
Gönlümüzü bize ver de Mısr'a sultân ol yürü

Yerde kalmaz çün bilesin ey melek âhım benim
Yalınıza yardım ider vardır Allah'ım benim
Bî vefâlık resmini elden gider şâhım benim
Gönlümüzü bize ver de Mısr'a sultân ol yürü

Niçe kerre dimedim mi gözleri âhû sana
Bî vefâlık etmemek gerek idi cânım sana
Yürü var ömrüm heman şimden geru yâ hû sana
Gönlümüzü bize ver de Mısr'a sultân ol yürü

Yâ İlâhî bilmezem kim n'oliser hâlim benim
Gönlüm aldı müslümanlar şimdi bir zâlim benim
Sevdiğim ömrüm efendim hey gülüm bâlim benim
Gönlümü ver bana da var Mısr'a sultân ol yürü

Ey *Hatâyî* bulmadım bir yâr ü hemdem dünyede
Âh ü vâhî geçti ömrüm neyleyem ben dünyede
Servi gibi serkeş ola sağ heman sen dünyede
Gönlümüzü bize ver de Mısr'a sultân ol yürü (2)

— 189 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Va'de-i vasl ideli bir kılca kaldı cânımız
Göklere erse erübdür nâle vü efganımız

(1) Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.
(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 599.

Yola bakmaktan çıkubdur dîde-i giryânımız
Kani zâlim yâ seninle (1) ahdımız peymânımız

Gülşen-i bâğ-ı cinansın aşk ola dîdâr ana
Ben dahi bir bülbül-i şûrîdeyem gülzârına
Yürü ey yâr-ı vefâsız durmadan ikrârına
Kani zâlim yâ seninle ahdımız peymânımız

Her kaçan câm-ı şerâb-ı şîveyi nûş eyledin
Ettiğin kavl ü karârı hep ferâmûş eyledin
Çeşm-i mahmûrunla ben miskîni serhûş eyledin
Kani zâlim yâ seninle ahdımız peymânımız

Al sehâb-ı rûyini hüsnün gibi olsun müdâm
Mihr ile dolsun benim mâhım zemîn ü âsman
Söyledin gönlüm alınca bana bin dürlü yalan
Kani zâlim yâ seninle ahdımız peymânımız

Ebr-i bâran gibi ağlarken *Hatâyî* zâr zâr
Gözlerinin yaşı eder (2) durma derdin âşikâr
Dün gece kûyinde oldum subh olunca intizâr
Kani zâlim yâ seninle ahdımız peymânımız (3)

(1) Kani a zâlim seninle: Nüsha.
(2) Gözünün yaşı ederdi: Nüsha.
(3) Divan, Sd. Mc.

MÜSEDDES

— *Faûlün faûlün faûlün faûl* —

Yaradan bu kudreti gökü yeri
Melâik hem âdem div ile peri
Erenler güzîni cihan serveri
Nebîler içinde odur mehteri
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Hemîşe Hudâ ile hemdem olan
Sırında Muhammed'le mahrem olan
Zuhûr-i sıfât ile mahrem olan
Hem evvel hem âhırda hâtem olan
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Velâyet sırını zuhûr eyleyen
Bu âlem zünûbun gafûr eyleyen
Peyamberler içre umûr eyleyen
Cihânı zuhûriyle nûr eyleyen
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Per-i Cebreil'i bulan serbeser
Yoğiken nişân ü makam ü mekar
Sefâtı kelâm içre hayr-ül-beşer
Anın hemdemi hem Hak idi meğer
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

O Tâhâ vü Yâsin gelen şânına
Yer ü gök yakışmaz hem eyvânına
Delîl Elkehf oldu bürhânına
Becüz hiç kes ermez hem ihsânına
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Bu İslâm kapusun açan âleme
Sen anı Hudâ bil ü Âdem deme
Veren mu'cizâtı Bin-i Meryem'e
Getüren beşâret benî âdeme
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Var idi Hudâ ile sırrı behem
Getürdü vücûde bizi ez adem
Anınla şerîf oldu Beyt-ül-harem
Makam-ı velâyet mekân-ı kerem
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Hak idi kim ol indi gökten yere
Ki halk-ı cihâna yüzün göstere
Şefâat ol eyler bu âlemlere
Olan *Lâhmüke lâhmi* Peygamber'e
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Adının sıfâtı hezâran hezâr
Döner hikmeti birle leyl ü nehâr
Ki ismi Ali'dir özü Girdigâr
Tutupdur sözünden yer ü gök karâr
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Sıfât-ı elif lâm ü Yâsin dili
Kim oldu anın Lâmekân menzili
Burâk u kerâmet anın mahmili
Açub rûşen iden kamu müşkili
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Makamâtı Rahman özü Lâmekân
Ol ervâha menzil karâr-ı cihan
Vücûdu muhalled özü câvidan
Gehî âşikâre gehîdir nihan
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Kelâmın delîlinde bürhân olan
Bu dünyâ vü ukbâda sultân olan
Felekler anınçündür eyvân olan
Kemîne makamatı Giyvân olan
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Odur tevbe ber kalb-i âdem veren
Zi gark âb-ı Nûh'u çeküb kurtaran
Hem Eyyûb derdin şifâ gösteren
Dem-i gamda Ya'kub'a feryâd eren
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-ül-azîm ü şefî'-ül-velî

Hemîşe özü Hayy ü bâkî olan
Be ten Sündüs adlu Burâkı olan
Hak ile müdâm ittifâkı olan
O kevser suyu üzre sâkî olan
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-ül-azîm ü şefî'-ül-velî

Kemîne *Hatâyî*'yi kul eyleyen
Cemî'-i murâdın husûl eyleyen
Diline sıfâtın nüzûl eyleyen
Hasûdun zalûmen cehûl eyleyen
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm-ü şefî'-ül-velî (1)

(1) Alm. K. Mc. No. 631.

TERCÎ-İ BEND

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Lâyı iskat eyleyüb bir bilmeyen illâsını
Bilmedi nefy ile isbâtın nedir ma'nâsını
Vâdi-i isyanda kaldı anmadı Mevlâ'sını
Âb-ı tevhîd ile tâhir kılmadı a'zâsını
İçmedi bezm-i Eles'tin bâde-i hamrâsını
Açmadı nûr-i velâyet (1) çeşm-i nâbînâsını
Görmedi gün turrasından leyle-tül-esrâsını
Bulmadı râh-ı yakînin menzil-i a'lâsını
Kabe kavseyn'in yanıldı kurb-i ev ednâ'sını
Silmedi âyîne-i dilden gubâr ü pâsını (2)
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Yoğiken kevn ü mekân ü sâhil-i ağ u kara
Cûşa geldi şevk ile bahr-i mahabbet ibtidâ
Taşa çaldı şişesin etti temevvüc her yana
Serbeser eşyâyı seyrân eyledi çûn ü çerâ
Aşk Mansûr'unu gördü ol arada âşinâ
Bir fenâ abdâl geldi yanıma dedi bana
Var ferâgat gûşesin idin makam-ı dilküşâ
K-oldürür dâr-ı şifâ vü derdmendâne devâ
Âlem-i bahr-i tahayyürde gezerken bî nevâ
Gûşuma erdi serâser gaybdan işbu nidâ (4)
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Şol zaman kim batn-ı ümde nutfe-i medfûn idik
Emr-i Bârî ile anda perde-i pür hûn idik
Katre-i nâçîz idik mudga uyuşmuş hûn idik
Kâsesin kesr eylemiş bir Leyli-i Mecnûn idik

(1) Hidâyet: Nüsha.
(2) Fazl-ı Yezdan silmedi dil safhasından pasını: Nüsha.
(3) Bu sır: Nüsha.
(4) Gûşuma erdi gayıbdan bir nidâ vü hoş sadâ: Nüsha.

Serserî idik eğerçi tâlib-i Bîçûn idik
Sa'y ile deryâya ermiş bir dür-i meknûn idik
Özümüz fark etmeyüb dembeste vü mahzûn idik
Kûh-i tende sa'y ile Ferhâd ile Hâmûn idik
Âciz ü zâr ü zelîl ü müflis ü medyûn idik
Destgîr olmasa bir kân-ı kerem mağbûn idik
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Âdem-i hâkînin anladınsa tîn ü mâsını
Bâtıl inkârı gider fehm et hayâlin hâsını
Lâda kalma sôfiyâ bil tevhidin illâsını
Uyma şeytân-ı lâîne dinleme vesvâsını
Jeng-i gamdan aça gör mir'ât-ı kalbin pâsını
Dâh-ı aşk içre bulasın menzil-i a'lâsını
İbn-i vakt ol anma dehrin imruz u ferdâsını
Ko bu dun himmet fenânın şûr ü şer gavgasını
Göricek etsen gerek gerçeklerin da'vâsını
Anladınsa ehl-i aşkın sözünün ma'nâsını
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Âşık ol ol gül'izârın bülbül-i nâlânı ol
Can verüb yolunda sıdk ile kulu kurbânı ol
Künc-i gamda derd ü mihnet ma'dininin kânı ol
Geç feragat tahtına gel âlemin sultânı ol
Rûz ü şeb ol mehlikanın vâlih ü hayrânı ol
Bâkidir sanma fenâ dârın heman mihmânı ol
Ger saâdet gencini bulmak dilersen fâni ol
Kûy-i fakr içre gedâlık mülkünün hâkanı ol
Ehl-i aşkın âstânı bâbının derbânı ol
Baş açık meydân-ı aşkın soyunub üryânı ol
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Hamdülillâh irişüb cânâneye cân olmuşuz
Ser verüb meydân-ı aşka girüb üryân olmuşuz
Katre-i nâçîz iken deryâ-yi ummân olmuşuz
Fahr edüb dervişliği âlemde sultân olmuşuz

Tekye-i fânîde bir kaç gün ki mihmân olmuşuz
Da'vi-i hâm etmeziz râh-ı taayyün bulmuşuz
Ey birâder aşk esrâriyle hayrân olmuşuz
Der senkim dehr pîrinden nasîhat almışız
İrişüb feyz-i İlâhî bize teslîm olmuşuz
Cân ü dil terkin urub meydân-ı aşka gelmişüz
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Perde-i pindârdan geç âlemin sultânı ol
Her gedâya şefkat idüb cânı içre cânı ol
Cevher-i aklı maânîden çıkargıl kânı ol
Kûy-i aşkın sen dahi bir baş açık üryânı ol
Na're-i yâ hû ile doldur cihânı fâni ol
Gâh mest ü gâh esrük bir mehin hayrânı ol
Can verüb aşk ile yolunda kulu kurbânı ol (1)
Baş açık bir pâdişâhın bende-i fermânı ol
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Vasf-ı yâre ey *Hatâyî* söz demek şânımdadır
Cilveler kılmak (2) benim tab'-ı suhandânımdadır
Hemdemim hem meşrebim derd ü belâ yanımdadır
Yâr içün ölmek benim âyîn ü erkânımdadır
On sekiz bin âlemin esmâsı dîvânımdadır
Kâinatın sâbitâtı kasr u eyvânımdadır
On iki şehzâdenin imlâsı pinhânımdadır
Sâye salmış üstüme mihr-i dirahşânımdadır
Mustafâ'nın ümmetiyem sevgisi cânımdadır
Hem Aliy-yel-Murtezâ'nın derdi dermânımdadır
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını (3)

---

(1) Hem Hüseyn-i Kerbelâ'nın sıdk ile kurbânı ol: Nüsha.
(2) Etmek: Nüsha.
(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 559, Yahya Efendi K. No. 3903, İnkılâp Müzesi Müdürü Ahmed Şemseddin Güneren'e âid bir mecmuadan. Bu şiir, divanda eksik olarak kayıdlıdır.

MESNEVÎLER

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

— Nasihatnâme —

Sığın Fazl-ı Hak'a ey tâlib-i râh
Ki dost aşkın özüne eyle hemrâh
Teveccüh kıl teveccüh ol Kerîm'e
Cemâl-i enver-i zât-ı kadîme
Tevekkül kapusunda sen mukîm ol
Tarîk-ı aşk içinde müstakîm ol
Teferrüc ehli ol âlemde sâdık
Tahayyür şu'le-i dîdâre âşık
Her iş kim tutasın aşk ile tut gıl
İki sanmaklığı ey can unutgıl
Niyazmend ol müdam yol içre doğru
Ki sûret tebdil edüb olma uğru
Yakin bil doğruluk dost kapusudur
Hakîkat âleminin tapusudur
Kimin kim olmaya özrü niyâzı
Kabûl olmaz namâzı hem niyâzı
Özünü meskenet bâbında hâk et
Bu cismi ma'rifet âbında pâk et
Ki benlik menzilin mahv eyle dâim
Ola gör aşk ile hizmette kaim
İre tâ Fazl-ı Hak'dan sana in'âm
Düşe kalbine rahmet feyzi ilhâm
Haberdâr olasın Hak cânibinden
Çıka zât-ı şerîfin küfr ü kinden
Erişe hâlet-i aşk-ı İlâhî
Ola cânında her dem derd ü âhi
Dilinde feth-i devlet ola yâ hû
Gönülde hikmet-i yâ hû vü men hû
Dilersen kim olasın ehl-i tevhîd
Ki sende olmaya bir şemme taklîd
Gönül sâf eyle sâf ol sâdıkane
Hak'ı birle hakîkat âşıkane
Kadîm ü lâyezâl ü ferd ü yektâ
Ki misli yok anın zâtında hemtâ
Şerîki yokdur anın vechi hûdur
Müberrâdır kamudan şöyle Hûdur

Münezzehtir kamudan gayr-i Zâtı
Velî her şeyde zâhir mu'cizâtı
İkilikten berîdir zât-ı mutlak
Kemâl-i kudretinden söyle saddak
Özüdür her işe her kâre mi'mâr
Bu remzi anlagıl ey ehl-i ikrâr
Cihânı târümâr etmek elinde
Yine bir demde vâr etmek elinde
Görünen gösteren gözde gören ol
Aparub götüren veren alan ol
Dahi kimden görürsün bunca işler
Öz işidir var işi böyle işler
Gehî mazhar cemâle geh celâle
Aceb sırdır bu sır Celle celâle
Ki Hakdır secde çün zikr ile şükrün
Kilîsa mescid ü küfrüne küfrün
Kim oldur her şeyin aynında mevcûd
Özüdür cümle mahlûk içre ma'bûd
Bahânedir velîkin işi halka
Kulağında bu pendi eyle halka
Anın kudretlerinin hikmeti çok
Ne diyem bî nihâyet pâyanı yok
Tarîk-ı ehl-i Hak bir özge haldir
Kalanı bozulacak kîl ü kaldir
Kim ol tevhid makamıdır bu yollar
Bu yoldan çıkanı ehli yollar
Hakîkat içre bil varlık özüdür
Denilen cümle dilde öz sözüdür
Velî setr-i edebdir görmek andan
Beşer fi'lini ya'ni bilmek andan
Ki söz var söylene bu halk içinde
Dahi söz var nihânî halk içinde
Çıkarma perdeden taşra bu sırrı
İşit ey seyr eden bu berr ü bahri
Geçit gözle sakın geçme bu berri
Div-i nâ mahreme açma bu sırrı
Makam-ı hayret içre eyle seyran
Deli vü esrüg ü sermest ü hayran
Olasın tâ kim ol dildâre mahrem
Visâl-i hazret-i dîdâre mahrem
Ezelden bir meseldir kim demişler
Tarîkat pirleri şekker yemişler

Ne ise zâhirin bâtının oldur
Zahirden bâtına düş doğru yoldur
Nazar eyle Hak'ın hikmetlerine
Taâlâllah zihî kudretlerine
Yarattı cânını Hak bir nefesten
Anı bil çıkmadan uş bu kafesten
Ki bir gevherdürür eşyânın aslı
Hem anın ma'dini menba'ı nesli
Ki her kim dürr iledür kân-ı gevher
Ne gevher kim hakîkat Hak'ka mazhar
Cihan katre anın bahri yanında
Ki gark olur akıllar pâyanında
Velî katre değil deryâdan ayru
Ulaşıcak bir olur sanma gayru
Eline alıcak bir saf âyine
Yine özün görürsün her âyine
Görünen göz göre hem öz cemâlin
Dahi nedir sana senden hayâlin
Yakin bak kim sana senden yakindir
Irak bakma beru gel sen yakindir
Yüzünde vü gözünde vü sözünde
Özüdür cân olan hey can özünde
Kamuda oynayan bu devr-i Hak'dır
Özün bilene bu yahşi sebaktır
Bu ma'na her kimin hakkı değildir
Ki sıdk ile gönül sâfî değildir
Eğer seyr eylesen cân iklimini
Serây-i gülşeni cânân ilini
Ki özü câna cân olmuş bu câne
Nihânî geşt eder hâne be-hâne
Yakin ayru değildir kendüden can
Ki birdir ma'nide katre vü umman
Güneş zerre vü hem zerre güneştir
Özünü özüne ey can ulaştır
Çerâğ-ı aşk ile et cânı rûşen
Ki zulmet ref'olub cism ola gülşen
Kimin ki aşkı yok varma yanınca
Geçer fursat o aşka boyanınca
Kim ola aşk ile sermest divâne
Ana yoktur kalem varsa divâne
Yürü aşkı özüne pîşe eyle
Yeter uzakı fikr endîşe eyle

Bu demi hoş gör ey can Hak'ka şükr et
Bu fikrin terkin ur özünü fikr et
Ne idin âlem-i vahdette söyle
Bu kesret evine düştün mü böyle

Neye geldin ne getürdün cihâne
Ne iltersin sen âhır câvidâne
Bunu bildin ise erdin makame
Hakîkat menzili dâr-üs-selâme

Bu remzi iste bir ehl-i nazardan
Vere lûtf eyleyüb ger nev haberden
Elinde var iken bir ihtiyarlık
Hak'ın âşıklariyle eyle yarlık

Elini alalar bir dar mahalde
Gerektir ancileyin yar mahalde
Yârim deyen çok olur bunda ey yâr
Sakın her birine aldanma zinhâr

Kimi sevsen hem anınla koparsın
Ana kim cân ü dilden sen taparsın
Uzaktır menzilin azık kazangıl
Yeter özendiğin dünyâya vazgıl

Hayâl-i aşka özün hemdem eyle
Anınla hoş safâ vü hem dem eyle
Ki her halde ola aşkın hayâli
Değildir halden ol hâl ehli hâli

Tesebbüh eyle ey can hânedâna
Yolunda kalma anın cism ü câna
Cemâl-i Mustafâ'ya ver salevât
Bulasın dü cihân içre saâdât

İbâdetler başıdır dinle kardaş
Salâvat aşk ile ger ola yoldaş
Kimin aşkına yarattı cihânı
Budur ayn-i ibâdet anla anı

Tevekkül kıl tefekkür eyle idrâk
Nedir ol âlem-i ma'nîde Levlâk
Muhammed ümmeti kalmaz tamuda
Salevat ver canın yanmaya od'a

Ana ihlâs ile ümmet olagör
Ola münkir olanın gözleri kör
Hak'ın dostunu bil kim dost olasın
Şehâ ulaşuben peyvest olasın

Kimin elindedir bu cümle âlem
Bu hikmete ulaşur gerçek âdem
Nebî mi'râca çıktı kimi gördü
Makam-ı müntehâda kime erdi
Yol üstünde durur Arslan'ı gördü
Çıkardı yüzüğünü ana verdi
Dedi ki aramızda bu nişâne
Bu sözlere mevâlîler inane
Bunu fehm eyle kim özge hayaldir
Hayâl içre visâl içre maaldir
Yürü şâhâ müdam gönlün açılsun
Lâtif söyle lebinden dür saçılsun
Nişan göster kim olasın şehâ kul
Ki değme kimse olmaz şâha makbul
Nedir söyle bana şâhın nişânı
Eğer mü'min isen sen Şâhı tanı
Anın emriyle çeğzinür felekler
Ana secde kılur gökte melekler
Mürüvvetle kerem lûtf u sehâvet
Nişânı şâhın ey ehl-i saâdet
Hasen Hüseyn'i sev candan hemîşe
Zehi kutlu (1) ki can şâha ulaşa
Ali Zeynelabâ Bâkır u Ca'fer
Bulardır rehbere mürşid ü rehber
İmam Kâzım Ali Musâ Rızâ'ya
Rızâ verdim yakin Âl-i Abâ'ya
Takî vü bâ Nakî Şah Askerî'den
Olagör şah imamlar serverinden
Erişti va'de-i Âl-i Muhammed
Zuhûr ede ki ol Mehdî Muhammed
Bu on iki imama kıl ivallah
Eğer mü'min isen yaricin Allah
Yakin oldu çıka sâhib zamânın
Velâyet leşkeriyle hânedânın
Alâmetler göründü cümle ahvâl
Ki tebdil görebilmez öyle ef'âl
Cihan aksine döndü ey birâder
Diler dîv ola insâna berâber

(1) Bahtlu: Divan.

Kaçan dost oliser bu ham hayaller
Yakışmaz yol içinde işbu haller
Bu bir kâr ebesi mülkünü gözler
Görür bu ma'ni ışığını gözler
Zuhûr olmaz cihan karışmayınca
Bu âlem halkı küfre düşmeyince
Yine oynaya Şâh'ın Zülfekar'ı
Mutî' ola anın emrine varı
Gel imdi bir dahi sohbeti dinle
Kulak tut bu sözün ma'nîsin anla
Eder bundan ahır seyrân anda
Ne köşk ü taht yaparsın ya'ni bunda
Yükün zulm ise arkandan bırakgıl
Teferrüc eyleyüb dîdâre bakgıl
Eresin menzile oynaya güle
Ki şeklin benzeye gülşende güle
Bu dünyâ mihnetin vahdete değşür
Özünü sıdk ile sen Şâha tapçur
Hak'ı erden eri mü'minden iste
Budur pendim sana şikeste beste
Ere yeten Hak'a yeter yakin bil
Eğer tâlib isen bu remzi duy bil
Kim ol can kim hakîkat pîrimizdir
Yolunda teslimiz ol mîrimizdir
Eğerçi katreyi sudan yarattı
Velî öz aşkını ana yâr etti
Bu sun'ullaha eyle sen sücûdu
Münevver eylegil işbu vücûdu.
Gerek sun'-i Hak'a ikrâm ü ta'zîm
Melek âdemden alur ilm ü ta'lîm
Zehî sûret anı canlar göricek
Yanınca sürünür olur zaifcek
Gönül gözüyle bak dîdar göresin
Nice bir bu der ü dîvar göresin
Ne kim vardır bu sûrette göründü
Tecellî şevkini bunda gör indi
Ki bunda görmeyen can anda görmez
Kalur ol vuslat-ı cânâne ermez
Bu vechin tefsiri Tevrât ü İncîl
Eder Zebûr ü Fürkan ehli te'vîl
Serîatle tarîkat yollarıdır
Ki ma'rifet hakîkat halleridir

Bu dört kitabların ma'nîsini hem
Özün bilüb olasın yolda muhkem
Yakîn ehli yanında yol sürüldü
Ki münkirler bu dergâhtan sürüldü
Bu yolda bir delîl rehber (1) gerektir
Tarîkat içre ihlâs er gerektir
Mürîd olur ola ehl-i irâdet
Ala her işte ol pirden icâzet
Ram ide uyhuyu ol dost yolundan
Yana pervâne tek bu aşk od'undan
Tarîk-ı evliyâ bir doğru yoldur
Yeter her yitene kendini buldur
Eğer olmaz isen bu yolda gerçek
Velâyet sofrasından sen elin çek
Kerem kânı Ali'dir hâşe lillâh
Kaçan öz çâkerini ide gümrah
Muhibb-i şâh olan mihnette kalmaz
Çıkar aydınlığa zulmette kalmaz
Koma Şah dâmenini dâim elden
Yapış silsilesine cân ü dilden
Çalınma dört yana bağlan Ali'ye
Erenler serveri şâh-ı velî'ye
Terazi sûr u mîzan haşr ü mahşer
Ali elindedir filcümle yekser
Geçerem ol sırât-ı müstakîmi
Anın himmetidir ezel kadîmi
Velâyet şehrinin kadri Ali'dir
Hak'ın fermânile şâh-ı velîdir
Yedi tâmu sekiz cennet nişânı
Kamusu sendedir anın beyânı
Vücûdundan gider tamu sıfâtın
Yaman hûdur bırak elden berâtın
Sıfât-ı ehl-i cennet yahşi hûdur
Ki hulku yahşi olan bahtlûdur
Kemâl ehli ile olgıl musâhib
Ki andan ma'rifet kesb et acâyib
Özün bilmez ile durma oturma
Ömür zâyi' geçer aklın yitürme
Kişiye durmak oturmak gerektir
Velî öz lâyıkiyle yeğrektir

---

(1) Delîl ü pîr: Divan.

Kimin kim ma'ni içre zâtı yoktur
Çürürktür sözünün bünyâdı yoktur
Yakin sıdk âdemin sermayesidir
Bu remzi ol bilür cân ebesidir
İman ehli isen ey can velîkin
Ki cism ü can dilinde tutmagıl kin
Budur benden sana pend ü emânet
Gönül yıkma velî eyle imâret
Dahi yoldaşını komşunu gözle
Ki halkın aybını sen açma gizle
Yoldaş olur rahm ede yoldaşına (1)
Yoldaşın uğratmaya yoldaşına (1)
Kamu amelden efdaldürür insâf
Hak'ın öz evidir olsa gönül sâf
Be-hakk-ı Fazl-ı Hak çün oldu tevfîk
Yola tapanlara hak yolu tahkîk
Hak'ın ol haklığı hakkı hakiçün
Ki zât-ı mutlakı Fazlı hakiçün
Cemâli pertevi şevki hakiçün
Kemâl-i kudreti aşk hakiçün
Hem ol ayn-ı müsemmâsı hakiçün
Kelâm ü ilm ü esmâsı hakiçün
Muhammed ü Ali dîni hakiçün
Velîler hırkası donu hakiçün
Nebî seyrettiği mi'rac hakiçün
Ki Mekke Medine ol Hac hakiçün
Serâser cümle evliyâ hakiçün
Tarîk u remz-i evliya hakiçün
İmam Hasen şehîd canı hakiçün
Dökülen Şah Hüseyn kanı hakiçün
Hem on iki şah imamlar hakiçün
Kıgırıcak yeten erler hakiçün
Enelhak söyleyen Mansur hakiçün
Şehidler üzre inen nur hakiçün
Seyid Gazî hocam Hünkâr hakiçün
Erenler ettiği ikrar hakiçün
Kim üçler yediler kırklar hakiçün
Budala kavm-i sermestler hakiçün
Ki Rum abdalları sıdkı hakiçün
Horâsan pirleri nutku hakiçün

(1) Bu iki mısra «Fâilâtün fâilâtün fâilün» vezindedir.

Nihan dervişlerin sırrı hakiçün
Bu yol pirlerinin pîri hakiçün
Ki Mecnun hasret-i Leylî hakiçün
Kadılar hürmeti yolu hakiçün
Safâ ehli sofi sâfi hakiçün
İvallah ehli insâfı hakiçün
Âşıklar âteş-i aşkı hakiçün
Ki tesbîh-i sehergâhı hakiçün
Müdam çağırdığım ol Şah hakiçün
Hacet kabûl olan dergâh hakiçün
Suçum bağışla Şah-ı Kerbelâ'ya
Kamu âşıkların şâh evliyâya
Kabûl et bu duâmı yâ İlâhî
Ki sensin cümlenin püşt ü penâhı
Şehin bir bendesiyem hâs mevli
Didar-ı aşka sâdık lâübâli
Ne erbâbem ne zâhid hâk-i pâyem
Bihamdillâh ki dost aşkıyla mâyem
Lûtuf ıssı ganîdir pâdişâhım
Ümidgâhım penâhım âli şâhım
Hatâyî'm derdmendem bir kemîne
Anıcak Hû diniz anın demine
Teveccehtü tevekkeltü alâllah
Kulak çektim dedim âlemlere şâh
Cihanda kalmağiçün bir nişâne
Nasîhatnâme dedim dervişane (1)

— 193 —

— *Mef'ûlü mefâilün faûlün* —

Ol şâh ki mazhar-ı Hudâ'dır
Hak'tan anı kim dedi (2) cüdâdır
Cümle sebak aldı evliyâdan
Piş oldu kemâli enbiyâdan
Maksûd-i cihan cemî' sensin
Ey gevher-i pâk sen nedensin
Âdem ne bilür hakîkatini
Bilmez çü melek tarîkatini

---

(1) Divan, Sd. Mc. Bu mesnevînin Londra nüshasında 168 beyit olarak kayıtlı bulunduğu anlaşılmaktadır.
(2) Diyer: Nüsha.

Geldin çü vücûda Hak seversin
Hak sende zuhur çü ayn-ı Hak'sın
Ey sırr-ı velâyet ü hidâyet
Bu bendene eyle lûtf inayet
Arş oldu çü kürsi istivâdan
Kaddin ki göründü müntehâdan
Firdevs-i berin makamı sende
Cibrîl-i emin peyâmı sende
Rûhülkudüs oldu ism-i zâtın
Münkir ne bilür senin sıfâtın
Hem sende bulundu ism-i a'zam
Hem sende göründü rûh-i âdem
Hakkında denildi (1) satr-ı Levlâk
Levlâke lema halekt-ül-eflâk
Deryâ kamusu mürekkeb olsa
Kâtib melekût müretteb olsa
Yazmaya olur kamusu vasfın
Hak'dan hak olur nasîb kısmın
Gönlün senin oldu bahr-i kudret
Ol bahre kim oldu mevc-i rahmet
Ayırma fakîri rahmetinden
Dûr eyleme şükr ü ni'metinden
Men tek sana bende ola bîhad
Kemter zi kemin gulâm bî ad
Lûtf eyle fakîre yâ İlâhî
Şerm eyleme gel bu rû siyâhi
Göre kerem ü livâ-yı rahmet
Deryâ-yi fütüvvet ü mürüvvet
Çün nûr-i zemîn ü âsmansın
Maksûd ü murâd-ı Kün fekânsın
Tendir bu cihân içinde sen can
Yalnuz ne ki cân ü hem cânan
Bu bendelerin işinden âgâh
Sen mazhar-ı lûtf-i Hak'sın ey şâh
Çün rahmetine ümîd vârem
Kim var dahi ben de kime varem
Ger mukbil isem beni kabûl et
Hak dergehine kemîne kul et
Ger müdbir isem heman seninem
Ger yahşi eğer yaman seninem

(1) Tîginde yazıldı: Nüsha.

Hiç yoktur ola elimde nesne
Bîçâre kulum şikeste beste
Sen şâh-ı kerîm ü pür keremsin
Ümmîd ederem emim de sensin
Hak'kın sağ eli senin elindir
Allah'ın yolu senin yolundur
Hak yoldan azıtma yâ İlâhî
Kim sensin iki cihan penâhı
Çün gördü seni be şekl-i arslan
Yedinci felekte sebz-i derban
Kesme nazarın bu nâtüvandan
Ayırma bizi ol âstandan
Sensin yaradan bu hâs ü âmı
Küstahem dimem dâhi kelâmı
Ey nûr-i Hudâ çerâğ-ı âlem
Koyma meni zulmet içre kalam
Ey iki cihânın âftâbı
Var eyle çü zerre men türâbı
Kıl bâkî meni fenâ yüzünden
Sen haksın ü men hatâ yüzünden
Sen kân-ı mürüvvet ü atâsın
Bağışla *Hatâyî*'nin hatâsın (1)

---

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, 667, Sd. Mc.

DEHNÂME'DEN

— 194 —

— *Mef'ûlü Mefâilün faûlün* —

Bâ ism-i ilâh-ı Ferd ü Yezdan
Rahmân ü Rahîm ü Hayy u Sübhan
Her kârına ey dil ibtidâ kıl
Çün ahde Belî dedin vefâ kıl
Tâ her bir işin yete kemâle
Şükr eyle Celîl-i Zülcelâl'e
Vird eyle senâ-yi Mustafâ'yı
Zikr eyle kemâl-i Murtezâ'yı
Tâ ola işin dürüst ü kâmil
Ez fazl-ı eimme-i efâzıl

— 195 —

— *Sıfât-ı gülşen-i bahâr* —

Kış gitti yine bahâr geldi
Gül bitti vü lâlezâr geldi
Kuşlar kamusu figane düştü
Aşk odu yine bu câne düştü
Yer geydi kabâ-yi Hızr pûşan
Cümle dile geldi leb hamûşan

— 196 —

— *Şi'r be-resm-i şikâyet ez ışk* —

Ey can ü dili harâb eden aşk
Uşşâkı kem ez türâb eden aşk
Odlâra salub ferâgat ehlin
Yakup ciğerin kebâb eden aşk
Ma'şûka müdâm içmek içün
Diller kanını şerâb eden aşk
Dîvânelerin tutub tarîkın
Terk-i vera'u sevâb eden aşk

Her zerre teki vücûde düşse
Meşhûr çü âftâb eden aşk
Dünyâda her ehl-i hânümânı
Bî mesken ü hord ü hâb eden aşk
Zühd ehli suâl edende her dem
Min (1) sohbete bir cevâb eden aşk
Ma'şûka saruya baksa âşık
Baht-ı siyehin nikab eden aşk
Her demde *Hatâyî* haste hâle
Sad nâz ile min itâb eden aşk

— 197 —

— *Şi'r ez zebân-ı âşık* —

Şah şahlığ eder çü nevker olsa
Eşikte gulâm-ı kemter olsa
Hoşdur felek üste mâh-ı dilcû
Ammâ ki yanında ülker olsa
Hurşîd önünde zerre hoştur
Göklerde karîn-i ahter olsa
Dâim yaşım ol ayağa damsun
Ser ayağı hûb olur ter olsa
Hüsnü sıfatın yazam kitâba
Vasfında hoş ola defter olsa
Çevgân kimi (2) zülfü var işittim
Top olmağa ana bir ser olsa
Alsun kulağa *Hatâyî* şi'rin
Şahlar kulağında gevher olsa

— 198 —

— *Şi'r be-resm-i şikâyet ez tâli'* —

Yandım gam od'una serbeser men
Gam hemdemi yâr gitti elden
Şâd olma gönül çek imdi gamler
Destimde ne vâr gitti elden

(1) Min: Bin.
(2) Kimi: Gibi.

Nîsan kimi tökgil ey gözüm yaş
Ol tâze bahâr gitti elden
Bu sabr ü karâr gitti menden
Nâmûs ile âr gitti elden
Cânım dileği refîk u yârim
Her nesne ki vâr gitti elden
Düş ayağa gölge tek *Hatâyî*
Ol serv-i çenâr gitti elden

— 199 —

— *Şi'r ez zebân-ı âşık be-tarîk-i kâmrânî* —

Peh peh ki menem o cism-i bî can
Kim nâgeh ona ulaştı bir can
Peh peh ki menem o Hızr'a nisbet
Kim ona bulahtı âb-ı hayvan
Peh peh ki menem sakîm-i mühlik
Hâtiften erişti ona derman
Peh peh ki menem şikeste Ya'kub
Kim buldu visâl-i hûb-i Ken'an
Peh peh ki menem azîz-i Kâ'be
Hannân'e erişti buldu Mennan
Peh peh ki menem o mûr-i pâmâl
Kim verdi nigin ona Süleyman
Ey haste *Hatâyî* şâkir ol kim
Mihr ile visâle döndü hicran

— 200 —

— *Şi'r ez zebân-ı âşık nehc-i taleb-i-ma'şûk* —

Hoş dem ki bu cism ü can kavuştu
Cânan ile hem cihan kavuştu
Bu gündürür ol ki haste Ya'kub
Yûsuf'dan erüb revan kavuştu
Bu gicedir ol bu teşne Hızr'a
Hayvan suyu nâgehan kavuştu

Bu dün odürür ki Fahr-i âlem
Bâ hazret-i Lâmekân kavuştu
Âdemle bugün buluştu Havvâ
Yüz cehd iledir cihan kavuştu
Oldur bu gece ki ehl-i îman
Uçmağ ile câvidan kavuştu
Ferhunde zaman ki dilberine
Ölmüş ten ile çü can kavuştu
Şükr eyle *Hatâyî* kim senünlen
Ol şâhid-i mihriban kavuştu

— 201 —

Ol gül ki ona zelîl bülbül
Gülzâr-ı ruhindedir yavuz gül
Ol şûha ki cân olurdu Ferhâd
Şîrin dudağından aldı yüz dâd
Ol yâre ki akl olurdu Mecnun
Uş Leyli saçına oldu makrun
Pervâne idi bu şem'a ol can
Pürtâb-ı ruhinden oldu reyyan
Ol mâha ki cân müşteriydi
Vuslat gecesinde hoşteriydi

XVI ncı asır

Osmanlı Şairlerinden

MİDİLLİLİ

HİTÂBÎ'DEN ÖRNEK ŞİİRLER

— I —

— Gazel —

— *Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün* —

Geldi sürâhi meclise ref'eylemiş nikab
Zeyn eyledi mecâlisi zerrin bir âftâb
Mânend-i câm Hızr-ı nebî'dir misâl ilen
Âb-ı hayât içindeki can bahş eden şerâb
Ma'şûk serv kamet ü mahbûb sîm ten
Tâvûs-i ravza cilve kılup çıkmış ez nikab
İçmiş şerâb-ı lâ'l hoş öper eyâğ ol
Nukl eylemeğe cân ü ciğerden diler kebâb
Kulkul verir metâreye ya'nî dinil dinil
Baş eğdirir piyâleye kim kıla içtinâb
Âyîne-i Skender ü hem câm-ı Cem budur
İzhâr eden nihâni kılur şeyhi hem şebâb
Bir yerde kim otura *Hitâbî* buhûr veş
Gökte okur melâike Yaleytenî Türâb

— II —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Çıkmaz ey dilber senin hayl-i hayâlin yâddan
Kişver-i gönlümü yıktı aşkınız bünyâddan
Tâ ki düştüm ey perî peyker firâkın oduna
Tuttu âvâzım cihânı âh ile feryâddan
Niçe kim dünyâ yüzünde haste cânım tendedir
Çıkmaya derd ü firâkın bu harâb âbâddan
Tâ ki çeşmim karşusundan ayrı düştün ey sanem
Gitmeye hergiz hayâlin hâtır-ı nâşâddan
Sen *Hitâbî* sözüne aldanma ey zâhid yürü
Tâ ezel ta'lîm olubdur bu hakîm üstâddan

— III —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Taâlâ şânuhu ekber bu ne hüsn-i dilârâdır
Cemâlin hûriden yeğrek boyun tûbâdan a'lâdır

Gözüm yüzün görür her dem zihî nâzır zihî manzar
Muanber kâkülün cânâ aceb âşüfte sevdâdır
Sanevber kametin gördüm senin ey server-i hûban
Belâdan dil halâs olmak aceb himmetlü bâlâdır
Eğer cevr ü cefâ kılsan eğer mihr ü vefâ etsen
Yolundan dönmeğim yoktur ki Hak dânâ vü bînâdır
Hitâbî hastenin ver gel muradın hasbetenlillâh
Ki hâk-i âstânında işi dâim temennâdır

— IV —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Sebep bilmem ne zulm eyler nesin aldım bu devrânın
Belâ vü firkati derdi bana yetmez mi cânânın
Der-i dilberden ayrıldım diyâr-ı gurbete düştüm
Gözüme âteş-i dûzah göründü Mülkü Osman'ın
Dilim par par yanar güm güm öter sînem akar yaşım
Din (1) ey derd ehli âşıklar devâsı ne bu hicrânın
Kara zülfünü andıkça dilerdim dağlara düşem
Felek gerdânına attım kemendin âh ü efganın
Bize dilber mi bulunmaz *Hitâbî* biz sipâhîyüz
Hudâ ömrün ziyâd etsün Şeh-i Sultan *Süleymân*'ın

— V —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ol sanem kim gice gündüz cân anın hayrânıdır
Akl ü fehm andan beru aşk ile sergerdânıdır
Dilberim yârim azîzim gamgüsârım mûnisim
Can şikârım sevgi yârim cânımın cânânıdır
Dün sabâ geldi bana hoş mu'teber böyle dedi
Galibâ şol mehlikanın zülf-i müşgefşânıdır
Ey gönül hicran gamından cok şikâyet kılma kim
Âşıka cevr ü cefâsı lûtf ile ihsânıdır
Bu *Hitâbî* şi'rine ayb etme ey nâkes hasûd
Cümle uşşâk ehline her dem anın dîvânıdır

(1) Deyin yerine.

— VI —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Hatt u hâlin garet-i dîn etmeğe leşker yeter
Başa sancak çekmeğe kâkülllerin server yeter
Bâğa varmaktan garaz seyr-i gül ü gülzâr ise
Tâze dâğı sînemin bana gül-i ahmer yeter
Âh-ı âşık bir yalın şemşîrdir kim gûyyâ
Kim şirâr-ı nâr-ı aşk ana dilâ cevher yeter
Gözlerim her dem nedendir gönlümü meftûn ider
Hatt hâlin çün kamer devrinde şûr u şer yeter
Dostum yüz verme düşmen sana lâlâlanmasun
Pâdişehsin bu *Hitâbî* tapuna çâker yeter

— VII —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Üstüme yol sürmek istersen tarîk-i câne bas
Hüsn ilinin şâhısın sermenzil-i sultâne bas
Geh düşersin gâh durursun ey sabâ serhoş musun
Yâr kûyidir gözün aç ayağın merdâne bas
Bu imâret diyeler bir seng dil bünyâdıdır
Pâdişahım seyre çıktıkca dil-i vîrâne bas
Fitne koparmak dilersen gel tırâş et hattını
Mâr kuyruğun basarsan zülfüne bir şâne bas
Bâştan çıktın gözünü açmadın ey şem'-i bezm
Sana kim der gel o rütbe meclis-i cânâne bas
Ağırı altun değer câmın ne bilsün sofiler
Sâkıyâ rindâne gel ânı kef-i yârâne bas
Bezm-i aşkın ey *Hitâbî* pehlevânısın bugün
Rezm içinde bir eyâğ ile Cem'i merdâne bas

— VIII —

— Murabba' —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Âh kim hasret ile gözlerimi bürüdü yaş
Yine kan oldu kara bağrımın üstündeki baş

Beni aşkın sanemâ eyledi âlemlere fâş
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

Garazın cevr ü cefâ ile ya mihnet ise
Yeter ey rûh-i revânım bize bu firkat ise
Sizin illerde vefâ eylemeniz âdet ise
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

Tutalım cevr ü cefâ eylemek oldu sana hû
Gidere âdet edinme kerem et sen anı ko
Etme sen lâle ruhim sizlere kanûn ise bu
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

Mihnet ü derd-i dili kime hikâyet edeyin
Kıssa-i şerh-i gamı kime rivâyet edeyin
Varayın *Şâh Süleymân*'e şikâyet edeyin
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

Her kişi illere ne ettiğini bulsa gerek
Câm-ı mey gibi gözünün kabağı dolsa gerek
Bu *Hitâbî*'ye cefâ ile diye nolsa gerek
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

BİBLİYOGRAFYA

Bibliyografya

— Hatâyî divanını tertib ederken müracaat edilen menbalar —

1 — *Abdülbakî Gölpınarlı:* Yunus Emre, matbu, iki cilt.

2 — *Abdülbakî Gölpınarlı, Pertev Naili Boratav:* Pir Sultan Abdal 1943. —

3 — *Âli* (Müverrih): Künhül'ahbar, Üniversite Kütüphanesi, yazma nüsha.

4 — *Bakırgan kitabı:* Kazan tab'ı 1837. Müteaddit defalar basılan bu eserde şiirleri kayıtlı bulunan şairler şunlardır: Ahmet Yesevî, Beyza, Bîçâre, Bihbûdî, Fakîrî, Garîbî, Gazalî, Gedâyî, Hakim, Hatâyî, Hubbî, Hüdâdât, İkanî, Kasım, Meşreb, Miskin, Nesîmî (Kul), Râcî, Süleyman, Şemseddin, Seref, Şerif, Şühûdî, Tıflî, Ubeydî.

5 — *Besim Atalay:* Bektaşîlik ve Edebiyatı, 1340.

6 — *Fâizî* (Kafzâde): Tezkire-i Şuarâ, yazma. Muhtelif Kütüphanelerde ve hususî ellerde müteaddit nüshaları vardır.

7 — *Feridun Bey* (Köçerli): Âzerbaycan edebiyatı tarihi materyalleri 2 cilt. Bakû 1926.

8 — *Feridun Bey:* Münşeat, matbu.

9 — *Fuat Köprülü* (Prof.): Anadolu'da İslâmiyet, Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası sene 2, sayı 4, 5, 6.

10 — *Fuat Köprülü* (Prof.): Âzeri maddesi, İslâm Ansiklopedisi cüz 12, s. 118- 151, İstanbul 1942.

11 — *Fuat Köprülü* (Prof.): Habîbî, Darülfünun Edebiyat Fakültesi mecmuası c. VIII, s. 5, 1932.

12 — *Fuat Köprülü* (Prof.): Sam Mirza ve Tezkiresi, Hayat mecmuası No. 27.

13 — *Fuat Köprülü* (Prof.): Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 1918.

14 — *Hacı Kemal:* Câmiünnezâir, yegâne nüshası Beyazıt Umumî Kütüphane.

15 — *Hasan Âli, Hamamî Zade İhsan, Hıfzı Tevfik:* Türk Edebiyatı Nümuneleri, matbu. Bu mühim eserde Hatâyî'nin 10 manzumesi kayıtlıdır, İstanbul 1927.

16 — *Hatâyî* (Şah İsmail Safevî): Divan, Millet Kütüphanesi, manzum eserler No. 131.

17 — *İskender Münşî:* Tarih-i Âlemârâ-yi Abbasî, matbu.

18 — *İsmail Hikmet:* Âzarbaycan Edebiyatı Tarihi 2 cilt. Bakû 1928.

19 — *Kâtip Çelebi:* Takvîm-üt-tevârih, matbu.

20 — *Lâmiî:* Nefahâtül'üns tercümesi, matbu.

21 — *Mecdut Mansuroğlu:* Anadolu metinleri XIII üncü asır, Şeyyad Hamza, Türkiyat Mecmuası Cilt VII-VIII, 1942.

22 — *Mecmua:* İnkılâp Müzesi, M. Cevdet kitapları, Küçük mecmualar No. 556. Bu eserde Hatâyî'nin bir kaç manzumesi ve bir çok Hurufî ve Bektaşîlerin şiirleri kayıtlıdır.

23 — *Mecmua:* İnkılâp Müzesi Müdürü Şemseddin Güneren'e âit bir yazmadır. Hatâyî'nin Terciibendi ile diğer bir kaç manzumesini muhtevidir.

24 — *Mecmua:* İstanbul Vilâyeti Mektubçusu Osman Ergin'e ait bir yazmadır. Hatâyî'nin de bazı şiirlerini muhtevidir.

25 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 542. Bu yazmada Hatâyî'nin mahdut bir kaç manzumesi kayıtlıdır.

26 — *Mecmua:* Millet kütüphanesi, manzum eserler No. 543. Bu mühim yazmada bir çok mutasavvıf ve Hurufî şairleri arasında Hatâyî'nin de bir kaç şi'ri kayıtlıdır.

27 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 551. Bu yazmada Hatâyî namına iki şiir kayıtlıdır.

28 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 557. Bu yazmada Hatâyî'nin bir manzumesi kayıtlıdır.

29 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 559. Bu yazmada Hatâyî'nin Terciibendi «Muaşşer» başlığıyla kayıtlıdır.

30 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, manzum eserler No. 589. Bu mühim mecmuada Şah İsmail hakkında söylenmiş bazı tarihler kayıtlıdır.

31 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 599. XVI ncı asırda yazılmış bulunan bu mecmuada Hatâyî'den başka o devir şairlerinin bir çok manzumeleri kayıtlıdır.

32 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, manzum eserler No. 614. Bu yazmada Hatâyî namına iki manzume kayıtlıdır.

33 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, manzum eserler No. 631. Bu mecmuada Hatâyî'nin bir çok şiirleri kayıtlıdır. Bir kısım Bektaşîlerin de manzumelerini muhtevidir.

34 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 643. Bu yazmada Hatâyî'nin bazı beyitleri ve Yavuz'un ona manzum olarak verdiği cevaplar kayıtlıdır.

35 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 667. XVI ncı asırda yazılan bu mühim yazmada Hatâyî'den başka (Nesimî, Sürurî, Misalî, Halîlî, Usulî...) gibi bir çok şairlerin ve bilhassa Hurufîlerin şiirleri kayıtlıdır.

36 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 685. Bu mühim yazmada Hatâyî hakkında söylenilmiş bazı tarihler kayıtlıdır.

37 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 695. Bu mühim mecmuada Hatâyî'nin Farsça bir gazeli kayıtlıdır.

38 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 702. Bu yazmada Hatâyî'den başka bir takım Bektaşî şairlerinin de manzumeleri kayıtlıdır.

39 — *Mecmua:* Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 785. XVII inci asırda tertib edilen bu mühim mecmuada Hatâyî'nin de bir kaç şiiri kayıtlıdır.

40 — *Mecmua:* Nebizade İsmail Hakkı'ya ait bir mecmuadır. Kendi kitaplarım arasındadır.

41 — *Mecmua:* Raif Yelkenci'ye ait bir yazmadır. Hatâyî'nin bazı şiirlerini muhtevidir.

42 — *Mecmua:* Sadeddin Nüzhet Ergun'a aid 12 adet yazmadır. Her birinde Hatâyî'nin de muhtelif şiirleri kayıtlıdır.

43 — *Mecmua:* Süleymaniye kütüphanesine mülhak Yahya Efendi kütüphanesi No. 3452. XIX uncu asırda yazılan bu mecmuada Hatâyî'ye isnad edilen bir gazel kayıtlıdır.

44 — *Mecmua:* Süleymaniye kütüphanesine mülhak Yahya Efendi kütüphanesi No. 3903. Bu mühim mecmuada Hatâyî'nin mahdut bir kaç şiirinden başka bir takım Hurufî ve Bektaşî şairlerinin manzumeleri kayıtlıdır.

45 — *Mecmua: T*opkapı Sarayı - Emanet Hazinesi No. 1562. Bu mühim mecmuada Hatâyî'nin Arabça bir kıt'ası ile Yavuz'un cevabı kayıtlıdır.

46 — *Mecmua:* Topkapı Sarayı, Revan köşkü No. 1969. Bu mühim mecmuada Hitâbî'nin bazı şiirleri kayıtlıdır.

47 — *Mecmua:* Üniversite Rıza Paşa K. No. 1547. Bu mühim mecmuada Hitâbî'nin bazı şiirleri Hatâyî mahlâsile kayıtlıdır.

48 — *Mehmed Ali Terbiyet:* Dânişmendân-ı Azerbaycan. Bu kitap 1312 Hicrî Şemsî (M. 1934) de Tahran'da basılmıştır. Bir çok Azerbaycan şair ve ediblerini muhtevi-

dir. 136 ncı sayfada Hatâyî'nin Farsça bir manzumesi yazılıdır.

49 — *Mir Hont:* Habîb-üs-siyer, Üniversite Kütüphanesi Şarkıyat Enstitüsü.

50 — *Mirza Ahmed:* Târîh-i Safeviyan, Millet Kütüphanesi Farsça Kitaplar No. 810.

51 — *Nazmî* - (Edirneli): Mecma-ün-nezair, muhtelif yazmaları vardır.

52 — *Nesimî:* Divan, Beyazıd ve Ayasofya kütüphanelerindeki yazmalar. Millet kütüphanesine mülhak Hakimoğlu Ali Paşa kitapları arasındaki en eski yazma nüsha No. 639.

53 — *Rieu* (C.): Türkçe yazmalar kataloğu, matbu.

54 — *Rıfat Gözmen:* Hatâyî; ecdadı, hayatı, şiiri, divanı 1942. 1943 Üniversite Edebiyat Fakültesi Türkoloji mezuniyet tezi, Türkiyat Enstitüsü No. 151. Bu tezin sonuna Millet kütüphanesindeki Hatâyî divanının aynen kopyesi ilâve edilmiştir.

55 — *Ruhullah* (Derviş): Bektaşî Nefesleri.

56 — *Sadeddin* (Hoca): Tâcüttevarih, matbu.

57 — *Sadeddin Nüzhet Ergun:* Bektaşî şairleri 1930 tab'ı. Bu eserde şairin hece vezniyle yazılmış 45 manzumesi kayıtlıdır. Bunlar arasında yazılı olan,

Güzel şâhım her yerlerde görünür
Aslı nedir neye verdin Bağdad'ı

matlalı nefesin başka bir şaire aid olduğu ve 17 nci asır mahsulü bulunduğu anlaşılmıştır. Bir manzumenin de aruz vezniyle olduğu tebeyyün etmiştir (Hatâyî divanı Şiir No. 184).

58 — *Sadeddin Nüzhet Ergun:* Bektaşî Şairleri ve Nefesleri 1944.

59 — *Sadeddin Nüzhet Ergun::* Pir Sultan Abdal hayatı ve eserleri, 1930.

60 — *Sadeddin Nüzhet Ergun:* Türk şairleri, 3 cilt.

61 — *Sam Mirzâ-yı Safevî:* Tuhfe-i Sâmî, Tahran tab'ı 1314, matbu nüsha, yazmalarına nazaran eksiktir. Meselâ bakınız: Fatih kütüphanesi No. 4241, 4242.

62 — *Şehî:* Tezkire-i şuarâ, matbu.

63 — *Selman Mümtaz:* Âzerbaycan edebiyatı, Seyid İmâded-din Nesîmî, Bakû, 1936.

64 — *Süleyman* (Şamdânzâde): Mür-ıt-tevârih, yazma yegâne nüsha, Beyazıd Umumî Kütüphanesinde.

65 — *Tahir* (Bursalı): Osmanlı müellifleri, 3 cilt, H, 1333.

66 — *Yusuf Bey* (Vezirof): Âzerbaycan edebiyatına bir nazar, İstanbul 1337.

ŞİİRLERİN FİHRİSTİ

Şiirlerin Fihristi

— Parantez içindeki rakamlar, manzumelerin kitaptaki sıra numaralarını göstermektedir. —

— A —

194 — (189) Va'de-i vasl ideli bir kılca kaldı cânımız
195 — (182) Evliyâdan hâsıl ettik aşk ile sevdâyı biz
196 — (59) Sôfî mezhebimin nesin sorarsın
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz
197 — (183) Biz ezelden tâ ebed meydâna gelmişlerdeniz
198 — (60) Biz de hânedâna gider der idik
Mihman canlar bize safâ geldiniz
199 — (61) Yine mihman gördüm gönlüm şâd oldu
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz
200 — (103) Sözünü bir söyleyenin
Sözünü eder sağ bir söz
201 — (104) Şâh-ı merdan kullarıyız
Kolayına iş değilüz

Kısaltma Cetveli

Bkt.	Sadeddin Nüzhet: Bektaşî şairleri.
Divan:	Millet kütüphanesi — Ali Emîrî Efendi kısmında 131 numarada kayıdlı bulunan Hatâyî Divanı.
H.	Hicrî yıl.
İnk. Mz, M. Cv. K.	İnkılâp müzesinde Muallim M. Cevdet Kütüphanesi.
M.	Milâdî yıl.
Mc.	Mecmua (yazma).
Mlt. Alm. K.	Millet Kütüphanesi Ali Emîrî kısmı (Mecmualar, manzum eserler kataloğundadır).
No.	Numara.
Sd. Mc.	Sadeddin Nüzhet Ergun'a aid mecmualar.

Umumî Fihrist